

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti
rizikových forem komunikace a seznamování v online prostředí**

Diplomová práce

Autor: Bc. Jana Titzová
Obor: Sociální pedagogika
Studijní program: N 7507 Specializace v pedagogice
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Adéla Marešová

Zadání diplomové práce

Autor: Jana Titzová

Studium: P22K0340

Studijní program: N0111A190018 Sociální pedagogika

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikových forem komunikace a seznamování v online prostředí**

Název diplomové práce AJ: Possibilities of socio-pedagogical counselling and prevention in the area of risky forms of communication and dating in the online environment

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá problematikou rizikového chování v online prostředí, zejména pak formou rizikové komunikace a seznamování se zvláštním zřetelem na sociálně pedagogické možnosti poradenství a prevence v této oblasti. Teoretická část definuje rizikové chování v kyberprostoru a vymezení pojmů jako kybergrooming, kyberstalking, sexting a možných rizik a následků takového chování a zaměřuje se také na možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v této oblasti. Empirické šetření je realizováno kvantitativně, formou online dotazníků, konkrétně zaměřených na cílovou skupinu adolescentů ve věku 15-19 let. Cílem práce je zjistit zkušenosti adolescentů s rizikovými formami komunikace a seznamováním v online prostředí a sociálně pedagogickými možnostmi jejich prevence a poradenství v této oblasti.

MIOVSKÝ, Michal et al. Primární prevence rizikového chování ve školství. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

DOČEKAL, Daniel et al. Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace. Praha: Mladá fronta, 2019. 207 s. ISBN 978-80-204-5145-3.

KOPECKÝ, K., SZOTKOWSKI, R., KREJČÍ, V. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4861-9.

DOLEJŠ, Martin. 2010. Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 188 s. ISBN 978-80-244- 2642-6.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D., MBA

Oponent: Mgr. Adéla Marešová

Datum zadání závěrečné práce: 28.2.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí práce Mgr. et Mgr. Petry Ambrožové, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 2. 4. 2024

.....

Bc. Jana Titzová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce Mgr. et Mgr. Petře Ambrožové, Ph.D., za odborné vedení, ochotu a cenné rady při vedení diplomové práce.

Anotace

TITZOVÁ, Jana. *Možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikových forem komunikace a seznamování v online prostředí*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 116 s. + 1 příloha. Diplomová práce.

Diplomová práce se zaměřuje na možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikových forem komunikace a seznamování v online prostředí. Především na analýzu a identifikaci rizik spojených s online komunikací a seznamováním, s cílem navrhnout účinné strategie prevence. Teoretická část této diplomové práce vymezuje pojem rizikové chování a jeho souvislosti s kyberprostorem. Analyzuje rizikové jevy v online prostředí, jako jsou internet, sociální sítě, nástroje internetové komunikace, a detailněji se zabývá specifiky a riziky spojenými s online komunikací a seznamováním, včetně legislativního rámce. Konkrétně jsou definovány pojmy jako sexting, sextortion, kybergrooming a kyberšikana, které představují významné aspekty rizikové komunikace a seznamování v kyberprostoru. Dále se práce zaměřuje na možnosti sociální pedagogiky v oblasti prevence a poradenství a sociálně pedagogické přístupy k problematice rizikového seznamování. Empirická část práce je realizována kvantitativní metodou a má za cíl zmapovat zkušenosti adolescentů s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru.

Klíčová slova: Rizikové chování, riziková komunikace a seznamování, kyberprostor, sociální sítě, internet, sexting, sextortion, kybergrooming, kyberšikana, adolescenti, mladí dospělí, sociální pedagogika, poradenství, prevence

Annotation

TITZOVÁ, Jana. *Possibilities of socio-pedagogical counselling and prevention in the area of risky forms of communication and dating in the online environment*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024. 116 pp. + 1 appendix. Diploma Thesis.

The thesis focuses on the possibilities of social pedagogical counseling and prevention in the realm of risky forms of communication and acquaintanceship in the online environment, primarily aiming at analyzing and identifying risks associated with online communication and acquaintanceship to propose effective prevention strategies. The theoretical part of this thesis delineates the concept of risky behavior and its nexus with cyberspace. It scrutinizes risky phenomena in the online milieu, such as the internet, social networks, internet communication tools, and delves into the specifics and risks intertwined with online communication and acquaintanceship, including the legislative framework. Specifically, terms such as sexting, sextortion, cyber grooming, and cyberbullying are defined, representing significant facets of risky communication and acquaintanceship in the cyber realm. Furthermore, the thesis delves into the possibilities of social pedagogy in the realm of prevention and counseling, as well as social pedagogical approaches to the issue of risky acquaintance. The empirical part of the work employs a quantitative method aimed at mapping adolescents' experiences with risky communication and acquaintanceship in the online sphere.

Keywords: Risk behavior, risky communication and acquaintanceship, cyberspace, social networks, internet, sexting, sextortion, cyber grooming, cyberbullying, adolescents, young adults, social pedagogy, counseling, prevention

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s Rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Rizikové chování.....	11
1.1 Vymezení pojmu rizikové chování	11
2 Kyberprostor a rizikové jevy v online prostředí	14
2.1 Sociální sítě a jejich rizika	17
2.2 Technologie určené ke komunikaci a seznamování v kyberprostoru	21
2.3 Specifika komunikace v online světě u adolescentů	26
2.4 Riziková komunikace v kyberprostoru	28
3 Rizikové seznamování v kyberprostoru	32
4 Právo a legislativa v oblasti rizikové komunikace a seznamování.....	56
5 Možnosti poradenství a prevence z pohledu sociální pedagogiky.....	58
5.1 Preventivní působení ve školách z pohledu sociální pedagogiky	65
5.2 Sociálně pedagogické poradenství	67
6 Výzkumné šetření zkušenosti adolescentů s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru.....	70
6.1 Výzkumný problém, cíle a hypotézy	70
6.2 Metodologie výzkumného šetření	74
6.3 Výzkumný soubor	75
6.4 Výsledky výzkumného šetření	77
6.5 Shrnutí výzkumného šetření.....	95
6.6 Diskuse k výsledkům výzkumného šetření	99
Závěr	102
Seznam zdrojů.....	105
Seznam tabulek	114
Seznam grafů.....	115
Seznam příloh.....	116
Přílohy	

Úvod

Internet a kyberprostor mají velký vliv na společnost jako celek, ovlivňují způsob, jakým lidé pracují, komunikují, nakupují, vyjadřují své názory a sdílejí osobní informace. Internet také mění způsob, jakým lidé navazují vztahy. Poskytuje jim více možností a přináší nové výzvy a příležitosti, které byly dříve nedostupné z důvodu geografické vzdálenosti nebo sociálních bariér. Současně s výhodami online seznamování existují také rizika spojená s kyberprostorem, jako jsou falešné profily, online predátoři nebo krádeže identity.

Tato diplomová práce zkoumá problematiku rizikového chování v online prostředí, zaměřuje se zejména na formy rizikové komunikace a seznamování, s důrazem na sociálně pedagogické možnosti poradenství a prevence v této oblasti. Teoretická část definuje rizikové chování v kyberprostoru a vysvětluje pojmy jako kybergrooming, kyberstalking, sexting a potenciální rizika a důsledky spojené s takovým chováním. Dále se zaměřuje na možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevenci při řešení těchto rizik. Téma sociálně pedagogického poradenství v oblasti rizikových forem komunikace a seznamování v online prostředí je v současné době vysoce aktuální, se zvyšujícím se užíváním internetu a sociálních médií se stává online prostředí stále více součástí každodenního života lidí. To znamená, že otázky týkající se bezpečnosti a zdravého chování online jsou stále naléhavější.

S narůstajícím povědomím o rizicích spojených s online prostředím, jako jsou kyberstalkování, sexting nebo kyberšikana, roste také potřeba poskytovat zvýšenou podporu a prevenci v této oblasti. Ohroženou skupinou v online prostoru se mohou stát všechny věkové kategorie, od dětí po seniory, specifickou skupinou však tvoří adolescenti a mladí lidé, kteří mohou být zranitelní vůči různým formám rizikového chování, protože tráví mnoho času online a navazují zde přátelství a vztahy. Sociální pedagogika má v tomto ohledu klíčovou roli. Poskytuje komplexní přístup k problematice, který zahrnuje vzdělávání, prevenci, intervenci a podporu jednotlivců v různých životních situacích.

Cílem této diplomové práce je prozkoumat vztah mezi pohlavím a rizikovým chováním v kyberprostoru. Práce si klade za cíl analyzovat, jaké faktory ovlivňují účast jedinců na těchto rizikových interakcích a jaké jsou jejich dopady, přičemž se zaměřuje

na genderové rozdíly. Dále byly stanoveny dílčí cíle, analyzovat motivace adolescentů k účasti na sextingu a identifikovat hlavní rizikové faktory spojené se sextingem, včetně sdílení sexuálně explicitních materiálů a rizika šíření obsahu bez souhlasu a vydírání.

Identifikovat nejčastější platformy a aplikace využívané adolescenty k rizikovému seznamování a komunikaci v online prostoru.

Zhodnotit povědomí a postoje adolescentů k rizikům spojeným s online seznamováním a komunikací.

Práce je členěna celkem do 6 kapitol, z toho 5 kapitol je teoretických a 1 kapitola empirická. První kapitola vymezuje pojem rizikové chování, druhá kapitola se zaměřuje na kyberprostor a rizikové jevy v online prostředí, třetí kapitola má za cíl popsat rizikové chování v kyberprostoru, čtvrtá kapitola se věnuje právu a legislativě v oblasti rizikové komunikace a seznamování, pátá kapitola pojednává o možnostech sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikové komunikace a seznamování. Šestá kapitola je empirická a pomocí kvantitativní metody je realizováno výzkumné šetření.

1 Rizikové chování

Rizikové chování je komplexním fenoménem, který ovlivňuje životy jednotlivců i společností. Tato kapitola se zaměřuje na zkoumání faktorů, které vedou k rizikovému chování, a na jeho dopady na jednotlivce a společnost. Budeme zkoumat různé teorie a přístupy k porozumění rizikovému chování a představíme strategie pro jeho prevenci a řízení. Poukážeme na psychologické, sociální a biologické faktory, které ovlivňují chování jednotlivců v rizikových situacích a představíme možnosti intervence. Tato kapitola nás provede nejen teoretickými koncepty, ale také příklady z reálného světa, abychom lépe porozuměli povaze a důsledkům rizikového chování.

1.1 Vymezení pojmu rizikové chování

Jednotná definice rizikového chování neexistuje, nejčastěji se můžeme setkat s termíny jako sociální deviace, antisociální chování, sociálně patologické jevy, poruchy chování nebo delikvence. V současné době je rizikové chování, zejména u dětí a adolescentů, velice aktuální a hojně probírané téma. Sobotková (2014) uvádí, že rizikové chování je soubor sociálních, biologických a psychologických příčin, které ve svém důsledku vedou k psychosociálnímu nebo zdravotnímu poškození jedince i společnosti. Různé formy rizikového chování korelují s osobnostními a sociálními proměnnými. Rizikové chování u adolescentů lze do jisté míry považovat za přirozenou součást vývoje, jakési testování hranic, které časem samo odezní, aniž by to mělo nějaký přesah do kriminální činnosti. To však nesnižuje rizika a nebezpečí z toho plynoucí. Procházka (2012, s. 133) definuje pojem rizikové chování jako: *„vzorce chování, v jejichž důsledku může docházet k prokazatelnému nárůstu výchovně vzdělávacích, zdravotních, sociálních a dalších rizik, a to jak pro jedince, tak pro společnost.“*

Vzorce rizikového chování považujeme za soubor fenoménů, jejichž existenci a důsledky je možné podrobit vědeckému zkoumání a které lze ovlivňovat preventivními a léčebnými intervencemi. Rizikové chování lze tedy jednoduše definovat jako aktivity, které přímo nebo nepřímo vyúsťují v psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, jiných osob, majetku nebo prostředí. (Macek, 2003 in Miovský et al., 2015)

Podle Miovského et al. (2015) rizikové chování dále zahrnuje:

- interpersonální agresivní chování (např. násilné chování, šikanu, týrání, rasovou nesnášenlivost a diskriminaci některých skupin, extremismus),
- delikventní chování ve vztahu k hmotnému majetku (např. krádeže, vandalismus, sprejerství),
- rizikové zdravotní návyky (např. pití alkoholu, kouření, užívání drog, ale i nezdravé stravovací návyky, nedostatečná nebo nadměrná pohybová aktivita),
- sexuální chování (např. předčasné zahájení pohlavního života, promiskuita, nechráněný pohlavní styk, pohlavní styk s rizikovými partnery, předčasné mateřství a rodičovství),
- rizikové chování ve vztahu ke společenským institucím (např. problémové chování ve škole jako záškoláctví, neplnění školních povinností, nedokončení studia na střední škole),
- patologické hráčství,
- rizikové sportovní aktivity (např. provozování adrenalinových a extrémních sportů),
- rizikové stravovací návyky,
- sexuální chování ve spojitosti se zneužíváním návykových látek a přenosem viru HIV,
- dále pak rizikové chování ve vztahu ke školským institucím a vlastnímu vzdělávání.

Fischer a Škoda (2009) uvádí tři hlavní příčiny rizikového chování, a to teorii biologicko psychologickou, sociálně psychologickou a sociologickou, příčiny patologického chování jsou tedy multifaktorové. Rizikové chování lze tedy rozdělit několika způsoby.

Základní rozdělení je uvedeno v **Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování** u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních a zahrnuje záškoláctví, poruchy příjmu potravy, závislostní chování, rizikové sporty, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, ale také tam patří agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií. (MŠMT, 2023, online)

Syndrom rizikového chování v adolescenci zahrnuje experimentování s riziky a je v tomto období typický, ačkoli s sebou nese zdravotní rizika a důsledky. Rizikové chování představuje různé typy chování od adrenalinových sportů, užívání alkoholu, cigaret, nelegálních drog až po projevy násilí, alkoholismu, krádeží, rizikového sexuálního chování, spektra poruch příjmu potravy, závislostního chování, agrese, šikany, kyberšikany apod. (Hoferková et al., 2017)

Světová zdravotnická organizace WHO rozděluje rizikové chování do tří skupin (Dolejš, 2010, s. 34):

- **agresivní formy** (násilí, kriminalita, extremismus a další formy agresivního chování),
- **pasivní formy** (záškoláctví, užívání drog a aktivity, které negativně ovlivňují život adolescenta),
- **kompromisní formy** (rodinné, vztahové a pracovní problémy a další aktivity, které zahrnují sociální nestabilitu).

V souvislosti s rizikovým chováním můžeme hovořit o **syndromu rizikového chování**, který zahrnuje několik obecných skupin faktorů, jako jsou **faktory biologické**, vrozené, kam patří pohlaví, hormonální systém, fyzická odolnost, vrozené hendikepy apod. Druhou skupinu tvoří **psychické predispozice** k rizikovému chování, jako je impulzivita, agresivita, závislosti na alkoholu a obecně zvýšené riziko delikvence. Třetí skupinu zahrnuje **sociální kontext**, tedy rodinné a sociální prostředí, které hraje jednu z důležitých rolí v rozvoji rizikového chování. Okolnosti, které ovlivňují vznik rizikového chování, můžeme rozdělit také na **protektivní (ochranné) faktory**, jako je dobré rodinné prostředí, pozitivně orientovaná výchova, sociální opora v podobě vrstevnické skupiny, altruismus a **rizikové faktory**, tedy události, které zvyšují riziko společensky netolerovaného chování. (Dolejš, 2010, s. 32–33)

2 Kyberprostor a rizikové jevy v online prostředí

Online prostředí, kyberprostor, se v několika posledních desetiletích stal nedílnou součástí našich životů. Dalo by se s trochou nadsázky říci, že internet je dobrý sluha, ale zlý pán. V mnoha oblastech nám usnadňuje život, je zdrojem informací, zábavy, má informační a vzdělávací funkci, usnadňuje komunikaci mezi lidmi po celém světě v reálném čase, online můžeme nakupovat 24 hodin denně, v době pandemie covidu-19 mohla díky internetu probíhat výuka na všech stupních škol, nebo práce z domova. Tak bychom mohli dále pokračovat ve výčtu pozitiv, ovšem internet, kyberprostor, přináší i nové, mnohdy velice závažné formy rizikového chování, které se týkají nás všech, kdo se pohybujeme v online prostředí, tedy dětí, dospělých i seniorů. Nejvíce ohroženou skupinou jsou pak dospívající, kteří jsou online prakticky nepřetržitě a online komunikace a seznamování je samozřejmou součástí jejich života. V této kapitole si definujeme pojmy jako je kyberprostor, internet, sociální sítě a jejich rizika s důrazem na rizikovou komunikaci a seznamování v online prostoru.

Kyberprostor

Abychom mohli definovat pojem rizikové chování v online prostředí, je třeba si nejdříve upřesnit, co je online prostor. Termín kyberprostor (cyberspace) označuje infrastrukturu digitální komunikace, informací v síti a osoby, které je užívají, stahují, sdílejí. Je to komunikační prostředí, které umožňuje celosvětové propojení počítačů (Lévy, 2000 in Šmahaj, 2014) Kyberprostor je místo, kam se „přenáší všechny rysy současné společnosti, ale život v kyberprostoru si formuje svoje vlastní pravidla.“ (Jírovský, 2007, s. 16)

Šmahaj (2014) se domnívá, že kyberprostor lze označit za ICT prostředí, které vzniklo díky člověku, vytváří nové prvky a vznikají zde nové produkty, které nejsou závislé na času a prostoru a díky této vzájemné interakci, propojení lidské společnosti s online světem dochází ke změnám člověka i samotné společnosti. K rozšíření internetu přispěl rozvoj informačních technologií a větší potřeba komunikace a globálního sociálního kontaktu. Je také neodmyslitelnou součástí práce a studia.

Rozlišení mezi virtuálním a reálným světem se ovšem postupně stírá, kyberprostor se prolíná s realitou a stává se jí. (Vlach et al., 2016)

Internet

Internet je tedy masové hypermédium, které vytváří kyberprostor. Umožňuje online přístup k informacím písemného, obrazového i audio obsahu. Podobně se s definicí internetu a kyberprostoru ztotožňuje i Šmahel (2003, s. 13), kdy vymezuje internet jako „*prostředí bez zábran, jenž může mít jak pozitivní, tak negativní dopad na jeho uživatele.*“ Toto může být umocněno zdánlivou anonymitou internetu.

Slovo internet vzniklo z latinské předpony *inter* (česky mezi) a anglického slova *net* (network, česky síť). Internet je také místo, kde se mnoho lidí chová jinak než ve skutečném životě, což s sebou může přinášet negativní důsledky. Dostupnost internetu zapříčinila velké změny v sociálních i personálních oblastech. (Hulanová, 2012)

Anonymita je součástí kyberprostoru a je pro uživatele velmi lákavá. Je ovšem otázkou, do jaké míry je internet anonymní médium, v době, kdy není žádný problém lokalizovat s přesností na pár metrů polohu mobilního telefonu, nebo dobu a lokalitu, kdy a kde jsme byli připojeni k Wi-Fi síti, přes různé algoritmy nabízející cílenou reklamu pro konkrétního uživatele, a kdy firmy disponují prostředky, jak ovlivnit chování spotřebitele, jeho nákupní zvyklosti a spotřební chování a sbírají informace z vyhledávače Google, jen stěží můžeme hovořit o nějaké anonymitě.

Jirovský (2007) dále uvádí, že v kyberprostoru se objevuje veliké množství informací, které může kdokoli uložit, sdílet, upravovat, uložit a prezentovat, aniž by tyto informace byly nějakým způsobem korigovány a cenzurovány, takže nelze s určitostí ověřit pravdivost informací, které jsou uživatelům internetu předkládány. Upozorňuje především na toto: „*Zkušenosti, které jedinec získává během pobytu v kyberprostoru, samozřejmě ovlivňují jeho psychiku, sociální chování, zvyklosti a přístup k hodnotám.*“ (Jirovský, 2007, s. 35)

Kolouch (2016) upozorňuje na to, že veškeré internetové aplikace, weby a sociální sítě shromažďují o svých uživateliích množství informací, např. souřadnice GPS, informace o Wi-Fi a jiné lokalizační údaje, dále osobní informace jako je jméno a příjmení, adresa bydliště, telefonní číslo a tyto informace mohou být následně zneužity k páčání trestné činnosti, například k navázání kontaktu s obětí, nebo k naplánování trestného činu. Je tedy třeba si uvědomit, že sdílením v podstatě jakékoli informace soukromého rázu

na internetu se vystavujeme riziku, že tyto informace mohou být zneužity. „*Ve světě ICT platí jedno pravidlo, pokud kdykoliv cokoliv nahrávejte, přenesete, zprostředkujete, vložíte do kyberprostoru, zůstane to tam navždy.*“ (Kolouch, 2016, s. 135)

S internetovou komunikací se pojí celá řada procesů. Mezi nejvýznamnější procesy, které online komunikaci provázejí, patří tzv. online disinhibiční efekt. Disinhibiční efekt můžeme definovat jako ztrátu zábrán, neshybnosti, odvážnost a v krajním případě i překračování tabu a zákazů. Následkem disinhibice pak lidé v internetovém prostoru sdělují velmi intimní a důvěrné informace o své osobě a tzv. odkládají zábrany. Odkládání zábrán v online komunikaci může mít jak pozitivní, tak negativní vliv na komunikaci, v řadě případů pak vede k různým formám rizikové komunikace trolling, flaming, kyberšikana, kybergrooming apod. (Kopecký, 2015)

Sociální sítě

Tímto termínem označujeme služby, které umožňují komunikaci, sdílení informací a fotografií, videí, dokumentů textové i audiovizuální povahy mezi uživateli navzájem. Typická je pro sociální sítě nutnost založit si osobní profil, kterým se osoba na sociální síti prezentuje. Důležitým aspektem je, že tyto profily mohou být reálné, odpovídající skutečnosti, ovšem také zcela smyšlené. Umožňují navazovat kontakty, vzájemnou komunikaci mezi uživateli a k tomuto využívají kyberprostor. Rizikové jsou především v tom, že zjišťují, uchovávají osobní informace o uživateli a tato data mohou být archivována po neomezenou dobu, nebo předána třetím osobám za účelem dalšího obchodování.

Většina obsahu sociálních sítí je tvořena samotnými uživateli, kteří vytváří svými příspěvky, sdílením příspěvků ostatních uživatelů a nahráváním fotografií finální podobu sociálních sítí. Rozmach sociálních sítí umožnil snadnější a finančně dostupnější připojení k internetu a používání tzv. chytrých telefonů s možností připojení k internetu. V současné době už nejsou sociální sítě jen výsadou mladší populace, tedy dětí, adolescentů a mladých dospělých, ale popularita různých diskuzních fór a zejména Facebooku vzrostla také mezi staršími lidmi, nejsou výjimečné ani profily seniorů na sociálních sítích, kteří tam jsou velmi aktivní a ruku v ruce s tím jsou spojená specifická online rizika pro tuto věkovou kategorii. (Kolouch, 2016)

2.1 Sociální sítě a jejich rizika

Sociální sítě přinesly revoluci v komunikaci a interakci mezi lidmi. Zatímco někteří vidí jejich výhody v propojování lidí a sdílení informací, další upozorňují na negativní dopady, jako je závislost, šíření dezinformací a ohrožení soukromí. Diskuze o tom, jaký mají sociální sítě vliv na společnost, je stále živá a neustále se vyvíjí s novými technologickými a sociálními výzvami. Pro adolescenty a mladé dospělé se staly sociální sítě nedílnou součástí jejich životů a komunikace, a seznamování probíhá už víceméně pouze na těchto nejrůznějších platformách. V této kapitole si představíme některé z nich.

Facebook

Historie Facebooku spadá do roku 2004, kdy Mark Zuckerberg založil projekt, který měl původně sloužit jako sociální síť pro studenty Harvardu. Od roku 2006 je Facebook zpřístupněn ostatním lidem od 13 let a rychle se stal největším komunitním serverem na světě. Facebook funguje na principu, že obsah tvoří příspěvky a fotografie reálných lidí, kteří si většinou (není to pravidlem) vystupují pod svým vlastním jménem, vkládají své osobní fotografie a poskytují svoje reálná data, například datum narození, e-mail, telefonní číslo, nebo různé informace osobní povahy, např. kde pracují, s kým jsou ve vztahu atd. S těmito daty pak Facebook pracuje ve smyslu cílené personalizované reklamy. Pro mnoho lidí bylo zajímavé, že mohou být v kontaktu se svými přáteli, spolužáky, kolegy a sdílet s nimi videa a fotky a komunikovat, nebo být součástí nejrůznějších zájmových skupin. (Hulanová, 2012)

Dočekal (2019) nicméně uvádí, že děti a dospívající už tuto síť v současnosti prakticky nevyužívají, používají pouze chatovací aplikaci Messenger. Od roku 2018 začíná sociální síť Facebook celosvětově stagnovat, zejména po sérii skandálů týkajících se úniku soukromých informací a špatného nakládání s osobními daty uživatelů. Většina dětí a adolescentů dává v současnosti přednost sociální síti Snapchat a Instagram. Zejména z důvodů snížené digitální stopy Snapchat maže konverzace ihned po přečtení a Stories na Instagramu jsou ke shlédnutí pouze 24 hodin a pak se smažou.

Mezi rizika Facebooku můžeme uvést např. úniky a zneužívání uživatelských dat, různé druhy online podvodů, rizika spojená se seznamováním, agrese (kyberšikana,

hate-speech), ale také např. šíření dezinformací a jejich nedostatečné odhalování, označování či mazání. (Kopecký & Krejčí, 2023, online)

Snapchat

Snapchat je sociální síť. Byl vytvořen v roce 2011 dvěma studenty Stanfordovy univerzity – Evanem Spiegelem a Bobbym Murphym, kteří spolu založili společnost Snapchat Inc., která se od ostatních odlišuje především svými specifickými vlastnostmi – zprávy a fotografie odeslané prostřednictvím této platformy se po krátkém čase samy odstraní. Uživatelé si mohou vzájemně posílat fotky a videa – nazývané „snaps“ –, které se po zhlédnutí automaticky smažou. Mimo to zde existuje funkce „Příběhů“ (Stories). Snapchat se zaměřuje na komunikace v reálném čase a tato forma komunikace nezanechává výraznou digitální stopu tím, že neuchovává napsaný text, ale může vést k efektu FOMO, tedy strachu, že když nebudeme online, tak o něco přicházíme, tudíž podporuje riziko závislosti. (Dočekal, 2019) Snapchat je znám svými inovacemi v oblasti rozšířené reality (AR), kterou využívá např. pro různé interaktivní filtry a další efekty. To vše činí ze Snapchatu jednu z nejzajímavějších a nejdynamičtějších platforem na trhu. Je důležité si uvědomit, že i když Snapchat smaže zprávy ihned po odeslání, stále existuje riziko, že někdo může tyto zprávy zachytit – ať už pomocí snímku obrazovky nebo jiných aplikací. Tím se mohou naše osobní údaje nebo fotografie nekontrolovaně šířit. (Kopecký & Krejčí, 2023, online)

Tinder

V oblasti seznamování se stala velkým fenoménem seznamovací aplikace Tinder. Jedná se o seznamku, která předkládá zaregistrovaným uživatelům fotografie lidí, včetně popisu, který o sobě dotyčný uvedl. Funguje na principu označení fotek ostatních, jestli se líbí a pokud je tato akce vzájemná, dochází k propojení profilů a Tinder umožní uživatelům se navzájem kontaktovat, v opačném případě to není možné. To má předejít nežádoucímu obtěžování. Rizika při užívání Tinderu mohou spočívat v nechtěných únicích osobních informací, snadném propojení profilu na Tinderu s jiným osobním účtem na sociální síti, například Instagramem nebo Facebookem, kdy je možné osoby ze seznamky snadno dohledat a obtěžovat je nevyžádanou komunikací. Jako jinde i zde platí zvýšená obezřetnost, veškerý zveřejněný obsah i fotografie mohou uniknout a může je někdo zneužít. (Dočekal, 2019)

YouTube

YouTube je největší online platforma na světě zaměřená na sdílení videí. Byl založen v únoru 2005 třemi bývalými zaměstnanci PayPalu – Chadem Hurleyem, Stevem Chenem a Jawedem Karimem. YouTube funguje jako hostitelská služba pro videa, uživatelé sem mohou nahrávat videa a sdílet je, sledovat, komentovat a hodnotit. Platforma YouTube obsahuje širokou škálu videí od amatérských klipů přes vlogy, hudební videa, animace, filmové trailery až po živé streamy a vzdělávací tutoriály. Stal se z něj prostor pro učení, kde mohou lidé najít vzdělávací obsah na téměř jakémkoliv téma. Také slouží jako platforma pro marketing a reklamu, firmy zde mohou propagovat své značky a produkty. Vytvořil nové formy zábavy a umožnil vznik nových profesí – jako jsou youtubeři nebo jiní influenceři. (Kopecký & Krejčí, 2023)

TikTok

TikTok je čínská mobilní aplikace a sociální síť zaměřená na sdílení krátkých videí (většinou o délce 15 až 60 sekund), která lze upravovat pomocí různých nástrojů. TikTok se stal populárním díky své schopnosti vytvářet virální trendy a komunity, jež sdílejí svůj obsah. Za vznikem aplikace Douyin v září 2016 stál čínský podnikatel Zhang Yiming, zakladatel společnosti ByteDance. Jeho původním záměrem bylo vytvořit platformu, která by umožňovala uživatelům snadno vytvářet a sdílet krátká videa, zaměřená zejména na humor a kreativitu. TikTok poskytuje svým uživatelům širokou škálu nástrojů pro úpravu videí, včetně filtrování, střihu, přidávání hudby a efektů. Uživatelé mohou sledovat videa ostatních uživatelů, lajkovat je, komentovat a dále je sdílet. Další zajímavostí TikToku je jeho schopnost rychle šířit virální trendy a vytvářet komunitu. Velmi populární jsou zvláště videa s nejrůznějšími výzvami (challengemi), videa zachycující uživatele při zpěvu a tanci či videa s nejrůznějšími parodiemi. Přestože TikTok získal celosvětově obrovskou popularitu, je s ním spojena celá řada problémů. Jedním z hlavních je ochrana soukromí uživatelů. Dalším problematickým aspektem TikToku je obsah, který je zde sdílen. Přestože platforma vynakládá úsilí na regulaci nevhodného obsahu, stále se zde objevují případy videí s urážlivým, diskriminačním nebo nebezpečným obsahem. V mnoha zemích je Tik Tok zakázán. (Kopecký & Krejčí, 2023, online)

Instagram

Instagram je sociální síť ve formě volně dostupné aplikace, která slouží ke sdílení fotografií či videí. Vznikla v roce 2010 a o dva roky později ji koupila americká společnost Facebook, která ji proměnila v jednu z nejrychleji rostoucích sociálních sítí na světě. Aplikaci lze používat na chytrém telefonu (smartphonu) či tabletu s operačním systémem iOS (Apple), Android, Windows Phone ad. Instagram má i svou webovou podobu, ovšem nejedná se o plnohodnotnou náhradu aplikace. Instagram je založen na konceptu sdílení fotografií a krátkých videí prostřednictvím uživatelských profilů. Uživatelé mohou své fotografie také upravovat pomocí různých filtrů či dalších nástrojů. Nabízí také další běžné funkce sociálních sítí. Umožňuje uživatelům interagovat s příspěvky ostatních uživatelů, umožňuje přidávat „lajky“ a komentáře ke snímkům nebo sledovat vybrané uživatele. (Kopecký & Krejčí, 2023, online)

Sociální sítě jako Facebook, Instagram a online seznamky mohou být z hlediska rizik nebezpečné z mnoha důvodů, včetně kyberšikany, kyberstalkingu a kybergoomingu. Problematické mohou být z různých důvodů, na sociálních sítích mohou být vytvářeny falešné profily s úmyslem podvádět nebo manipulovat s uživateli. Tito podvodníci mohou předstírat, že jsou někým jiným, a vést uživatele k nebezpečným situacím nebo podvodům. Sociální sítě mohou obsahovat nevhodný materiál, včetně pornografie, násilí nebo škodlivých extrémistických myšlenek, který může negativně ovlivnit uživatele, zejména děti a dospívající. Uživatelé často sdílejí na sociálních sítích velké množství osobních informací, což může být využito pro krádež identity nebo cílený marketing.

Hansen (2021) upozorňuje na to, že ačkoli sociální sítě používá více jak 2 miliardy uživatelů a můžeme s někým začít komunikovat prakticky na jedno kliknutí a socializaci by tudíž nemělo nic bránit, lidé se čím dál častěji cítí osamělí, protože setkávání na síti přirozeně nemůže saturovat potřebu reálných vztahů. Sociální sítě nám dávají falešný pocit, že se chováme společensky a máme spoustu přátel, ne vždy tomu tak ve skutečnosti je. Dalším aspektem, na který upozorňuje, je riziko toho, jak sociální sítě ovlivňují naše psychické rozpoložení, zejména v souvislosti s tím, jak často jsme zahlceni informacemi, které ke svému životu vůbec nepotřebujeme, navíc sociální sítě představují umělý svět, kde jsou všichni šťastní, a to může v některých jedincích vyvolávat pocit frustrace a nedostatečnosti. Ten, kdo má sociální sítě jen jako udržení

stávajících vztahů, nebo doplněk společenského života a má silné sociální zázemí mimo online svět je na tom psychicky lépe než člověk, který sociální sítě používá jen jako náhradu za chybějící reálné vztahy.

Na závěr této kapitoly můžeme konstatovat, že s tímto nelze než souhlasit. Sociální sítě a jejich vliv na člověka je komplexní a stále se rozvíjející fenomén. Je to oblast, která si vyžaduje pozornost ze strany jednotlivců a společnosti, protože má potenciál negativně ovlivnit jak jednotlivce, tak i celé komunity. Hlavním problémem života online a sociálních sítí může být ztráta soukromí a bezpečnostní hrozby, které mohou zahrnovat zneužití osobních údajů, kyberšikanu, podvody, jsou nástrojem k šíření dezinformací, fake news, nebo dokonce umožňují závažnější trestnou činnost, na straně druhé mohou sociální sítě přinášet řadu pozitivních vlivů, jako je možnost komunikovat s lidmi z celého světa, sdílet zážitky a informace, hledat podporu a sdílet zájmy, navazovat přátelství, která nezůstanou jen online. Sociální sítě také vedou k tomu, že nás nutí srovnávat svoje postavení, vzhled, schopnosti, kariéru, materiální zabezpečení apod. s dalšími miliony lidí. Ať uděláme cokoli, vždycky se najde někdo, kdo je na tom líp, ať už objektivně, nebo z našeho pohledu. To může vést k pocitu nedostatečnosti, nízkého sebevědomí, závisti, nebo depresím. Mnoho lidí tráví příliš mnoho času online, což může vést k pocitu izolace a závislosti na internetu, je proto třeba hledat rovnováhu mezi online a offline světem a věnovat čas i osobním interakcím mimo internet.

2.2 Technologie určené ke komunikaci a seznamování v kyberprostoru

V této kapitole představíme technologické nástroje, které umožňují lidem komunikovat a navazovat vztahy v online prostředí.

Internetová komunikace

Internetová komunikace je neuvěřitelně mocným nástrojem, který dramaticky změnil způsob, jakým lidé interagují, sdílejí informace a navazují vztahy. Je to prostředek, který umožňuje lidem komunikovat a spolupracovat prakticky bez ohledu na geografické vzdálenosti. Internetová komunikace má mnoho pozitivních aspektů, včetně rychlosti a efektivity, možnosti propojení lidí s podobnými zájmy po celém světě a otevření dveří pro šíření informací a nápadů. Jako většina aktivit, od vzdělávání, přes nakupování, zábavu a trávení volného času, tak i seznamování českých dětí

a adolescentů se v průběhu několika let prakticky výhradně přesunulo do online prostředí. Internet umožnil rychlejší, snadnější komunikaci bez omezení například geografickými, sociálními a věkovými hranicemi. Komunikace online formou má samozřejmě svá specifika, vyplývající z povahy internetové komunikace. Jak je zmíněno v předchozí kapitole, internet nám dává falešný pocit anonymity, to otevírá prostor pro různá rizika. Jedno z hlavních rizik můžeme spatřovat v tom, že nikdy nemáme jistotu, že ten, s kým právě online komunikujeme, je opravdu člověk, za kterého se vydává. Každý člověk může informace, které o sobě sděluje, různě upravovat, prezentovat, nebo vystupovat pod zcela smyšlenou identitou.

Počítače a internet spolu se sociálními sítěmi zásadním způsobem proměnily přístup k informacím a vytvořily **nové formy sociální komunikace**. Jedlička (2015, s. 5) Užívání internetu povede k velkým změnám, internet mění styl práce, zábavy, komunikace i našeho chování. Mění celé naše životy. (Hulanová, 2012)

Přesycenost informacemi na internetu je reálným a stále se zhoršujícím problémem v digitální éře. S nárůstem množství dostupných informací se lidé často potýkají s tím, že mají obtíže filtrovat, zpracovat a vyhodnotit všechny dostupné údaje. Tento stav může vést k informačnímu přetížení, které má negativní dopady na naši schopnost soustředit se, rozhodovat a efektivně pracovat. To může také vést k nedostatečnému porozumění tématům a k šíření dezinformací a fám. Lidé se mohou ocitnout v bublinách informací, kde jsou vystaveni pouze určitému typu obsahu nebo stanovisku, což může zkreslovat jejich vnímání skutečnosti a posilovat polarizaci společnosti.

Důsledky toho, že žijeme v digitálním světě, jsou viditelné i na našem mentálním zdraví. Stres z neustálého toku informací, strach z chybějících důležitých informací nebo pocit, že není možné s informačním tokem držet krok, mohou vést k úzkosti, depresím a vyhoření. Prakticky nikdy v minulosti jsme nebyli konfrontováni každý den, každou minutu svého života s tak obrovským množstvím zpráv, většinou negativních, které se týkají válečných konfliktů, sociálních dramát, nemocí, ekonomických a environmentálních hrozeb z celého světa, jako je tomu v posledních letech. Potřeba být neustále online a číst zprávy, které nemůžeme nijak ovlivnit, nás podprahově ovlivňují, ať chceme nebo ne. Je proto důležité, aby lidé posilovali své dovednosti jako je kritické myšlení a hodnocení informací, aby byli schopni rozlišit mezi důvěryhodnými a nekvalitními zdroji a aby si stanovovali hranice pro svou expozici

informacím. Také je nezbytné, aby společnosti i technologické platformy přijímaly opatření ke zlepšení přehlednosti a kvality obsahu, který je uživatelům prezentován, a aby podporovaly vyvážený a zdravý online život.

Vztah k elektronickým médiím prošel během století obrovskou proměnou. Pro tři čtvrtiny uživatelů se elektronická síť stala nejdůležitějším zdrojem zpráv, dvě třetiny uživatelů se přihlašují denně na sociální sítě a komunikační média se stala mocným socializačním prostředkem. (Jedlička, 2015, s. 47)

Podle Hulanové (2012) anonymitu v kyberprostoru využívají lidé různými způsoby, například k ventilaci nepříjemných emocí, nezákonných či nepřiměřených potřeb a ke zneužívání druhých. Komunikací v kyberprostoru může člověk prezentovat svou identitu a navázat vztah. Avšak to, jak se uživatel prezentuje, může, ale nemusí odpovídat skutečnosti a tento fakt je velmi těžko ověřitelný bez osobního setkání. Komunikace tváří v tvář je řízena velkým množstvím sociálních norem, a dodržováním nějaké formy komunikační etikety. Online forma komunikace svádí k **efektu disinhibice**, tedy opadnutí zábrán a následné odvázanosti, která může vést až k extrémnímu chování, nezřídka končící na hraně zákona, nebo rovnou trestným činem. Někteří lidé sdílejí velmi osobní věci intimního charakteru, odhalují tajemství a přání a vystavují se tak riziku, že tyto informace může někdo zneužít.

Podle Sulera (1998 in Hulanová, 2012, s. 32) se na disinhibici podílí anonymita, neviditelnost, asynchronicita komunikace, neutralizace sociálního statusu, solipsistické introjekce a interakční efekt. Lidé na internetu říkají věci, které by ve skutečném životě nikdy neřekli a dělají to, co by ve skutečném životě nedělali.

Nástroje internetové komunikace

Jsou nástroje, které umožňují lidem komunikovat a interagovat online. Existuje mnoho různých prostředků internetové komunikace, z nichž každý má své vlastní charakteristiky a využití. Mezi nejčastěji používané patří podle Slussareff et al. (2022):

- **E-mail:** Tradiční forma elektronické pošty, která umožňuje lidem posílat a přijímat zprávy a soubory pomocí internetu.
- **Sociální média:** Platformy jako Facebook, Twitter, Instagram a LinkedIn umožňují lidem sdílet obsah, komunikovat s ostatními uživateli, vytvářet komunity a budovat vztahy.

- **Instant messaging (Okamžitá zpráva):** Aplikace jako WhatsApp, Messenger, Teams, Telegram a Snapchat umožňují uživatelům posílat okamžité textové zprávy, obrázky, videa a další obsah.
- **Videohovory:** Služby jako Zoom, Skype a Google Meet umožňují uživatelům provádět hlasové a videohovory přes internet, což umožňuje osobnější komunikaci na dálku.
- **Diskusní fóra a komunitní platformy:** Webové stránky a aplikace jako Reddit, Stack Overflow a Quora umožňují uživatelům diskutovat a sdílet informace na různá témata.
- **Blogování:** Osobní nebo firemní blogy umožňují lidem psát a sdílet obsah online, čímž budují svou identitu, sdílejí znalosti a navazují kontakt s čtenáři.
- **Virtuální světy a online hry:** Platformy jako Second Life a online hry jako World of Warcraft umožňují uživatelům interagovat s ostatními v digitálním prostředí prostřednictvím avatarů a postav.

Tyto prostředky internetové komunikace mají významný vliv na způsob, jakým lidé komunikují, pracují a žijí ve světě digitálních technologií. Jejich rozmanitost a flexibilita umožňují uživatelům vybírat si z různých nástrojů podle svých potřeb a preferencí.

Chat

Mezi prostředky internetové komunikace patří chat. Vychází z anglického slova chat, které můžeme přeložit jako pokec, klábosení, přátelský rozhovor. Je to forma komunikace pro rozhovor dvou a více lidí prostřednictvím komunikační sítě v reálném čase. Chatování v chatovacích místnostech patří mezi nejvíce nebezpečné pro děti a adolescenty v prostředí internetu. (Hulanová, 2012). Z výzkumů platformy E-bezpečí vyplývá, že mezi hlavní nástroje pro sdílení, komunikaci a přeposílání zpráv a fotografií dominuje u českých adolescentů Facebook messenger v 54,13 % následovaný Snapchatem (50,93 %). (Kopecký, 2017, online)

Chatovací aplikace je označení pro software patřící pod sociální sítě a slouží k tomu, aby si jejich pomocí bylo možné posílat ve dvojici nebo ve skupině textové, obrazové, zvukové zprávy. Například WhatsApp, nebo Facebook Messenger, Viber, tyto všechny působí na stejném principu. Chatovacích aplikací je velké množství, např. Team Speak, Discord, Face Time, Google Hangouts, které nahradily dříve velmi populární ICQ.

Méně známý je Signal nebo Telegram. Chatovací aplikace a jejich používání je zdarma, a tak většina uživatelů přešla od SMS a MMS k chatování. (Dočekal, 2019)

Only Fans

Relativně novým fenoménem ve světě sociálních sítí je platforma Only Fans. OnlyFans je druhem sociální sítě, která je založena na principu sdílení prémiového obsahu, za který jeho uživatelé (fans) pravidelně platí. K nejčastějším tématům placeného obsahu patří erotický obsah, sexuální tematika a pornografie, najdeme zde však i témata sportu, fitness, módy. OnlyFans založil v roce 2016 britský podnikatel Timothy Stokely. OnlyFans se stal velmi lukrativním prostředím především pro influencery – zejména ty, kteří se věnují erotické či přímo pornografické tvorbě. (Kopecký & Krejčí, 2023, online)

Internetové seznamky

Výhodou internetových seznamek je, že poskytují přístup k velkému počtu potenciálních partnerů, které by lidé v běžném životě nemuseli potkat. Také mohou najít partnery se sdílenými zájmy nebo společnými hodnotami. I zde se uplatňují specifické algoritmy sociálních sítí, které nabízejí uživatelům seznamky potenciální partnery (např. na základě zájmů, geografické polohy či specifických preferencí). V současné době, kdy se veškerý život přesunuje online, tak ani seznamování není výjimkou, prakticky je online seznamování první volbou, kdy už se stává téměř nemožné se seznámit jinak, např. ve škole, v práci, nebo při sportu. Online seznamky však představují také rizika – lze zde vytvářet falešné profily, které se dají zneužít k podvodům (romance scam apod.) či vydírání (tzv. blackmailing či sextortion). Uživatelé o sobě nesdělují vždy pravdivé informace, rizikem je také koncentrace velkého množství osobních údajů – včetně údajů vysoce citlivých (intimní fotografie apod.), které mohou být potenciálně zneužity. Mezi nejznámější seznamky patří Tinder, Pinkilin, Grindr, Badoo, Beautiful People, Luxy, Bumble, Bristlr, Happn, Elite Date, eDarling apod. (Kopecký & Krejčí, 2023, online)

Dočekal (2019) upozorňuje, že na online seznamkách platí stejná, nebo i větší rizika, jako na ostatních sociálních sítích, tedy je třeba dbát zvýšené opatrnosti při komunikaci a seznamování. Spíše, než kde jinde se tu bude vyskytovat falešná identita, rizika krádeže osobních dat, stalkeři, sexting, kybergrooming atd. Je důležité mít stále

na paměti důležitý fakt, že cokoli na internet nahrajete, už z něj nikdy nezmizí a kdokoli může tyto informace a fotografie zneužít. Nad tím, co zveřejníte na sociální síti, napíšete do chatu, už ztrácíte kontrolu, a to i poté, co tyto informace smažete, mohou už být někde někým staženy, ofoceny a žijí si svým vlastním životem.

2.3 Specifika komunikace v online světě u adolescentů

Faktorů ovlivňujících komunikaci online u adolescentů je celá řada. Začneme například tím, že prostředí internetu umožňuje rychlý a globální přístup k informacím a komunikaci, což otevírá nové možnosti i výzvy. Sociální síť a komunikační platformy hrají klíčovou roli ve vytváření digitálního prostoru pro interakci. Vliv mají i kulturní a sociální normy, které se online mohou lišit od těch offline. Online svět poskytuje prostor pro experimentování s identitou a sebereprezentací, což může ovlivnit způsob, jakým adolescenti komunikují a jaký obraz sebe sama prezentují. Technologický pokrok, jakým jsou mobilní telefony, umožňuje neustálý přístup k internetu, což může ovlivnit trvání a intenzitu komunikace. Různé formy obsahu, jako jsou obrázky, videa nebo emotikony, také ovlivňují způsob sdělování.

Internet a komunikace

Komunikace je proces, při němž si v sociálním kontaktu sdělujeme informace. Představuje veškeré spojení člověka se světem, umožňuje získat informace, vzájemné dorozumívání i výměnu emocionálního obsahu. Komunikace je předpokladem sociálního učení i mentálního rozvoje. Komunikaci rozdělujeme na **přímou a nepřímou, jednostrannou a oboustrannou, dyadickou a skupinovou, verbální a neverbální**. K neverbální komunikaci patří kromě mimiky i gestikulace, postoj, dotyky i vzdálenost mezi komunikujícími, jako prostředek vnímáme i zabarvení hlasu, tempo řeči. Komunikace je nezbytnou součástí socializace. (Kraus, 2008)

V zásadě lze rozdělit online komunikaci na **synchronní** a **asynchronní**. Synchronní komunikace předpokládá, že komunikace probíhá ve stejný okamžik, například formou chatu, asynchronní komunikace nevyžaduje současnou přítomnost všech komunikujících, například e-mail. Další dělení online komunikace je podle formy, jakou jsou informace předávány, například prostřednictvím audia, videa nebo textu. (Suler, 1998 in Divinová, 2005) Díky internetu se komunikace stala rychlejší, jednodušší, méně nákladnou a internet nám umožňuje překračovat geografické a sociální hranice,

umožňuje lidem vstupovat do rozmanitých druhů interakcí, být v kontaktu s lidmi z celého světa a také se rychleji seznamovat, on-line reagovat, komunikovat i účastnit se odborných konzultací. Vytváří se tak jakási online komunita. Existence internetu umožnila vznik virtuálního sociálního prostředí, kde se lidé mohou potkávat, vyměňovat si informace, spolupracovat a jednat. Chování a komunikace v kyberprostoru je často velmi odlišná od reálného chování a komunikace. (Hulanová, 2012)

Internetová komunikace je pro dospívající atraktivní, protože zajišťuje anonymitu, možnosti komunikovat s více osobami najednou a uspokojuje potřebu sdružovat se, např. kolektivní řešení na fórech a chatech, svěřování se. Virtuální svět poskytuje místo pro navazování přátelských a partnerských vztahů a uspokojuje potřebu být součástí vrstevnických skupin. (Ambrožová, 2020)

Používání internetu má v komunikaci svá specifika. Absenci neverbální komunikace má saturovat používání různých emotikonů a obrázků, které ne všichni chápou stejným způsobem. Každý je může interpretovat z pohledu toho, jak se sám cítí. Jako při komunikaci tváří v tvář může občas dojít k nedorozumění, v online komunikaci k tomu bude docházet o to častěji. Online komunikace probíhá z velké části prostřednictvím textu a je tedy více fragmentovaná než komunikace reálná. Správně naslouchat je ve virtuálním světě mnohem obtížnější a prostor pro nepochopení větší. (Šmahel, 2003)

Jedlička (2015) upozorňuje na paradox, že přibývá elektronických komunit, například třídní skupiny, kamarádské skupiny na sociálních sítích, kde spolu žáci komunikují i v době, kdy jsou ve škole a mohli by si všechny informace říct osobně. Rapidně ubývá komunikace tváří v tvář a často je zcela cíleně nahrazena komunikací online. Jako zneklidňující vidí Jedlička to, že tyto nové formy komunikace v online prostředí přináší nová rizika v podobě komerčně cílené reklamy, která cíleně působí na dospívající a mění jejich vkus, dále uvádí manipulaci s veřejným míněním, dezinformační weby a informace, také se prohlubuje závislost. Život ve virtuálním světě zcela mění naše životy, a toto bude mít v budoucnu závažné sociální následky, kdy mohutná proměna komunikačního prostoru bude mít zásadní dopad na vzájemnou mezilidskou komunikaci.

Tuto kapitolu můžeme shrnout takto. Komunikace online se stala nedílnou součástí života adolescentů, přináší s sebou specifika, která formují jejich digitální identitu.

V této interakci přes webové stránky a sociální sítě se projevují nové formy vyjádření, ale také výzvy spojené s kyberprostorem. Nelze zapomenout ani na vliv rodičů a výchovy, která může formovat povědomí o bezpečnosti online prostředí a etických aspektech takové komunikace. To jsou jen některé z faktorů, které tvoří komplexní mozaiku specifik komunikace adolescentů v online světě. Dospívající v současnosti reagují na komunikační možnosti, které žádná z předchozích generací neměla. S příchodem umělé inteligence, jejíž rozmach a užívání rezonuje nyní ve společnosti, můžeme očekávat nové výzvy a změny v našich životech.

2.4 Riziková komunikace v kyberprostoru

Kyberprostor, ačkoli nabízí mnoho pozitivních interakcí, přináší také rizika a výzvy, zejména pro adolescenty. Riziková komunikace u adolescentů v online prostoru je vážným tématem, které vyžaduje pozornost a porozumění. Na jedné straně může online svět poskytovat mladým lidem možnosti vzájemného propojení, sdílení zájmů a rozvoje dovedností. Na druhé straně však přináší potenciální rizika, která mohou ovlivnit jejich duševní a sociální pohodu. Je důležité přijmout vyvážený přístup a uznat pozitivní aspekty online komunikace a digitálního světa, ale současně být obezřetný ohledně možných nebezpečí. Adolescenti jsou ve věku, kdy formují svou identitu a hledají přijetí, a online svět může být prostředím, kde nacházejí podporu, ale i tlaky. Je klíčové vytvářet otevřený dialog o bezpečnosti na internetu, etice online chování a důležitosti zachování soukromí. Rodiče a vychovatelé by měli aktivně podporovat digitální gramotnost mladých lidí a být si vědomi různých forem rizikové komunikace. Poučení o bezpečném online chování a budování důvěryhodného vztahu může pomoci minimalizovat potenciální negativní dopady online interakcí na dospívající.

Hlavním aspektem komunikace v kyberprostoru je, že „*postrádá neverbální složky komunikace, které slouží jako prostředek ke sdělování situací a emocí*“ (Nakonečný, 2009 in Szotkowski, Dobešová, 2021, s. 8)

Verbální a neverbální komunikace spolu nemusí korespondovat, v online prostoru je tedy složitější odhalit, zda nám protějšek lže, nebo říká pravdu. V konečném důsledku se musíme spoléhat pouze na to, co nám o sobě dotyčný sám prozradí, a to může být v silném rozporu se skutečností. V tom můžeme spatřovat největší úskalí online komunikace, že nikdy nevíme, zda komunikujeme opravdu s tím, s kým si myslíme.

Místo šestnáctileté dívky, kterou vidíme na profilové fotografii, se může skrývat šedesátiletý kybergroomer, nebo parta adolescentů, kteří se tímto baví na cizí účet.

Specifikem internetové online komunikace jsou také oblíbené emotikony neboli smajlíky, které mají vyjádřit emoce a jež mají spolu s emoji (digitální obrázky) alespoň částečně suplovat mimiku a gesta pisatele. (Kopecký et al., 2021)

Kyberprostor nabízí mimo jiné změnu identity dospívajícího, a to jak změnu sexuální identity ve smyslu experimentování a vydávání se za osobu opačného pohlaví, tak dalším důvodem je pobavit se, vymýšlet si informace. Lákavá je i větší otevřenost, možnost ve virtuálním světě projevit své názory, absence sebe sama jako fyzického objektu, mizí komplexy, možnost vydávat se za někoho jiného, dále je to absence sankcí, možnost lži a přetvářky – možnost schovat se za vykonturovanou identitu, anonymita, sexualita, odreagování a zábava. (Šmahel, 2003 in Ambrožová, 2020)

Slussareff (2022) upozorňuje na to, že sociální sítě nabízí širokou škálu prezentace sebe sama, svojí identity. Sdílení fotek sledování svých idolů, osob, kterým by se rádi podobali, vyhledávání obsahu, který podporuje jejich specifické zájmy a koníčky, lajkování od přátel pomáhá budovat jejich vlastní identitu. Pokud však dochází k budování identity pouze přes sociální sítě, může dojít k tomu, že prezentují na sociálních sítích svoje ideální já, které může být v rozporu s tím skutečným, to může vést k úzkosti a nízkému sebevědomí. Sociální sítě jsou také problematické v tom, že podněcují nenávist a šikanu, která se v kyberprostoru rychle šíří.

Toto potvrzuje i Lim et al. (2015 in Ambrožová, 2020, s. 55): *„Obraz jedince prezentovaného ve virtuálním světě může být (a často je) zkreslený stejně jako informace, které jedinec zveřejňuje. Reálná autenticita je v životě člověka, obzvláště v době dopívání velice důležitá.“*

V případě zastírání skutečné identity se lidé cítí méně zranitelní, pokud jde o odkrývání niterných pocitů a myšlenek na straně jedné, a negativních projevů chování, jako je užívání vulgarismů, verbální napadání. Kyberprostor ve spojení s anonymitou poskytuje jedinečnou příležitost oddělit slova a činy od vlastní identity a nenést za ně zodpovědnost Cokoliv tedy člověk v kyberprostoru udělá nebo řekne, není automaticky spojováno s jeho osobností a zbytkem života, takže se s tím nemusí ztotožňovat. (Szotkowski, 2020, online)

Formy rizikové komunikace

Některé formy rizikové komunikace a seznamování podle Hulanové (2012) a Kopeckého (2017) jsou následující:

- **Kyberšikana (cyberbullying):** Online šikana může zahrnovat verbální útoky, šíření nepříjemných zpráv nebo manipulaci s fotografiemi a videi. To může mít závažné důsledky na psychické zdraví postižených.
- **Osobní údaje a soukromí:** Adolescenti se někdy mohou dostat do situací, kdy sdílejí příliš mnoho osobních informací, což může vést k riziku krádeže identity nebo dalších bezpečnostních hrozeb.
- **Kybergrooming:** Existuje nebezpečí, že adolescenti mohou přijít do kontaktu s lidmi, kteří se snaží zneužít jejich důvěřivost nebo je zlákat do nebezpečných situací.
- **Digitální tlak (digital peer pressure):** Online prostředí může zvyšovat tlak na mladé lidi, aby se chovali nebo prezentovali určitým způsobem, aby zapadli do sociálních skupin.
- **Excesivní screen time:** Přílišné množství času stráveného online může ovlivnit fyzické a duševní zdraví adolescentů a také jejich sociální interakce v reálném životě.
- **Rizikové chování:** Adolescenti mohou být vystaveni obsahu nevhodnému pro jejich věk nebo se sami zapojit do neetických online aktivit.

Důležité je, aby rodiče a vychovatelé byli obezřetní, poskytovali vzdělávání o bezpečnosti na internetu a udržovali otevřenou komunikaci s adolescenty o jejich online zkušenostech.

Schwedisch Childrens Welfare Foundation (2006 in Hulanová, 2012, s. 98) specifikuje nejčastější rizikové chování v online prostoru jako:

- poskytování osobních informací, jako je jméno, adresa, tel. číslo, hesla k aplikacím,
- chatování se zcela neznámou osobou o sexuálních tématech,
- odesílání, nebo online sdílení vlastních fotografií nebo nahrávek se sexuální tematikou,
- účastnění se živých „sex show“ prostřednictvím webkamery,

- dostavení se na osobní schůzku s neznámým člověkem z online prostředí bez řádných bezpečnostních opatření,
- poskytování osobních fotek na internetu za úplatu,
- provozování kybersexu za úplatu.

3 Rizikové seznamování v kyberprostoru

Tato kapitola se zaměřuje na problematiku rizikového seznamování v online prostoru a uvádí potenciální rizika a bezpečnostní hrozby, které mohou vzniknout v souvislosti s tímto způsobem seznamování.

Online seznamování

Seznamování v online prostoru může vést k tomu, co by se dalo nazvat kybervztahem, virtuálním vztahem nebo online vztahem. Je to vztah, který vznikl a je rozvíjen přes online komunikaci, někdy dokonce jen prostřednictvím elektronicky psané konverzace. Při takové komunikaci chybí neverbální projevy a je zde prostor pro projektivní tendence. Anonymita takového vztahu může vést k většímu rozvoji intimity v porovnání s reálnými vztahy, ale také bývají často povrchní a pomíjivé. Online přátelství může vyústit k osobnímu setkání, kdy očekávání a naše představy mohou být v rozporu s tím, jak online přítel ve skutečnosti vypadá, jak mluví a jak se reálně prezentuje. Existují však i kybervztahy, které nikdy nepřekročí hranici kyberprostoru a mohou trvat měsíce a roky. Pro některé jedince je bezpečnější upřednostňovat takové vztahy, protože jim připadají bezpečné a vyvolávají méně úzkosti než reálné vztahy. Výhodou může být fakt, že takový vztah je možné kdykoli bez nějakého vysvětlování ukončit. Vztahy také často mohou vznikat v různých online komunitách zaměřených zájmově, někdy se zde může vyvinout i přátelství založené na vzájemných sympatiích a porozumění. Mohou zde vznikat i milostné vztahy. (Dívínová, 2005)

Při skutečném setkání virtuálních přátel mohou být pak jedinci překvapeni, jak moc se liší reálný člověk od toho virtuálního. Po celou dobu komunikace v online světě mají lidé silnou tendenci k projekci. Svoje fantazie, pocity, přání a obavy přenášejí na cizí virtuální osobu. Motivace pro navázání online vztahu, ať už přátelského nebo partnerského, je u dospívajících častým jevem. Důvodů je hned několik, a to prakticky neomezené množství lidí, se kterými je možné se seznámit a snadná dostupnost z domova, dále je to možnost komunikovat s lidmi z celého světa. Navazování online vztahu je v jistém ohledu jednodušší, stačí si někoho na sociálních sítích tzv. přidat do přátel a začít s ním komunikovat, což by mimo kyberprostor bylo obtížnější. S tím také souvisí to, že pro některé adolescenty může být obtížné navazovat reálné vztahy z důvodu nízkého sebevědomí, sociální fobie, introvertní povahy apod. Rizika online

navazování vztahů můžeme spatřovat v tom, že přátelství se stává jakousi iluzí, je jakoby nereálné, neskutečné, povrchní, a to i přesto, že došlo k výměně i velmi intimních informací. Vzniká tak určitá ambivalence, kdy přátelství je a vlastně není. (Šmahel, 2003)

Online sexuální rizikové chování

V období puberty a adolescence dochází k rozvoji psychosexuálních vztahů a sexuálních aktivit, následkem čehož se mohou objevit různé formy rizikového sexuálního chování, které mohou ovlivnit jejich psychický vývoj a sociální život. V souvislosti s online sexuálním chováním můžeme uvést například sexuálně orientované agresivní činy vůči vrstevníkům, prostituci, komerční sexuální aktivity, jako je focení a filmování pornografického materiálu, promiskuitní sexuální chování, které může souviset s online seznamováním. Komerční sexuální zneužívání dětí se definuje jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo odměnu v naturálních mezi dítětem a zákazníkem, nebo jinými osobami. (Vaníčková, 2007 in Dolejš, 2010, s. 61–62).

Mezi další online sexuální rizikové chování může patřit sledování pornografie, kybersex, což zahrnuje sexuální nebo explicitní erotické vzkazy nebo sexuální fantazie, které jsou realizovány prostřednictvím internetu mezi lidmi, kteří jsou online. Řadí se sem i psaní sexuálních příběhů, navštěvování online chatovacích místností nebo seznamek s touto tematikou, sex po telefonu, různé audio a video nahrávky v reálném čase. (Divínová, 2005)

Toto potvrzuje i Ševčíková, která poukazuje na to, že neméně rizikové je vyhledávání sexuálních obsahů, frekvence sexuální expozice na internetu, časté sledování online pornografie, zvýšená touha vyhledávat nové a vzrušující zážitky (sensation seeking) souvisí rizikem narušení psychosexuálního vývoje a významně se podílí na změně chování a postojů k sexualitě. Dále upozorňuje: „že *anonymní kontakty dospělý – dospívající představují rovněž prostor pro obdržení nevyžádaných zpráv se sexuálním obsahem.*“ (Ševčíková, 2014, s. 105)

Uvedené skutečnosti jsou rizikové především u dětí a adolescentů, kteří se takto mohou snadno dostat do závadné interakce s online sexuálními predátory, nebo se stát obětí obchodování s dětskou pornografií, kyberstalkingem, kyberšikanou a vydíráním.

Nehledě na to, že podobné interakce zásadně poškozují jejich psychický vývoj. Jak je patrné, s tímto rizikovým chováním úzce souvisí další rizikové jevy realizované v online prostoru, a to sexting, sextortion, kybergooming, revenge porn a na to navazující trestné činy jako výroba a obchodování s dětskou pornografií, zneužívání dětí a dospívajících online, což jsou nové vysoce rizikové fenomény, které s sebou přinesly nové technologie, dostupnější internet, chytré telefony a také to, že se seznamování, komunikace a z toho případně vyplývající trestné činy přesouvají čím dál více do online prostoru, kde pomocí čím dál sofistikovanějších technik může docházet k novým druhům rizikových aktivit. Když porovnáme poznatky odborníků z roku 2007 a 2010, vidíme, že v roce 2024 narůstá riziková aktivita ve všech oblastech života geometrickou řadou, a to i přes stále nové a inovativní preventivní programy, pravděpodobně také proto, že internet, různé aplikace, sociální platformy jsou čím dál dostupnější a nabízejí realizaci v mnoha aspektech života.

Szotkowski (2020) udává, že sexuální rizikové chování zahrnuje širokou škálu aktivit, které mohou vést k nepříjemným nebo nebezpečným situacím, zejména v kontextu internetu a digitální komunikace. Některé z hlavních forem tohoto chování zahrnují:

- **Sdílení intimního obsahu:** To může zahrnovat sdílení osobních fotografií nebo videí, které mohou být urážlivé, hanlivé nebo dokonce nelegální.
- **Online sexuální šikana:** Ta může zahrnovat posílání nevhodných zpráv, vydírání, shánění nebo nátlak na sexuální aktivitu online.
- **Virtuální sexuální zneužívání:** Zahrnuje manipulaci či vykořisťování jednotlivců v online prostředí, například vytváření falešných identit nebo využívání manipulativních taktik k získání sexuálních služeb nebo ústupků.
- **Zneužívání dětí online:** Zahrnuje nelegální distribuci dětské pornografie, grooming (namlouvání) dětí pro sexuální účely nebo vyhledávání nevhodných interakcí s nezletilými.
- **Nebezpečné online setkání:** To může zahrnovat setkání s lidmi, které jsme poznali online a kteří se mohou ukázat jako nebezpeční nebo nevhodní. Je důležité si být vědom těchto rizik a chránit sebe i ostatní před nebezpečnými situacemi online. To zahrnuje používání bezpečných hesel, důvěryhodných platforem a důkladné zvážení, s kým a jak sdílíme osobní informace.

Rizikové sexuální chování má obrovský přesah hned do několika oblastí života dítěte a dospívajícího. Negativně jej ovlivňuje jak v daný moment, kdy se jej dopouští, tak i do budoucna, a to hned z několika hledisek. Jednak poznamenává jeho psychický vývoj (např. způsobuje posun hodnot, oploštění emocionality), dále psychologicko-sexuologickou oblast (může se podílet na nezralosti v psychosexuální oblasti a na potenciální preferenci patologických sexuálních aktivit) a zdravotní stránku (riziko venerických onemocnění, gravidity), ale také sociální sféru jeho života (například v podobě nekvalitních vztahových vazeb nebo navazování neadekvátních sociálních vztahů. (Szotkowski, 2020)

Sexting jako součást partnerských vztahů

V dnešní digitální době se způsoby, jakými vyjadřujeme a prohlubujeme intimní vztahy, neustále mění. Jedním z fenoménů, který získal značnou pozornost, je sexting – akt sdílení erotických zpráv, obrázků nebo videí mezi partnery pomocí informačních technologií. Cílem této kapitoly je prozkoumat různé aspekty sextingu v romantických vztazích, včetně jeho motivací, dopadů na partnerskou komunikaci a vzájemné porozumění, stejně jako etické a právní otázky, které s sebou přináší. Pokusíme se objasnit, jak sexting ovlivňuje dynamiku vztahu, zda může být nástrojem k prohloubení propojení mezi partnery nebo zda může představovat rizika a výzvy pro soukromí a bezpečí jednotlivců. Tato kapitola kombinuje přístupy z oblasti psychologie, sociologie a práva, aby lépe porozuměla fenoménu sextingu a jeho vlivu na romantické vztahy. Sexting, jako forma digitální komunikace, nabízí možnost pro vyjádření sexuality, fantazií a emocí v rámci intimního vztahu, ale zároveň vyvolává otázky ohledně soukromí, důvěry a respektu.

První případy sextingu byly zdokumentovány v roce 2005. V České republice bylo od té doby zaznamenáno mnoho případů, které lze nazvat jako šíření dětské pornografie. (Hulanová, 2012) Z výsledků výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu zpracovaného **Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (2014)** vyplývá, že 9,86 % dětí umístilo svoji fotografii se sexuálním kontextem nebo video, na kterém jsou částečně, nebo úplně nahé, na internet. Z celkového počtu 28 232 respondentů 12,14 % uvedlo, že poslalo takový materiál někomu přes mobilní telefon. (Kolouch, 2016) Pro srovnání z výzkumu E-bezpečí (2017) vyplývá, že počet dětí a adolescentů, kteří

se věnují sextingu, i přes všechna varování neklesá, spíše naopak. Z výzkumné zprávy (2017) vyplývá, že sexting ve formě textu (intimních, erotických zpráv) provozuje 24,76 % českých dětí (1 208 dětí z 4 878). Sexting ve formě rozesílání vlastních intimních fotografií provozuje 15,37 % českých dětí, 72 % z nich pak takové fotografie sdílí zřídka, zbývajících 28 % své vlastní intimní fotografie poskytuje ostatním v prostředí internetu často. Svě intimní fotografie rozeslalo 53,75 % dívek a 46,25 % chlapců. Svá vlastní sexuálně explicitní videa odesílá v online prostředí přibližně 6 % českých dětí (287 dětí z 4 878). Častěji videa odesílají chlapci (64,91 %) než dívky. (Kopecký & Szotkowski, 2017, online)

Nedávná empirická data naznačují, že většina adolescentů a mladých dospělých pravidelně využívá digitální technologie k psaní textových zpráv a interakci na sociálních médiích, často včetně sextingu (posílání sexuálních textových zpráv, obrázků nebo videí). Jelikož elektronická sexuální komunikace se stala běžnější, odborníci zkoumali pozitivní i negativní souvislosti sextingu. Tyto studie celkově ukázaly, že častější sexting ve vztazích souvisí se sexuální spokojeností (Galovan et al., 2018) a v některých případech i se spokojeností se vztahem (Stasko a Geller, 2015), nicméně sexting souvisí i s řadou negativních souvislostí, včetně konfliktů a ambivalence. Zároveň oddělená linie výzkumu zkoumala motivace a výsledky sextingu a zjistila, že většina lidí má pozitivní očekávání ohledně výsledku sextingu a dělá to pro zábavu, flirt nebo k iniciování sexu. (Cornelius et al., 2020, online)

I když sexting může být neškodnou součástí sexuálního chování v dospívání, je také potenciálně riskantní v souvislosti s viktimizací sextortionem (hrozbou šíření explicitních, intimních fotografií bez souhlasu, požadavkem na sexuální aktivity apod.). Teenageři představují zranitelnou skupinu kvůli své omezené sebekontrolě, vysoké náchylnosti k tlaku vrstevníků a technofilii (nadšení nebo posedlost pokročilými technologiemi). Normalizace sextingu v adolescenci je velmi rozšířená. Sexting jako normální chování spojené s každodenním životem adolescentů se projevoval v tvrzeních, kdy uváděli, že „sexting je zábavný a vzrušující“ a „sexting je bezpečnější než sex“. (Parti et al., 2022, online)

Sexting lze považovat za jedno z nejrizikovějších chování, jehož důsledky mohou být fatální a v krajním případě může vést k dehonestaci, sebepoškozování, případně sebevraždě, zvláště v případě, pokud je spojený s nátlakem a vydíráním. Kromě výměny

intimních fotografií a zpráv s partnerem, která může být sama o sobě riziková, z důvodu, kdy se náhodou, nebo cíleně tyto materiály dostanou na internet a je zcela nemožné jejich úplně odstranění, dochází k sextingu i při komunikaci s neznámými lidmi na internetu, kde je riziko zneužití ještě mnohem vyšší. (Kožíšek & Písecký, 2016)

Ambrožová (2020) píše, že v současnosti nabízí internet miliony odkazů s pornografickým obsahem a co se týká potřeby experimentování s vlastní sexualitou, nikdy v minulosti nebylo jednodušší sehnat materiály s pornografickým obsahem. Prostředí internetu tak umožňuje adolescentům větší prostor pro objevování a formování sexuální identity a mohou zde uspokojovat sexuální touhy, které se v tomto věku začínají probouzet. S navazováním prvních intimních vztahů souvisí také objevování v oblasti sexu, v online prostředí kybersexu.

Několik dalších zahraničních výzkumu se víceméně shoduje v tom, co jsme uvedli na začátku této kapitoly. Studie McGill University v Kanadě zahrnovala 628 účastníků s průměrným věkem 17,4 let, skládajících se jak z mužů, tak žen, vybraných z longitudinální studie zaměřené na mládež s a bez problémů s chováním v dětství. Sexting, definovaný jako „*posílání, přijímání a/nebo přeposílání sexuálně explicitních zpráv, obrázků nebo videí ostatním prostřednictvím digitálních platforem*“ (Barroso et al., 2021) je mezi dospívajícími stále častější. Od 14,8 do 38,3 % mladých lidí uvádí, že sexty posílá, a 27,4–41,5 % uvádí, že sexty přijímá. (Madigan et al., 2018; Mori et al., 2020) Někteří odborníci vyzdvihují pozitivní aspekty sextingu a identifikují, jak může posilovat intimitu mezi romantickými partnery. (Strassberg et al., 2017; Van Ouytsel et al., 2017) Jiné výzkumy však zdůrazňují potenciální rizika a nepříznivé důsledky spojené s tímto chováním, jako je kyberviktimizace a sexuální obtěžování. (Gámez-Guadix & Mateos-Perez, 2019) Ačkoli se sexting stal mezi dospívajícími i dospělými normou (Boden, 2017) a není ve své podstatě škodlivý, určité typy sextingu, jako je přeposílání sextů, jsou problematické a jsou spojeny s nepříznivými důsledky. (Longobardi et al., 2020 in Mariamo, 2024, online)

V roce 2018 byl na Masarykově univerzitě v Brně proveden výzkum EU Kids Online IV v České republice, jenž byl zaměřen na online aktivity a rizika u dětí a dospívajících. Zjištění vycházejí z dotazníkového šetření, které proběhlo na 89 základních a středních školách v celé České republice od října 2017 do února 2018.

Data pocházejí od 2 825 dětí a dospívajících ve věku 11–17 let, kteří používají internet (což je přes 99 % dětí v tomto věku ve školách). Vzorek je tedy reprezentativní pro dnešní děti na českých školách. V tomto reportu jsou shrnuta základní zjištění vztahená ke dvěma oblastem, a to používání internetu a online aktivitám a zkušenostem s online riziky. Z dětí a dospívajících ve věku 11–17 let 35 % uvedlo, že v posledním roce dostalo zprávu se sexuálním obsahem. S narůstajícím věkem byl podíl této zkušenosti vyšší. Uvedlo ji jen 16 % dětí a dospívajících ve věku 11–12 let, ale již 53 % dětí a dospívajících ve věku 15–17 let. Mezi chlapci a dívkami nejsou v tomto ohledu velké rozdíly. Chlapci dostávali zprávy se sexuálním obsahem o něco častěji (37 %) než dívky (33 %). Větší rozdíl však vidíme u toho, jestli po nich někdy v posledním roce na internetu někdo vyžadoval intimní informace, což se častěji stávalo dívkám (31 %) než chlapcům (20 %). Téměř polovina dětí a dospívajících (49 %) byla někdy na internetu v kontaktu s někým, s kým se dříve nepotkala tváří v tvář. 23 % dětí a dospívajících se s někým z internetu také potkalo tváří v tvář a velká většina z nich takové setkání hodnotila pozitivně (78 %). Chlapci na internetu komunikovali s někým neznámým o něco častěji (51 %) než dívky (45 %) a o něco více z nich (25 %) se také s někým neznámým z internetu sešlo (21 % dívek). (Šmahel et al., 2018, online)

Motivace k provozování sextingu

Motivace adolescentů k provozování sextingu mohou být různorodé a zahrnovat kombinaci biologických, emocionálních, sociálních a kulturních faktorů. Některé z hlavních motivací mohou zahrnovat:

- **Zvědavost a objevování sexuality:** Adolescence je obdobím, kdy mladí lidé začínají objevovat a zkoumat svou sexualitu. Sexting může být způsobem, jak prozkoumat a vyjádřit své sexuální touhy a fantazie.
- **Potřeba přijetí a sebeprosazení:** V digitálním světě, kde je důležitá image a popularita online, může sexting být způsobem, jak získat pozornost a uznání od vrstevníků, nebo jak prokázat svou atraktivitu a sebedůvěru.
- **Komunikace emocí a intimita:** Sexting může být pro některé adolescenty prostředkem k vyjádření emocí a posílení intimity ve vztahu. Posílání intimních zpráv a obrázků může vést k pocitu propojení a blízkosti s partnerem.
- **Sociální tlak a očekávání:** V některých skupinách mládeže může být sexting považován za normální nebo očekávaný způsob vyjádření sexuality a vztahů.

Adolescenti se mohou cítit pod tlakem, aby se přizpůsobili těmto očekáváním a zachovali se podle nich.

- **Zábava a vzrušení:** Pro některé mladé lidi může být sexting jednoduše zábavnou a vzrušující aktivitou. Posílání a obdržení intimních zpráv může přinášet pocit dobrodružství a vzrušení. Je důležité si uvědomit, že motivace k sextingu mohou být individuální a závisí na osobních zkušenostech, hodnotách a kontextu daného jedince. Dále je klíčové, aby mladí lidé byli informováni o možných rizicích sextingu a o důležitosti respektování souhlasu a bezpečnosti při online komunikaci. (Szotkowski & Kopecký, 2019, online)

Jedním ze silných motivů může být potvrzení vlastní atraktivity. Jak definuje Ambrožová (2020), obraz jedince prezentovaného ve virtuálním světě a fyzický vzhled hraje na internetu nezastupitelnou roli, a právě atraktivní fotografie zveřejněné na sociálních sítích mohou být důležitou součástí adolescentního vývoje a formování identity a také potvrzení vlastních kompetencí. Z toho vyplývá touha být dobře přijímaný, populární, dělat a říkat věci, které jsou obecně pozitivně přijímané. V tomto období se právě od tohoto odvíjí sebehodnocení adolescenta, které je ovlivněno tím, co si o něm myslí ostatní, jako si ho cení okolí. Také potřeba navazování prvních partnerských vztahů se přesouvá do kyberprostoru. Dospívající se zde seznamují, ale také setkávají. Ambrožová (2020) dále zmiňuje nový fenomén označovaný jako „cyber dating abuse“, které můžeme přeložit jako zneužívání kyber randění, tedy zneužívání technologií ke stalkingu, obtěžování a vyhrožování. Často však může být jediným motivem pro posílání sexuálně explicitních fotografií, nebo nahrávky se sexuálním aktem u dospívajících to, že chtějí udělat dojem na ostatní, chtějí se s někým sblížit, zapůsobit na něj a nepřipadá jim to jako něco ostudného, nebo nepřijatelného. Často neuvažují nad tím, co se stane, když vztah skončí, nebo se fotografie nějakým nedopatřením dostane do cizích rukou a dojde ke zneužití. Hodně dívek se domnívá, že to musejí udělat, aby upoutaly pozornost nějakého chlapce. (Muller, 2014) Snadno z toho můžeme vyvodit, že apelování na zvýšenou opatrnost ve virtuální komunikaci a seznamování má své opodstatnění.

Policie ČR na svých webových stránkách upozorňuje, že vedle přímé viktimizace oběti je traumatickým prvkem skutečnost, že materiály zveřejněné v prostředí internetu v rámci sextingu, nebo sebe prezentace na sociálních sítích nejdou prakticky trvale odstranit a mohou se tedy náhodně objevovat mezi uživateli internetu neomezeně

dlouho. To může mít negativní dopady v dalším životě, komplikovat vztahy, nebo mohou být překážkou v zaměstnání a osobním uplatnění. (Policie ČR, 2022, online)

Nedávná výzkumná studie McGill University v Kanadě zjistila, že dívky častěji sexty odesílaly, zatímco chlapci je častěji přijímali (Foody et al., 2021), což dále podtrhuje nutnost zkoumání genderových rozdílů u různých typů sextingu. Motivace dospívajících chlapců a dívek k sextingu mohou být podobné (např. flirtovat, usilovat o sociální status a/nebo přijetí), ale dívky zažívají větší tlak na sexting. (Drouin & Tobin, 2014; Lippman & Campbell, 2014 in Mariamo, 2024, online)

Tyto studie a další výzkumy poskytují určité důkazy o spojitosti mezi sextingem a negativními důsledky, ačkoli je důležité brát v úvahu, že výsledky mohou být ovlivněny mnoha faktory, jako je věk, gender, používané technologie a další kontextuální proměnné. Romantické virtuální vztahy, které začínají sdílením intimních fotografií a videí, se snadno mohou stát noční můrou. Jedním z velkých rizik sextingu je revenge porn.

Revenge porn – sexting jako nástroj pomsty

Termín revenge porn (česky „pornopomsta“) je mezi laickou veřejností užíván pro popis všech případů nedovoleného šíření sexuálního obsahu. Spočívají v nedovoleném vytváření, anebo šíření sexuálních záznamů vyobrazujících osobu, která k jejich vytváření anebo šíření nedala souhlas. Takové jednání může mít na životy obětí podle odborníků srovnatelný dopad jako sexuální zneužívání. Pojem revenge porn totiž naznačuje, že k jednání dochází za účelem pomsty („revenge“), což může být poněkud zavádějící. Dochází zejména k podstatnému zásahu do soukromí jednotlivce. Nekonsenzuální pornografií je v principu snímků se sexuálním vyobrazením jedince bez jeho souhlasu.

Takové jednání můžeme obecně charakterizovat jako jednu z forem nekontaktního sexuálního násilí. Mnohdy navíc nezůstane „jen“ u samotného šíření takového typu záznamu, často musí oběti čelit dalším souvisejícím projevům, kterými může být ponižování, šikana, nedovolené pronásledování, vyhrožování či vydírání. (Dvořáková, 2020, online)

Autorka ve své studii zmiňuje především zahraniční výzkumy, nicméně udává, že podobný fenomén se vyskytuje i v České republice. Upozorňuje na to, že v roce 2013

vzniklo na sociální síti Facebook několik stránek, jejichž účelem bylo sdílet uživateli zasláné fotografie tzv. „roztahovaček“ (údajně promiskuitních dívek z určitého města a okolí), na nich uveřejněné fotografie zobrazovaly dívky (často středoškolačky, některé mladší 15 let) nahé, obnažené či v jiných vyzývavých pózách. Tyto fotografie doprovázely i hanlivé komentáře k vyobrazeným dívkám, případně přímé odkazy na jejich facebookové profily. Toto potvrzuje i Kolouch (2016), který uvádí, že v rámci sociální sítě Facebook bývalí partneři vyvěsili fotografie svých partnerek, které byly zaslány v rámci sextingu. Kopecký (2017, online) definuje pojem revenge porn jako: *„Typ útoku, kdy dochází ke kyberšikaně konkrétních osob (zpravidla žen) prostřednictvím šíření dehonestujících sexuálně explicitních fotografií či videí obětí jejich expartnerů či dalšími osobami. revenge porn je průvodním jevem tzv. „nezvládnutých rozchodů“ (rozchod, který nekončí smírem mezi partnery) či přímo trestného činu Nebezpečné pronásledování (tzv. stalking).“*

Dvořáková (2020, online) dále upozorňuje, že typickým příkladem je, že osoba v průběhu vztahu zašle partnerovi své intimní fotografie, který je po následném rozchodu rozešle jiným lidem, (např. přátelům, rodině či zaměstnavateli vyobrazené osoby), anebo je zveřejní na sociální síti či jiné internetové stránce. Když chce někdo oběti hodně ublížit, často dochází i ke zveřejnění jejích osobních anebo kontaktních údajů (případně odkazů na profil na sociální síti), či dokonce falešných „pornoinzerátů“ nabízejících sexuální služby. Facebook tyto stránky začal hromadně blokovat, nicméně v mezičase došlo k úniku fotografií a přesunu na jiné stránky a v kyberprostoru se tedy mohou kdykoli objevit znovu a škodit dotčeným osobám.

Revenge porn je příkladem toho, jak internet může být zneužit pro šíření škodlivého obsahu a porušování soukromí. Tento jev spočívá v šíření intimních fotografií nebo videí bez souhlasu dotyčné osoby, často s cílem způsobit emocionální trauma.

Je důležité si uvědomit, že revenge porn není pouze porušením soukromí, ale také formou zneužití a psychického násilí. Oběti mohou čelit vážným následkům, jako je úzkost, deprese, a v extrémních případech mohou mít dokonce sebevražedné myšlenky, nebo se pokusit o sebevraždu. V každém případě toto zasáhne integritu oběti a může mít zásadní vliv na pracovní, rodinné a osobní vztahy.

Boj proti revenge porn je složitý, vyžaduje spolupráci mezi platformami, právními systémy a společnostmi jako celku. Důležité je vytvořit právní rámec, který chrání oběti

a trestá pachatele. Kromě toho je zapotřebí vzdělávat lidi o důsledcích revenge porn a podporovat kulturu respektu k soukromí a souhlasu.

Pokud se dítě, dospívající, nebo kdokoli jiný stane obětí revenge porn, je důležité vyhledat podporu a pomoc. Existují organizace a zdroje, které mohou pomoci chránit práva a podpořit v obtížné situaci.

Náš právní řád na toto pamatuje (§ 84 Ochrana soukromí trestního zákona) a je možné se v případě zveřejnění fotek osoby, bez jejího souhlasu domáhat svých práv v občanskoprávním řízení. V případě pořizování, uchovávání a sdílení audiovizuálního materiálu, nebo fotografií, které zobrazují dítě nahé, se může jednat o trestný čin § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie. V případě sextingu je možné naplnit i skutkovou podstatu trestného činu Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 201 trestního zákona. (Kolouch, 2016)

Zahraniční výzkumy uvádí, že dívky mají obecně tendenci čelit vyššímu riziku sexuálního násilí na internetu, k němuž zčásti může dojít prostřednictvím nekonsenzuálního sextingu (De Santisteban & Gámez-Guadix, 2018; Montiel et al., 2016), a také zažívají více nepříznivých důsledků sextingu ve srovnání s chlapci. (Anastassiou, 2017; Burén & Lunde, 2018 in Mariamo, 2024, online) Konceptuální ohraničení sahají od restriktivnějších, které sexting výlučně identifikují jako odesílání vlastních sexuálně explicitních obrázků (Wolak et al., 2012; Ybarra and Mitchell, 2014; Choi et al., 2016; Marume et al., 2018), po ty více komplexní, které zahrnují další chování, jako je šíření sexuálního obsahu třetím stranám, jako je odesílání, přijímání a přeposílání sexuálně sugestivních a explicitních fotografií, videí a textových zpráv. (Mitchell et al., 2012; Villacampa, 2017) V prvním případě mladiství posílají sexty mezi dvěma lidmi a nikoho dalšího nezahrnují. U sekundárního sextingu někdo sdílí sexty a jsou dále přeposílány přes původního příjemce. Je relevantní zmínit, že primární sexting má tendenci být dobrovolný (s několika výjimkami, jako je sextortion), ale sekundární sexting pravděpodobně není dobrovolný a má větší dopad. (Lievens, 2014 in Del Rey et al. 2019, online)

Sextortion

Termín sextortion vznikl spojením slov sex + extortion a označuje vydírání, při kterém jsou využívány intimní materiály (fotografie, videa). Sextortion může být zaměřeno

na konkrétního člověka (vytipovaného např. na sociálních sítích), může však mít i podobu e-mailového spamu (není tedy zaměřen na konkrétní osobu, ale je rozšiřován masově). Spočívá v tom, že pachatel naváže v online prostoru „vztah“, kontaktuje nějakou osobu s cílem navázat nějaký důvěrnější vztah, který často vede ke kybersexu, nebo vzájemnému sdílení intimních fotografií, případně k nahrávání komunikace přes webkameru, vše spojené s manipulativním chováním, které má vést k jedinému účelu, vylákat z oběti sexuálně explicitní fotografie, nebo bez jeho vědomí nahrát podobně laděné video, často bez souhlasu oběti, kdy takto získaný materiál je dále použit k vydírání oběti. Sextoring se týká nejen dospělých, ale nebezpečný je zejména pro děti a dospívající a je úzce spjatý s kybergroomingem. (Kopecký, 2017)

Dvořáková (2020, online) uvádí, že součástí sextoringu je vyhrožování zveřejněním anebo šířením sexuálních fotografií či videozáznamů, na nichž je daná osoba vyobrazena. Ta je tak nucena např. k zaslání dalšího (třeba i více „odvážného“) materiálu, k osobnímu setkání, anebo i fyzickým sexuálním aktivitám. Dle Policie ČR ze zahraničních výzkumů vyplývá, že jde o relativně nový trend v oblasti zneužívání dětí a týká se z velké části chlapců. Chlapci se častěji stávají oběťmi v souvislosti se získáním finančního zisku (32 % v porovnání s 2 % dívek).

Podle nejnovějších dat poradny E-bezpečí (online) z roku 2023 vyplývá, že: *„vydírání dětí i dospělých zcela naší poradně dominuje, přičemž drtivá většina obětí vyděrači skutečně zaplatila,“* jak dále uvádí Kopecký: *„Oběti se bojí svůj problém nahlásit např. policii, obávají se úniku citlivých materiálů na veřejnost, bojí se ostudy, která úniky provází. V březnu 2023 jsme v naší poradně zaznamenali nárůst počtu hlášených případů o 48 procent, v květnu už to bylo o 77 procent,“* Oběti, které jsou v online prostředí vydírány, prožívají velmi stresující situace, které se podepisují na jejich psychickém zdraví. (Schweiner & Kopecký, 2023, online)

Dále uvádíme výsledky zahraničních výzkumů. Sextortion může být ovlivněn kulturními a genderovými normami, a proto je důležité zkoumat, jak se tento jev projevuje v různých kulturách a jaké role hrají genderové stereotypy při sextortion.

Následky sexuálního vydírání jsou často spojeny s řadou nepříznivých emocionálních zážitků, jako je stud, strach a beznaděj, Sextortion souvisí s šikanou a výzkum opakovaně ukázal, že kyberšikana a šikana mimo internet často vede k sebevražedným

myšlenkám, pokusům a sebevraždám. (např. Hinduja & Patchin, 2010; Nikolaou, 2017 in Nilsson et al., 2022, online)

Na prevalenci sexuálního vydírání se zaměřilo několik výzkumných studií (Eaton et al., 2023; Patchin Hinduja, 2018; Wittes et al., 2016; Wolak & Finkelhor, 2016). Ve Spojených státech provedli Wolak & Finkelhor (2016) studii zahrnující 1 631 obětí kybernetického vydírání a odhalili, že 46 % z nich byli nezletilí a 6 % dospělí ve věku 23–25 let. Toto zjištění je v souladu se zjištěním Wittes et al. (2016), kteří uvedli, že většina případů (71 %) se týkala pouze nezletilých. Patchin & Hinduja (2018) mezi nezletilými oběťmi zjistili, že 5 % studentů ve věku 12–17 let zažilo sexuální vydírání a 3 % přiznala, že vyhrožovali sdílením explicitních obrázků ostatních. Je pozoruhodné, že ženy byly častěji pozorovány jako oběti, zatímco muži byli častěji pachatelé (Wittes et al., 2016). Nicméně Eaton et al. (2023) poukázali na to, že muži a mladí dospělí se stále častěji stávají oběťmi sexuálního vydírání. Wolak & Finkelhor (2016) kategorizovali sexuální vydírání do dvou primárních skupin: první zahrnuje jednoho partnera, který vyhrožuje šířením explicitních sexuálních fotografií, často jako prostředek manipulace nebo pomsty. Druhá skupina se týká online pachatelů využívajících sexuální fotografie, ať už získané od oběti nebo jiným způsobem, k vynucení dalších materiálů nebo sexuálních aktů. Tito pachatelé jsou primárně zaměřeni na nezletilé a účelem takového jednání je sexuální uspokojení, většina pachatelů své oběti osobně nezná. Tyto emocionální reakce jsou také potvrzeny O'Malleyem (2023). Ve studii, kterou provedli Walsh & Tener (2022), účastníci odhalili, že sexuální vydírání by mohlo být hluboce traumatickou událostí v jejich životech, což vede k přetrvávající úzkosti, neustálému strachu z potenciální odplaty a následným dopadům na jejich duševní pohodu, zdraví a mezilidské vztahy. Tento trvalý stav úzkosti je označován jako dlouhodobý dopad sexuálního vydírání. (O'Malley, 2023 in Wang, 2024, online)

Termíny často označované jako „sextortion – sexuální vydírání“ nebo „webcam blackmailing – vydírání přes webovou kameru“ označují formu internetového zneužívání a vydírání dětí, kdy dochází ke zneužití informací nebo přímo fotek spojených se sexem či k poskytování sexuálních služeb a zisku finančních prostředků. (Policie ČR, 2022, online)

Pachatelé mají převážně dva hlavní motivační faktory, a to:

- **Sexuální zájem o děti**, kdy cílem vydírání je opatřování materiálu spojeného se sexem (fotografie a/nebo videa s dítětem) nebo přímý sex s dětmi.
- **Ekonomický zájem**, kdy cílem je získání finančního zisku z vydírání. (Policie ČR, 2022, online)

V těchto případech, kdy jsou pachatelé zaměřeni na nezletilé, primárně usilují spíše o sexuální uspokojení než o finanční zisky. (Kopecký, 2017; O'Malley et al., 2023; O'Malley & Holt, 2022, online)

Obě studie, český i zahraniční výzkum zdůrazňují, že sextortion není problém pouze pro dospělé, ale je zvláště nebezpečný pro děti a dospívající.

Studie Kopeckého (2017) naznačuje, že sextortion je úzce spjat s kybergroomingem, což je proces, kdy pachatelé online manipulují s dětmi a dospívajícími za účelem sexuálního zneužití. Kopecký také naznačuje, že chlapci jsou častějšími oběťmi sextortionu než dívky, a to zejména v souvislosti se získáním finančního prospěchu.

Na druhé straně studie Dvořákové (2020, online) popisuje, jak sextortion zahrnuje vyhrožování zveřejněním nebo šířením sexuálního materiálu oběti. Oběť je tak nucena podlehnout dalším požadavkům pachatele, jako je posílání dalšího intimního materiálu, osobní setkání nebo dokonce fyzické sexuální aktivity. Wittes et al. (2016, online) pozorovali, že ženy byly častěji pozorovány jako oběti sextortionu, zatímco muži byli častěji pachatelé. Nicméně studie Eaton et al. (2023) ukázala, že muži a mladí dospělí se stále častěji stávají oběťmi sexuálního vydírání. Je důležité zdůraznit, že obě studie ukazují na vážný charakter sextortionu a jeho negativní dopady, zejména na děti a dospívající. Také poukazují na genderové rozdíly v oblasti obětí sextortionu, s tím, že chlapci jsou většími oběťmi, zejména v souvislosti s finančním ziskem. Studie Wolaka a Finkelhora (2016) a Wittese et al. (2016) upozorňují, že sextortion je závažným problémem zejména pro nezletilé. Wolak a Finkelhor zjistili, že 46 % obětí sextortionu byli nezletilí a dalších 6 % byli mladí dospělí ve věku 23–25 let. Tato srovnání ukazují na komplexnost fenoménu sextortionu a jeho různé projevy v závislosti na věku, pohlaví a charakteru interakcí mezi oběťmi a pachateli.

Webcam Trolling

Je druh podvodu, při němž útočník používá k oklamání oběti podvržený videozáznam, který oběť považuje za reálný obraz z webkamery. Jedná se zpravidla o videosmyčku, která zachycuje reálné osoby při chatování.

K připojení falešného záznamu do videochatu je potřeba mít speciální aplikaci, která simuluje virtuální kameru a umožňuje do ní nahrávat videozáznamy. Tuto virtuální kameru lze propojit s webovými videochaty nebo instant messengery, cílem pachatele je vylákat z oběti co nejvíce osobních a citlivých údajů – např. ji donutit, aby se před webkamerou svlékla, případně plnila jeho příkazy. Pachatel si po celou dobu videohovoru nahrává záznam oběti, který pak může dále zneužít, např. pro vydírání oběti, vyhrožování, kyberšikanu, stalking. Tohoto podvodu lze využít k manipulaci dítěte k osobní schůzce, kybergoomingu. (Kopecký, 2017)

Kožíšek a Písecký (2016) poukazují na to, že při webcam trollingu jsou oběti lákány na erotické videohovory přes oblíbené komunikační nástroje, získané intimní záznamy pak podvodníci umístí na internet, nebo využívají k manipulaci a vydírání.

Mezi hlavní nebezpečí webcam trollingu patří:

- **Psychické a emocionální trauma:** Oběti webcam trollingu mohou zažívat značný stres, úzkost a trauma v důsledku nechtěné expozice nevhodnému obsahu nebo ponižujícím situacím.
- **Porušení soukromí:** Webcam trolling často zahrnuje porušení soukromí obětí tím, že jsou nuceny být svědky nevhodného chování.
- **Bezpečnostní rizika:** Pokud jsou webové kamery zneužity, může to mít vážné bezpečnostní důsledky, jako je možnost zneužití obrazu nebo videa k vydírání, šikaně nebo jiným trestným činům.
- **Psychické dopady:** Dlouhodobé obtěžování pomocí webových kamer může mít negativní dopady na duševní zdraví obětí, včetně depresí, posttraumatické stresové poruchy a dalších duševních onemocnění.
- **Sociální důsledky:** Oběti webcam trollingu se mohou vyhýbat online a offline interakcím kvůli obavám z opakovaného obtěžování.

Kybergrooming

Kybergrooming je jednání, které představuje psychickou manipulaci s osobou, za použití sociálního inženýrství, realizovanou prostřednictvím internetu či mobilního telefonu, jehož účelem je vyvolat v oběti falešný pocit důvěry a přimět ji k osobní schůzce, následkem čehož může být jakýkoli fyzický, sexuální či jiný útok na oběť. Nejčastějšími oběťmi jsou dívky ve věku 13–17 let. Psychická manipulace může trvat i několik let, než dojde k osobnímu setkání. (Kolouch, 2016)

Ševčíková (2014, s. 83) se domnívá, že online komunikace s neznámými lidmi se není třeba obávat, protože adolescenti, kteří takto komunikují a jsou v riziku sexuálních nabídek, se s tímto prakticky nesetkávají a pokud ano, tak ve velmi omezené míře se s nějakou formou kybergroomingu setkala jen asi 15 % dospívajících.

S ohledem na skutečnost, že v roce 2014 byla situace v oblasti online seznamování odlišná, tedy méně častá, než v roce 2024, je k diskusi, zda je 15 % hodně, nebo málo, pokud se to týká rizika kybergroomingu. Platforma E-bezpečí (2017) definuje termín kybergrooming (child grooming, online grooming) jako chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má za cíl přimět oběť, většinou dítě, nebo dospívající k osobní schůzce, která může vést k dalšímu rizikovému jednání, jako je sexuální zneužití oběti, fyzické násilí, nebo výroba dětské pornografie.

Jako kybergrooming se označuje jednání, kdy si pachatel na internetu vytipovává oběť, snaží se získat její důvěru, vybudovat s ní blízký vztah a vylákat ji k osobní schůzce. Cílem setkání je oběť zneužít. (Bezpecne-online.cz, 2012)

Kyergrooming je druhem psychické manipulace, při které dospělý uživatel většinou s falešnou identitou používá strategie, jako jsou:

- zrcadlení (mirroring),
- phishing,
- profilování oběti,
- vábení a uplácení (luring),
- zavádění sexuálního obsahu do komunikace,
- manipulace,
- webcam trolling.

Součástí kybergroomingu může být také další závažné jednání s projevy v kyberprostředí – vydírání, sexuální nátlak, kyberagrese, kyberšikana (Prevence kriminality, 2022, online)

Kybergrooming má různé etapy:

- vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť,
- podplácení dárky a budování kamarádského vztahu,
- vyvolání emoční závislosti oběti na útočnickovi,
- osobní setkání,
- sexuální obtěžování. (Kolouch, 2016)

Kybergroomer

Kopecký udává, že kybergroomer je ve většině případů muž ve věku od 17 do 70 let, často se jedná o osamělé muže, ale není to vždy pravidlem, může jít i o ženatého muže s dětmi. Jejich motivace lze v zásadě rozdělit na 2 skupiny. **Drtivou většinu tzv. online predátorů tvoří osoby, které mají nízkou společenskou nebezpečnost.** Jsou to zpravidla lidé, kterým stačí s dítětem v reálném čase komunikovat, vést rozhovor zaměřený na lidskou sexualitu, případně před dítětem či společně s ním např. provádět masturbaci či další sexuální praktiky. Jejich cílem není pořizovat např. záznamy dítěte, nutit dítě k pořizování intimních materiálů (dětské pornografie) a jejich šíření, ani dovést dítě na osobní schůzku, proto také nepoužívají pokročilé strategie manipulace. Druhou skupinu predátorů pak tvoří osoby, které kromě výše uvedené závadné komunikace **usilují o to získat od dítěte různými způsoby intimní materiály** – např. pornografické fotografie či videa. (Kopecký, 2019)

Lanning (2002 in Kamil Kopecký et al., 2021) popisuje útočníky také jako **situační**, tedy „normální“ adolescenty či dospělé pachatele, tedy, jedince hledající v online prostředí pornografii a sex, jejichž hlavní motivací je, že využijí momentální situace, která se jim naskytla.

Důležitým rysem komunikace je **trpělivost**: pachatelé si vydrží i dlouhé měsíce jen tak povídat, aby si k sobě svou oběť pevně připoutali a s jistotou získali její důvěru. (Bezpecne-online.cz, 2012)

Písecký (2019) se domnívá, že něco jako typický kybergroomer neexistuje, online predátoři se vyskytují napříč sociálním spektrem, bez ohledu na vzdělání, věk a sociální status. Většina z nich nemá pedofilní sklony a motivací pro ně jsou důvody jako možnost manipulace s dítětem, nebo také nuda. U oběti se snaží vzbudit důvěru, falešný pocit kamarádství. Následně pod různými záminkami láká intimní materiály, které mohou sloužit k vydírání a donucení oběti přijít na schůzku. Není výjimkou, že vystupuje pod svou vlastní identitou. (Český rozhlas, 2019)

Kopecký udává, že pedofilů je mezi groomery méně než 10 %, vyskytují se u nich však jiné sexuální deviace, nebo je jejich hlavní motivací touha mít nad někým moc a převahu. U většiny je přítomný patologický zájem o děti, nemusí být jen sexuální. Většinou se jedná o hebefily/efebofily neboli jedince heterosexuálně přitahované dospívajícími dívkami/chlapci ve fázi puberty a adolescence. (Wolak et al., 2008 in Kopecký et al., 2017)

Písecký dále upozorňuje, že není nic výjimečného, když goomer dá finanční nabídku, že za fotografie nebo pár minut před web kamerou, kde bude oběť dělat, co oni chtějí, zaplatí – pošlou kredit do mobilu, kredit do her nebo rovnou pošlou peníze a podobně. Často se nejedná o přemlouvání, ale o přímou nabídku a dohodu mezi groomerem a dítětem. (Písecký, 2019)

Kožížek (2023) pro CNN Prima NEWS poukazuje na nový rozmáhající se fenomén rizikového chování dětí a dospívajících v online prostoru, jako je výroba a prodej sexuálně explicitních fotek a videí, které už veskrze naplňuje skutkovou podstatu trestného činu výroba a nakládání s dětskou pornografií. Uvádí, že roste řada školáků, kteří prodávají své snímky i videa na seznamkách. Chtějí si tímto způsobem vydělat na prázdniny, nebo vánoční dárky a založením profilu na seznamce s nabídkou intimních fotek a videí si vydělávají peníze. Za fotografie nebo videa mohou děti inkasovat od 500 do 5 000 korun. Věková skupina dětí takto si vydělávajících se pohybuje od 12 do 15 let, výjimkou nejsou ani osmileté děti. Často mají předem připravené celé portfolio fotografií a videí, kde předvádějí od striptýzu po specifické sexuální praktiky a toto natáčí s cílem dalšího obchodování. Vedle seznamek se nahé fotky posílají i přes jiné platformy, a to s úmyslem prodeje. (CNN Prima News, 2023)

Z tohoto vyplývá, že většina dětí a dospívajících jde svými aktivitami kybergoomerům takřikajíc naproti. Téma chování dětí a dospívajících v online prostoru, zejména

v kontextu prodeje sexuálně explicitního obsahu, je mimořádně znepokojující a vyžaduje okamžitou pozornost a opatření. Je alarmující, že stále více mladých lidí se uchyluje k takovým aktivitám, které nejenže narušují jejich vlastní bezpečí a zdraví, ale také mohou mít závažné následky na celou jejich budoucnost. Prvním krokem k řešení této problematiky je zvýšená osvěta a vzdělávání, jak pro děti a dospívající, tak i pro rodiče a vychovatele. Je nezbytné, aby děti a dospívající byli informováni o rizicích a důsledcích takových online aktivit. Prevence by měla zahrnovat spolupráci mezi různými institucemi, jako jsou školy, policie a internetové platformy, aby bylo možné identifikovat a potrestat ty, kteří se podílejí na takových nelegálních činnostech.

Oběť kybergoomingu

Obětí kybergoomingu se stávají ve většině případů děti ve věku 10–15 let.

K zvláště zranitelným osobám, tj. s vysokou pravděpodobností viktimitnosti i sekundárních viktimních dopadů, patří (Prevence kriminality, 2022, online):

- děti a mladiství,
- osamělé osoby, strádající nedostatkem lásky či pozornosti,
- nepoučení uživatelé, trávící neefektivně čas v on-line prostředí,
- uživatelé s nedostatkem kritického myšlení, neznalí/nevěnující pozornost varování před riziky příliš otevřené internetové komunikace,
- osoby submisivní, se sníženou sebeúctou a s nedostatkem sebedůvěry, zvýšeně sugestibilní, hypersenzitivní, snadno podléhající manipulaci i nátlaku,
- osoby, se sklony k závislostnímu chování.

Zahraniční studie o online groomingu udávají, že nízké sebevědomí, sociální izolace/osamělost, špatné vztahy s vrstevníky, obtíže ve škole a problémy s duševním zdravím jsou psychosociální rizikové faktory pro online grooming (Whittle et al., 2013). Johnson et al. uvádí, že rizikové online sexuální chování je spojeno s horším psychickým zdravím, včetně nízkého pocitu sebeúcty u adolescentů (Jonsson et al., 2014, Jonsson et al., 2015). Studie o online groomingu, online viktimizaci, sextingu a dalších souvisejících tématech odhalily individuální, behaviorální, rodinné a sociální rizikové faktory, jako jsou ženské pohlaví, adolescentní věk, psychologické problémy, riskantní chování, nadměrné užívání internetu, konflikty s rodiči, špatné rodinné vztahy, sociální izolace a problémy související se školou jsou některé z těchto rizikových

faktorů (Mitchell et al., 2007, Helweg-Larsen et al., 2012, Van Ouytsel et al., 2015, Normand a Sallafranque-St-Louis, 2016 in Dönmez, 2019, online)

Rizikové skupiny, které se mohou stát obětí groomera:

- adolescenti (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit,
- děti s nízkou sebedůvěrou (lze je snadněji izolovat citově i fyzicky),
- děti s emocionálními problémy, oběti v těžké životní situaci,
- děti naivní a přehnaně důvěřivé. (Kopecký, 2014 in Kolouch, 2016)

Ohroženější jsou proto děti s nějakými vlastními problémy, zejména v sociální oblasti, kterým tak kybergroomer nabízí náhradu za chybějící pocit sounáležitosti, úspěchu, obliby, přátelství či lásky. Kybergroomer pak buduje s obětí vztah, který se může budovat měsíce i roky, předstírá empatii a porozumění. Časem už online vztah groomerovi nestačí a snaží se o osobní setkání, pokud se setká s odmítnutím, neváhá přistoupit k vydírání, např. zveřejněním fotek a videí, která již od oběti obdržel, jejich zasláním rodičům, do školy, kterou oběť navštěvuje, jejím spolužákům apod. Oběť se (přínejmenším zpočátku) nebrání, ba naopak s dotyčným dobrovolně komunikuje, případně se nechá zlákat k poskytnutí intimních materiálů (fotografie, videa, online přenos v reálném čase). Návrh setkání pak v takovém kontextu zcela nepochybně sleduje sexuální záměr, ať už osoba na druhé straně odmítá nebo hraje v komunikaci roli téměř rovnocenného partnera. (Vlach et al., 2020, online)

U obětí se častěji objevuje téma samoty a hledání internetového kamaráda nebo skupiny zájmově podobných lidí. Útočník nejčastěji využívá lichocení, společné zájmy, cílené na konkrétní zájmy, které má oběť uvedené v profilu. Po prvotním kontaktování na sociální síti pak útočník směřuje komunikaci v soukromí, nejčastěji přes telefon nebo messenger. (Písecký & Kožíšek, 2016)

U kybergroomingu existuje vysoký stupeň latence, velké množství obětí tohoto typu útoku incident nenahlásí. Dle dostupných výzkumů kybergrooming ohlásí maximálně 10 % zneužitých. (Kybergrooming, 2021, online)

Kyberšikana

V kapitole o kyberšikaně definujeme příčiny a důsledky tohoto fenoménu, ale také se zaměříme na možnosti prevence a ochrany. Kyberšikana neboli digitální šikana, je

stále rostoucím problémem v digitální éře. Zahrnuje různé formy zneužívání, ponižování či vydírání jednotlivců pomocí internetu a technologií. V této kapitole se zaměříme na rozšířené formy kyberšikany, jako jsou šikanující zprávy, falešné profily či manipulace prostřednictvím sociálních médií.

Jak upozorňuje Jedlička (2015) sociální sítě slouží nejen jako nástroj poučení, zábavy a odreagování, ale u některých jedinců mohou umožňovat veřejně verbalizovat svoje projevy frustrace, agrese, prezentovat své vlastní názory pod falešnou identitou, nebo několika identitami, což může vést k rozvoji kyberšikany.

Podle Hulanové (2012) je šikana jakékoli jednání, jehož záměrem je opakované ubližování jinému člověku, nebo skupině lidí s cílem je ponižovat, ohrožovat, nebo zastrášovat. Může zahrnovat poškozování věcí oběti, fyzický útok, psychický útok ve formě nadávek, pomluv a vyhrožování. Kyberšikana je vlastně totéž, ovšem v online prostředí s využitím internetu a moderních technologií. Rozdíl mezi klasickou šikanou a kyberšikanou může být v tom, že anonymita více podněcuje agresivní sklony a na rozdíl od klasické šikany, která je ve většině případů omezená na lokální prostředí, kde se vyskytuje, např. ve škole, kyberšikana umožňuje prakticky neomezené šíření a může pronásledovat oběť neustále, není lokalizována na konkrétní prostředí, oběť může být konfrontována např. s audiovizuálními nahrávkami, které šikanující umístil na internet, nebo může být obtěžována urážlivými e-maily, pomocí textových zpráv přes chat prakticky kdykoli a není před tím úniku. Neobvyklá není ani krádež identity oběti, kdy agresor získá hesla k účtům a poté posílá pod jejím jménem na sociálních sítích urážlivé, ponižující, nebo jinak kompromitující zprávy, fotografie a videa jejím přátelům a rodině.

Mezi kyberšikanu patří dle Willard (in Quing, 2007 in Hulanová, 2012):

- **Flaming** (zasílání urážlivých a hrubých zpráv oběti formou komunikačních technologií s cílem vyprovokovat hádku).
- **Online obtěžování online harassment** (opakované zasílání útočných zpráv pomocí e-mailu).
- **Kyberpronásledování, Kyberstalking** (online obtěžování, zastrášování oběti, hrozby fyzickým ublížením, zastrášování oběti).
- **Očerňování zostuzení (Denigration)** (online posílání škodlivých, nepravdivých prohlášení o oběti, nebo vyvěšování takových informací on-line).

- **Přetvářka (vydávání se na někoho jiného)** (agresor se vydává za někoho jiného a zasílá škodlivý materiál jiným osobám s cílem očernit osobu, za kterou se vydává).
- **Odhalování intimnosti (Outing)** (zveřejňování nebo zasílání materiálů o oběti, které obsahují citlivé, osobní nebo zostuzující informace, nebo přeposílání zpráv, či fotek).
- **Vyloučení (Exclusion)** (hrubé vyloučení oběti z online skupiny).

Dále sem můžeme zařadit podle (Kowalsky et al., 2008 in Hulanová, 2012) **Happy slapping**, jedná se o relativně novou formu kyberšikany, kdy skupina teenagerů bezdůvodně někoho napadne, fackuje ho a celé si to natáčí, nahrávka natočená na mobil je pak umístěna na internet.

Server Internetem bezpečně (2016, online) uvádí, že kyberšikana se od té klasické liší především v tom, že útok vedený prostřednictvím informačních a komunikačních technologií v podstatě nemusí skončit vůbec, například je-li oběť zesměšňována prostřednictvím sociálních sítí, tento obsah se nepodaří z kyberprostoru nikdy úplně odstranit a oběť je tak pod neustálým tlakem, kdy se toto znovu někde objeví a ani například změna školy, nebo bydliště nemusí znamenat konec útoků, narozdíl od „klasické“ šikany, kdy mohla stačit jen změna prostředí, kdy oběť přestala být v dosahu agresora.

Kyberšikanou se ve výzkumu z roku 2014 zabývalo **Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Univerzity Palackého v Olomouci**. (online, 2014) Jak uvádí server iDNES CZ, obětí kyberšikany různé intenzity je zhruba polovina českých dětí Kopecký ze serveru E-bezpečí k tomu dodává: *„Zaznamenali jsme ale nárůst počtu vydírání, kdy například děti proti sobě používají různé intimní fotografie, Přibližně tři procenta školáků také čelila šikaně prostřednictvím záběrů z webkamer, které mají například na svých počítačích.“* Kopecký dále uvádí, že podle nejnovějších výzkumů lze zaznamenat i stoupající počet takzvaného sextingu, tedy dobrovolného rozesílání SMS, zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. Ke sdílení vlastních choulostivých materiálů je ochotno 13 procent dětí.

Kyberšikana přibývá zejména kvůli rozšíření chytrých telefonů. *„Vzhledem k tomu, že mají videokamery, tak se hodně zveřejňují fotky nebo videa dětí třeba ze záchodu či převlékání na tělocviku,“* uvedla Moravcová, dalším velmi znepokojujícím problémem

se podle ní stává čím dál častější online šikana učitelů: „*Žáci si je zejména nahrávají během vyučování a videa umísťují například na YouTube. Učitelé se to ale často nedozví a když ano, tak to často neřeší, protože neví jak.*“ (iDNES, 2014, online)

Pro srovnání můžeme uvést situaci v roce 2024, tedy o 10 let později, zde můžeme konstatovat, že trend kyberšikany a navazujících forem rizikového chování má vzestupnou tendenci. Podle nejnovější uveřejněné zprávy, podle online poradny E-bezpečí v měsíci lednu 2024 dosáhla rekordu v počtu přijatých případů za jediný měsíc. Celkem 77 případů během tohoto krátkého období, tedy nejvíce za 13 let existence poradny. Stoupá nejen kyberšikana, ale sextortion, tedy vydírání v souvislosti se sextingem. Musíme tedy konstatovat, že rizikové chování v online prostoru rozhodně i přes všechna varování, edukaci a prevenci neklesá, spíše naopak. (Kopecký, 2024, online)

Kolouch (2016) definuje jako nejčastější znaky kyberšikany:

- **Pocit anonymity**, útočník má pocit, že ho není možné dohledat.
- **Neomezenost útoku**, možnost šikanovat kohokoli a odkudkoli.
- **Neomezený okruh útočníků**, šikanujícím může být jakákoliv osoba.
- **Neomezený prostor a prostředky**, možnost opakovaně vyvěšovat materiály na různé sociální sítě.
- **Obtížná zjistitelnost**, kyberšikana nemá vnější podoby jako osobní šikana.
- **Trvalost**, kyberšikana může trvat měsíce i roky, materiál použitý ke kyberšikaně nemusí z online prostoru nikdy zmizet.

Kyberšikana má velice blízko ke kyberstalkingu. Přestože kyberšikana a kyberstalking mají odlišné motivace a metody, jsou propojeny společným jmenovatelem – zneužíváním digitálních technologií k poškození jednotlivce. Nyní se podíváme na to, jak se tyto formy kybernetického obtěžování vzájemně ovlivňují a jaký mají dopad na oběti.

V souvislosti s nebezpečím a riziky v online prostoru vzniklo několik dokumentů a filmů s cílem preventivního působení v oblasti kyberohrožení, kyberšikany, sextingu a kybergroomingu. Film, který upozorňuje na kybergrooming Na hory (2018), #martyisdead (2019), je český webový seriálový thriller o kyberšikaně, který vznikl ve spolupráci s CZ.NIC. Problematikou sexuálních predátorů v online prostoru

se zabýval projekt V síti (2020) režiséra Víta Klusáka. A nejnovější #annaismissing (2023), filmový projekt vznikl ve spolupráci s Nadací PPF, který upozorňuje na rizika sociálních sítí, jako je sharenting, sexting a digitální stopa, kterou při každé online komunikaci zanecháváme. Cílem podobných projektů je preventivní působení na děti, adolescenty i jejich rodiče, aby si uvědomili, že online svět není možné oddělit od toho reálného a vyvolává otázky ohledně bezpečné komunikace a sdílení informací.

Kyberstalking

Kyberstalking je složenina kyber a stalking. Znamená nebezpečné pronásledování známým, nebo neznámým pachatelem, který v oběti vyvolává pocit nebezpečí a strachu. Toto pronásledování musí být dlouhodobější. Kyberstalking je takové jednání, které spočívá v opakovaném kontaktování oběti formou SMS, zpráv, e-mailů, telefonátů. Typický kyberstalker se vyznačuje vytrvalostí a systematickostí. Stalker má často hned několik falešných identit, které používá ke kontaktování oběti. (Kolouch, 2016)

Kohout & Kachrňák (2016) udávají, že kyberstalking lze jednoduše nazvat nebezpečným pronásledováním. Útočník využívá informační a komunikační technologie k dlouhodobému, opakovanému a stupňovanému kontaktování – pronásledování své oběti, ve které chce úmyslně vyvolat pocit strachu o své soukromí, zdraví nebo život.

Některé formy kyberstalkingu:

- zasílání zpráv SMS,
- telefonáty a prozvánění,
- zasílání zpráv prostřednictvím messengerů a e-mailů,
- opakované komentování příspěvků oběti na sociálních sítích,
- vkládání příspěvků na profily sociálních sítí oběti,
- krádež identity oběti – následné vystupování jejím jménem,
- kontaktování oběti pod falešnou identitou (několika falešnými identitami),
- monitorování počítače oběti speciálními programy (keyloggery apod.),
- zveřejňování informací ze života oběti,
- obtěžující kontaktování přátel oběti.

4 Právo a legislativa v oblasti rizikové komunikace a seznamování

Problematické jevy v online prostoru jako je kybertalking, sexting a kybergrooming se stávají stále běžnějšími, přičemž s sebou nesou komplexní právní a legislativní otázky. Kyberstalking neboli digitální komunikace prostřednictvím různých online platforem otevírá diskuzi o ochraně soukromí. Sexting, tedy sdílení intimních zpráv či fotografií, přináší otázky týkající se ochrany osobních údajů a potenciálního trestního stíhání v případě nevhodného využití, které může v krajním případě souviset s šířením dětské pornografie. Kybergrooming vyvolává naléhavou potřebu právní ochrany a prevence.

Trestné činy související s dětskou pornografií, mezi ně se řadí veškeré činy, které mají povahu zneužívání dětí či jinak souvisí s dětskou pornografií, jsou:

- § 191 Šíření pornografie.
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií.
- § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie.
- § 193a Účast na pornografickém představení.
- § 193b Navazování nedovolených kontaktů s dítětem. (Kolouch, 2016)

Pornografickým materiálem, který souvisí s dětskou pornografií, se rozumí materiál:

- a) který znázorňuje nezletilou osobu, která se účastní sexuálně jednoznačného chování,
- b) nebo osobu, která se zdá být nezletilou, která se takového chování účastní,
- c) realistické zobrazení představující nezletilou osobu, která se účastní sexuálně jednoznačného chování.

Termín nezletilá osoba zahrnuje všechny osoby mladší 18 let. Trestné činy souvisí s držením, výrobou a šířením takového materiálu. Pojem dítě se stanoví podle Úmluvy o právech dítěte osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

Kyberstalking, kyberšikana a kybergrooming mohou souviset s těmito trestnými činy:

- § 175 Vydírání.
- § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji.

- § 181 Poškození cizích práv.
- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí.
- § 184 Pomluva.
- § 193b Navazování nedovolených kontaktů s dítětem.
- § 205 Ohrožení mravnosti.
- § 217a Svádění k pohlavnímu styku.
- § 353 Nebezpečné vyhrožování.
- § 354 Nebezpečné pronásledování. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

5 Možnosti poradenství a prevence z pohledu sociální pedagogiky

V dnešní době se společnost stále více zaměřuje na prevenci a řešení rizikového chování a komunikace. Zejména v kontextu sociálně pedagogického působení je nezbytné hledat efektivní strategie a metody, jak s ní účinně pracovat. Sociálně pedagogické poradenství představuje jednu z důležitých oblastí intervence, která se zaměřuje na poskytování podpory a pomoci jednotlivcům a skupinám při řešení jejich osobních, sociálních a emocionálních problémů. Prevence rizikového chování a komunikace je pak nedílnou součástí tohoto procesu.

V této kapitole se zaměříme na různé aspekty sociální pedagogiky a možnostmi jejího působení, zejména v kontextu prevence a řešení rizikového chování a komunikace. V ní jsou prezentovány různé přístupy k sociální pedagogice, včetně jejich cílů, metod a oblastí působnosti. Další část se zaměřuje na sociální pedagogy jako odborníky, kteří poskytují pomoc a podporu jednotlivcům a skupinám při řešení osobních, sociálních a emocionálních problémů.

Sociální pedagogika

Sociální pedagogika se nachází na pomezí dvou vědeckých disciplín, a to sociologie a pedagogiky, s nimiž má společné cíle, obsah a metody. Dále využívá přesah do dalších oborů, jako je sociální práce, psychologie, etopedie, filozofie, medicína a dalších společensko-vědních oborů. Doposud však neexistuje přesná definice nebo vymezení sociální pedagogiky. Sociální pedagogika má v různých zemích různě dlouhou tradici a různé přístupy a pojetí oboru. V zásadě můžeme sociální pedagogiku rozdělit do čtyř základních přístupů:

- **Sociální pedagogika jako nauka o prostředí a výchovy** – zaměřuje se především na zkoumání přirozeného prostředí výchovy, jako je rodina a role vrstevnických skupin, a dále mimoškolní výchovy.
- **Sociální pedagogika jako normativní věda o výchově člověka** – zdůrazňuje důležitost výchovy pro budoucnost dětí, v tomto pojetí se sociální pedagogika přibližuje sociální práci.

- **Sociální pedagogika jako životní pomoc** – chápe sociální pedagogiku jako pomoc všem věkovým kategoriím při výchově, vzdělávání a celoživotním učení a nachází tak široké pole působnosti. Jejím cílem je pomoci dětem, mládeži i dospělým z různých typů prostředí.
- **Sociální pedagogika jako věda o deviacích sociálního chování** – Podle které by se sociální pedagogika měla zaměřovat na odchylky sociálního chování a poskytovat sociálně integrační pomoc. (Procházka, 2012)

Dále můžeme sociální pedagogiku rozdělit na dvě zásadní dimenze, a to:

- **Sociální dimenze** – ta je dána sociálním rámcem, společenskými podmínkami, situací v konkrétní dané společnosti. Sociální pedagogika se snaží najít přístupy k socializaci jedinců a předcházet vzniku společenských problémů v kontextu etnických, environmentálních a globalizačních problémů.
- **Pedagogická dimenze** – jde o hledání konkrétních přístupů a metod. Cílem pedagogické dimenze je realizovat výchovné, resocializační a reedukační postupy, přispět k výchově osobnosti s ohledem na její potenciál a individualitu. (Kraus, 2001 in Procházka, 2012)

Dle Procházky (2012) můžeme současné vymezení sociální pedagogiky spatřovat ve dvou základních rovinách, a to:

- **Sociálně pedagogická prevence** – představuje praktické působení efektivních výchovných opatření s cílem předcházet rozvoji rizikového chování jedince. Prevence se zaměřuje na činnost spojenou s realizací, projektováním a vyhodnocováním preventivních programů ve školním prostředí, v domovech mládeže i mimo prostředí institucionalizované výchovy.
- **Sociálně pedagogická terapie** – je určena znevýhodněným a problémovým skupinám, jako jsou jedinci ve výkonu trestu, nepřizpůsobivé osoby, nebo osoby pocházející ze sociálně znevýhodněného prostředí, nebo v riziku znevýhodnění, např. dlouhodobě nezaměstnaní a imigranti.

Jednotná definice sociální pedagogiky v současné době není možná, protože pod oblast sociální pedagogiky spadá hned několik směrů a proudů a jednotné vymezení neexistuje ani v oblasti zájmu, předmětu a směřování. Každý autor udává jiné pojetí sociální pedagogiky. Sociální pedagogika se zabývá následujícími tématy: sociální deviace,

rizikové chování, prostředí rodinné, školní a vrstevnické. Práce s rodinou, se seniory. Pomoc osobám v krizi a poradenství. (Bendl, 2016)

Podle Bělíka je sociální pedagogika v českém prostředí zaměřena na téma pozitivního ovlivňování volného času, popisu prostředí socializačních činitelů, kompetence pedagogů a důraz na problematiku sociální prevence není tak výrazný jako např. v Polsku, nebo na Slovensku, kde se sociální pedagogika věnuje problematice sociální prevence a prevence předcházení sociálním rizikům ve školním i mimoškolním prostředí. (Bělík, 2014)

Bendl udává, že se sociální pedagogika orientuje na problematiku prostředí a jeho vlivu na chování a vývoj člověka spolu s dalšími disciplínami, jako je antropologie, psychologie, sociologie a zkoumá chování lidí ve specifických životních situacích, zabývá se vztahem výchovy a prostředí, cílem sociální pedagogiky je tedy zkoumat problematiku výchovy ve specifickém prostředí. (Bendl, 2016)

Sociální pedagogika je tedy obor, který se zabývá studiem a aplikací pedagogických principů a metod v kontextu sociálních situací a problémů. Jejím hlavním cílem je podpora a rozvoj jednotlivců a skupin ve prospěch jejich sociálního a osobnostního rozvoje. Zejména v současné době, kdy jsou sociální výzvy a problémy stále složitější, může pomoci lidem zvládat obtížné životní situace. Je klíčová pro podporu a integraci jednotlivců a skupin, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, chudobou, násilím nebo jinými problémy a má velký potenciál vytvářet pozitivní změny ve společnosti a pomáhat lidem v obtížných životních situacích.

Sociální pedagogika používá klasické výchovné metody, jako je vysvětlování, přesvědčování, výklad, odměny a tresty, ale má i své specifické metody:

- **Metoda rozhovoru** – zásadní metodou pro sociální pedagogiku je rozhovor (plní funkci diagnostickou, poradenskou, výchovnou a terapeutickou. Klade nároky na sociálního pedagoga, který by měl být schopen aktivně naslouchat. Umět vést rozhovor je důležitou dovedností sociálního pedagoga.
- **Mediace** – řešení konfliktu pomocí prostředníka (mediátora) s mediací souvisí proces facilitace, efektivní řešení konfliktu ve skupině.
- **Metoda organizování (pedagogizace) prostředí** – využití prostředí jako výchovného prostředku (zážitková pedagogika, muzejní pedagogika).

- **Animace** – patří mezi nedirektivní metody výchovného působení ve volném čase. Cílem animace je posílení osobního i skupinového potenciálu a tvořivého přístupu k životu. Animace klade důraz na kreativní potenciál jedince.
- **Práce se skupinou** – metoda, která se využívá v terapeutickém smyslu, např. pro zlepšení klimatu třídy, nebo v zařízeních pro volný čas.
- **Metoda režimová** – spočívá v nastolení režimu, který plní funkci technicko-organizační a výchovnou a vnáší do života určitý řád. Toto platí pro prostředí rodinné i školní.
- **Metoda využívání životních situací a inscenační metoda** – poskytuje pedagogovi možnost ovlivnit výchovné působení prostřednictvím přirozených i uměle navozených situací.
- **Inscenační metoda** – umožňuje cílené ovlivnění situace za pomoci uměle navozené, modelové situace. Modelové situace se dají využít v prevenci rizikového chování nebo pro rozvoj empatie a sociálních dovedností, kde si účastníci vyzkouší v bezpečném prostředí různé zátěžové situace. (Junová, 2018)

Sociální pedagog

Podmínkou výkonu jeho činnosti je získání odborné kvalifikace vysokoškolským vzděláním, a to buď v bakalářském, nebo magisterském programu v oborech zaměřených na sociální pedagogiku, dále pak vysokoškolským vzděláním, nebo vyšším odborným vzděláním v oboru sociální práce. Sociální pedagog se zabývá reedukační, resocializační, poradenskou, depistážní a vědeckou výzkumnou činností. (Procházka, 2012)

Sociální pedagog je specializovaný odborník vybavený prakticky, teoreticky a koncepčně pro záměrné působení na osoby a sociální skupiny především tam, kde se životní způsob těchto jednotlivců nebo sociálních skupin vyznačuje destruktivním způsobem. (Klíma, 1993 in Kraus, 2008)

V současné době může sociální pedagog působit ve školství na pozici výchovného poradce, metodika prevence – za předpokladu dalšího specializačního studia akreditovaného MŠMT, dále jako učitel občanské výchovy, nebo výchovy ke zdraví. Sociální pedagog může poskytovat poradenské služby svým klientům ve školských, sociálních a zdravotnických zařízeních. Primárně však ve školách může působit jako

vychovatel a zajišťovat výchovné činnosti, přes organizaci volného času až po terapeutické působení. (Kubíčková & Filipi, 2014)

Asociace sociálních pedagogů (ASOP, 2023, online) uskutečnila ve spolupráci s Ústavem pedagogiky a sociálních studií Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci výzkumné šetření, jehož cílem bylo monitorovat pozici sociálního pedagoga. Hlavním cílem výzkumu bylo identifikovat činnosti, které sociální pedagogové ve školním prostředí vykonávají. Tato profese není zatím v českém školním systému legislativně ukotvena. Dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, není sociální pedagog stále veden mezi pedagogickými pracovníky, což mu dlouhodobě stěžuje výkon jeho profese a přináší tak nerovné podmínky na trhu práce. Problém můžeme dále spatřovat v tom, že chybí jasné vymezení kompetencí a náplň práce sociálního pedagoga, stanovování jasného rámce pracovní náplně, včetně kvalifikačních předpokladů a dále problematické financování této pracovní pozice.

Z výzkumu dále vyplývá, že na pozici sociálního pedagoga působilo v roce 2023 v celé České republice 137 respondentů, pro všechny z nich to byla první pracovní zkušenost na pozici sociálního pedagoga, na této pozici působili pár měsíců až 2 roky, jedná se tedy o nově vytvořené pracovní místo. Většina z nich působila ve školách s vyšším počtem vyloučených lokalit, nebo v oblastech s nižší socioekonomickou úrovní a dále ve velkých městech (Praha, Brno a Ostrava). Vedení škol sociálního pedagoga financuje ze Šablon, nebo z dotací. Dále stále panuje nejednotnost v náplni práce a kompetencích, někteří sociální pedagogové například uvádějí, že jsou využíváni na doučování žáků nebo suplování (45,83 % sociálních pedagogů realizuje doučování žáků a 31,94 % doplňuje předměty).

Většinové zaměření sociálních pedagogů spočívá v práci se žáky se sociálním znevýhodněním (97,22 %) a v komunikaci s rodinou žáka (94,44 %), kterým sociální pedagog poskytuje nejen sociální poradenství (91,67 %), ale také se zaměřuje na intervenci k potřebám žáků (88,89 %) a intervenci jejich rizikového chování (88,89 %). Většina sociálních pedagogů pracuje také s žáky s výchovnými obtížemi (87,50 %), komunikuje s externími subjekty, jakými je např. PPP, OSPOD a další (86,11 %). Dále je to předcházení a řešení školní neúspěšnosti (79,17 %). Mezi další činnosti, které sociální pedagog častokrát vykonává, patří řešení konfliktů a mediace (77,78 %), práce

se školním a třídním klimatem (72,22 %) či podpora duševního zdraví žáků (72,22 %). Hlavní náplní sociálního pedagoga na školách by měla být především prevence.

Sociální pedagog také spolupracuje na realizaci příležitostných tematických programů zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů (programy primární prevence, projektové dny s tematikou primární prevence apod.). Součástí práce je poskytování mediace mezi školou, rodiči a uvedenými institucemi a pomoc s právními a sociálními otázkami. Sociální pedagog působí jako prostředník mezi školou a rodinou. Poskytuje pedagogům informace týkající se zázemí dětí a problémů, což následně pedagogům pomůže zvolit vhodný přístup.

Na sociálního pedagoga se aktuálně pohlíží jako na nepedagogického pracovníka. To je způsobeno skutečností, že sociální pedagog, na rozdíl od jiných pozic působících ve školním poradenském pracovišti (dále jen „ŠPP“), není veden v § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, jako pedagogický pracovník (Daněk, Šmída, Šance dětem, 2023, online)

Podle Krause (2008) má působení sociálního pedagoga především uplatnění ve výchovném působení ve volném čase, poradenské činnosti na základě diagnostiky a sociální analýzy a dále pak v oblasti reedukační a resocializační. Dále uvádí, že modelová situace sociálního pedagoga ve srovnání s učitelem není jednoznačná. Možnosti uplatnění jsou mnohem pestřejší a pracovní úvazky nejsou konstantní jako ve škole.

Pojem modelová situace vychází z faktu, kdy činnost sociálního pedagoga není v zákoně ukotvena, zatím nejsou přesně definované kompetence a náplň práce. Jak je uvedeno na začátku této kapitoly, podle nejnovějších výzkumů působí v českých školách v celé republice na pozici sociálního pedagoga méně než 200 odborníků. Z pozice vedení škol vychází požadavek na obsazení této pozice, většinou je ale odrazuje nejasná legislativa pozice mezi pedagogickými pracovníky, dále je zde velmi naléhavá otázka ohledně financování této pracovní pozice a panující nedůvěra pedagogických pracovníků k činnosti sociálního pedagoga. Často dochází k tomu, že sociální pedagogika je zaměňována se speciální pedagogikou, nebo úplně chybí představa toho, co obnáší práce sociálního pedagoga ve školách, a čím by mohl přispět, kdyby byl součástí školního poradenského pracoviště.

Školní sociální pedagog by měl být specialista, který v rámci své role zajišťuje intervenci a pomoc jednotlivým žákům zvládat obtížné životní a rizikové situace ve škole a předcházet konfliktům, rizikovému chování a sociálnímu vyloučení. Měl by žáky podporovat v jejich schopnostech a zlepšovat jejich sociální, emocionální a kognitivní dovednosti metodou podpůrné a poradenské činnosti. Může také pracovat ve třídách, kde je špatná vztahová dynamika a šikana. Také by mohl zastávat funkci jakéhosi mentora, který je součástí multidisciplinárního týmu a je k dispozici žákům, kteří potřebují pomoc a radu. (Lorenzová, 2023)

Moravec (2015, online) ve své výroční zprávě **Zavedení pozice sociálního pedagoga do škol** poukazuje na to, že: „[...] na školách tedy chybí role odborného pracovníka, který by se těmito tématům naplno věnoval. Oborem, který se primárně zabývá výchovným a socializačním aspektem ve vzdělávání, a slučuje za tím účelem poznatky a dovednosti z oblasti pedagogiky, speciální pedagogiky, psychologie a dalších oborů, je sociální pedagogika.“

Jak je tedy patrné, otázka naléhavé potřeby odborné pracovní pozice sociálního pedagoga se diskutuje už více jak deset let, je na ni soustavně upozorňováno z řad odborné veřejnosti, situace ve společnosti, potažmo ve školách, je z pohledu rizikového chování a prevence čím dál naléhavější, avšak k zásadním změnám dochází jen velice pozvolna a zdaleka to nesaturuje současnou potřebu školního poradenského pracoviště. Pro srovnání v ostatních zemích, např. v Polsku, Německu a na Slovensku má sociální pedagogika dlouholetou tradici a vybudovanou pevnou pozici. Je s podivem, že MŠMT řeší tuto problematiku celé roky, aniž by došlo k nějakému zásadnímu posunu. Moravec (2015, online) píše, že: „na Slovensku tedy může být vystudovaný sociální pedagog zaměstnán ve školských zařízeních od mateřských až po střední školy a ve speciálních výchovných zařízeních. Ve škole se pak primárně zaměřuje na prevenci sociálně patologických jevů, práci se žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí.“ V Německu práce sociálního pedagoga spočívá v individuální práci s dítětem se specifickými potřebami a sociálního pedagoga se zabývá výchovnou a intervenční prací ve škole. Obdobná je situace v Polsku.

Poradenské služby ve školách zajišťuje poradenské pracoviště, kde by měl působit školní metodik prevence, výchovný poradce, školní speciální pedagog a psycholog. Ne vždy je pravidlem, že na školách působí všichni tito odborníci. Rolí výchovného

poradce a metodika prevence většinou zastávají učitelé při standardním pracovním úvazku. Výchovný poradce působí ve škole zpravidla několik hodin týdně. Práce metodika prevence nikoliv. Činnosti výchovného poradce, metodika prevence, školního psychologa a školního speciálního pedagoga upravuje příloha č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Vzhledem k faktu, že práce metodika prevence a výchovného poradce vyžaduje další odborné vzdělávání a učitelé tuto funkci zastávají nad rámec svého úvazku učitele, stává se, že nezvládají preventivní a intervenční činnost v rozsahu, v jakém je potřeba, a v naprosté většině případů nejsou odborně vzděláni pro sociálně-pedagogickou či psychologickou prevenci a intervenci. (Moravec et al., 2015, online)

5.1 Preventivní působení ve školách z pohledu sociální pedagogiky

Podle Moravce (2015, online) sociální pedagog vykonává ve škole a školských zařízeních tyto činnosti:

- **Vzdělávací a osvětová činnost** (realizace vzdělávacích a osvětových programů a projektů zaměřených na žáky, učitele, rodinu a komunitu).
- **Sociálně-výchovná a preventivní činnost** (realizace výchovných a preventivních aktivit směřujících ke zvyšování sociálních dovedností žáků, k utváření jejich zdravého životního stylu, předcházení sociálnímu vyloučení, xenofobii, rasismu aj.).
- **Podpurná, intervenční a ochranná činnost** (poskytování podpory v obtížných životních situacích žákům a jejich rodinám, podpora žáků národnostních menšin, intervence při ohrožení dítěte a dospívajícího sociálně patologickými jevy aj.).
- **Poradenská a mediační činnost** (řešení konfliktů mezi aktéry na půdě škol a školských zařízení, sociální a pedagogické poradenství jedinci, rodině a komunitě).
- **Reedukační činnost** (programy, projekty a činnosti směřující k přestavbě maladaptivních návyků, kognitivních vzorců a strategií chování dětí a dospívajících).
- **Analyticko-diagnostická a depistážní činnost** (analýza a diagnostika prostředí a klimatu školy, školní třídy a výchovné skupiny, vyhledávání dětí

a dospívajících z prostředí sociálně znevýhodňujícího, zanedbávajícího a ohrožujícího).

- **Koordinační a organizační činnost** (spolupráce s obcemi a odbornými službami při plánování a realizaci programů primární a sekundární prevence, spolupráce s aktéry terciární prevence – probační služba, kurátor pro mládež, sociální pracovníci OSPOD a neziskový sektor).

Důležité je, aby sociální pedagog vytvářel bezpečné a důvěrné prostředí, ve kterém děti a mladiství mohou otevřeně hovořit o svých zkušenostech a obavách ohledně online seznamování, a poskytoval jim podporu a nástroje potřebné k tomu, aby mohli bezpečně a zodpovědně využívat internetové prostředí.

Problematiku prevence na základních a středních školách zajišťuje na celorepublikové úrovni Ministerstvo školy, mládeže a tělovýchovy ve svém programu Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2023–2025.

Akční plán vychází z Národní strategie primární prevence u rizikového chování u dětí a mládeže 2019–2027, která je základním strategickým dokumentem MŠMT nastavujícím základní rámec politiky primární prevence rizikového chování v České republice. (MŠMT, 2019, online)

V oblasti prevence zajišťuje (MŠMT, 2023, online) mj. tyto činnosti:

- Spolupráci, koordinaci a organizaci pracovních setkání s krajskými školskými koordinátory prevence, metodiky prevence v PPP a pracovníky SVP působícími v oblasti primární prevence rizikového chování.
- Kvalitu programů primární prevence rizikového chování.
- Řízení dalších pracovních skupin a poradních orgánů v rámci resortu.
- Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence rizikového chování a v oblasti duševního zdraví.
- Participaci na pracovních skupinách a poradních výborech resortů a ostatních subjektů.
- Předávání informací z oblasti primární prevence rizikového chování a v oblasti duševního zdraví do škol a školských zařízení.

Kraus (2008) se domnívá, že aby mělo preventivní působení kýžený efekt, je důležité respektovat několik zásad, a to:

1. **Princip systémovosti** – vzájemnou koordinací působí školy, rodiny a další výchovná a poradenská zařízení a policie.
2. **Princip systematičnosti** – sociálně výchovná činnost má být kontinuální.
3. **Zásada komplexnosti** – vzájemná provázanost primární, sekundární a terciární prevence, specifické i nespecifické, zahrnující všechny věkové kategorie.

Hlavní pole působení sociální pedagogiky je především v nespecifické prevenci. V této prevenci hraje roli rodina a škola. Prevence z pohledu sociální pedagogiky spočívá především v sociálně výchovné činnosti, v osobnostně sociálním rozvoji a dále v probíhajících preventivních programech. (Kraus, 2008)

Dále upozorňuje na to, že primární prevence by měla působit na všechny složky osobnosti, kdy se často omezuje pouze na informování nebo poučování, tedy na složku kognitivní. Prospěšnější by bylo zaměřit se na složku emotivní. K tomu slouží aktivizační metody. (Kraus, 2008)

5.2 Sociálně pedagogické poradenství

Sociální pedagog může hrát klíčovou roli v prevenci rizikového seznamování online tím, že poskytuje vzdělávání, podporu a poradenství. Zde jsou některé možnosti, jak může sociální pedagog přispět k prevenci (srov. Moravec, 2015, online, Asociace sociálních pedagogů, 2023, online):

- **Vzdělávání o internetové bezpečí:** Sociální pedagog může vést workshopy nebo kurzy zaměřené na internetové bezpečí a rizika online seznamování. Tyto programy mohou zahrnovat informace o kyberšikaně, sdílení osobních údajů a rozpoznávání rizikových situací.
- **Individuální poradenství:** Sociální pedagog může poskytovat individuální poradenství dětem a mladistvým, kteří mají otázky nebo obavy ohledně jejich online aktivit a seznamování. To může zahrnovat rozhovory o zdravých mezích, respektování soukromí a řešení konfliktů online.
- **Podpora rodin:** Sociální pedagog může spolupracovat s rodiči a rodinnými poradci, aby je informoval o rizicích online seznamování a poskytl jim nástroje

a strategie pro monitorování online aktivity svých dětí a podporu zdravého chování.

- **Spolupráce se školami:** Spolupráce se školami umožňuje sociálním pedagogům poskytovat vzdělávací programy týkající se bezpečného internetového chování a prevence rizikového chování online. Mohou také pomáhat školám vypracovat politiky týkající se bezpečnosti online prostředí.
- **Sociální intervence:** V případech, kdy dojde k problematickému chování online, jako je například obtěžování nebo šíření nevhodného obsahu, může sociální pedagog provádět intervence a poskytovat podporu postiženým jedincům i těm, kteří problematické chování vykazují.
- **Spolupráce s neziskovými organizacemi:** Sociální pedagog může spolupracovat s neziskovými organizacemi a dalšími komunitními skupinami, které se zabývají problematikou internetového bezpečí a prevence rizikového chování online.

Tento seznam možností sociálního pedagoga vychází z obecných doporučení pro preventivní programy z pohledu sociální pedagogiky, v této práci je však zacílen na konkrétní problematiku rizikového chování v kyberprostoru a je možné ho dodatečně modifikovat podle konkrétních potřeb, na které bude v budoucnu s rozvojem informačních technologií nutné adekvátně reagovat.

Důležité je, aby sociální pedagog vytvářel bezpečné a důvěrné prostředí, ve kterém děti a mladiství mohou otevřeně hovořit o svých zkušenostech a obavách ohledně online seznamování, a poskytoval jim podporu a nástroje potřebné k tomu, aby mohli bezpečně a zodpovědně využívat internetové prostředí.

Vedení školy si musí ujasnit, co od sociálního pedagoga očekává, jakou pozici v týmu bude zastávat a musí mít podporu ze strany ředitelů škol. Může se stát, že část pedagogů bude k práci sociálního pedagoga skeptická, lhostejná nebo hostilní. Preventivní činnost sociálního pedagoga ale spočívá v práci se sociální strukturou školy, a proto naprosto závisí na spolupráci s ostatními členy školního týmu, bez toho není možná spolupráce na úrovni, kterou bychom očekávali. (Moravec et al., 2015, online)

Na závěr můžeme zhodnotit situaci sociálních pedagogů v České republice. Výzkumy ukazují, že situace se během let prakticky nezměnila, stále se potýkáme s nedostatky v legislativě, financování a definování jejich role. Ukazuje se, že jejich práce je často

zaměňována nebo nereflektována v rámci školního prostředí, což má za následek nejednotnost v jejich pracovní náplni a kompetencích. Je zde další prostor k diskuzi ohledně důležitosti sociální pedagogiky a její role v současném školství. Ukazuje to na potřebu jasného vymezení kompetencí a podmínek pro sociální pedagogy, aby mohli účinně působit v oblasti prevence a podpory osobního rozvoje žáků a studentů. Je také důležité zdůraznit potřebu zlepšení legislativního a finančního rámce pro tuto profesi, aby mohla být lépe integrována do školského prostředí a plnit svou roli efektivně.

6 Výzkumné šetření zkušenosti adolescentů s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru

Tato kapitola je empirickou částí diplomové práce Možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikové komunikace a seznamování v online prostoru. Výzkumné šetření je realizováno kvantitativní formou. Je stanoven hlavní cíl a tři dílčí cíle reflektující vztah mezi pohlavím a rizikovým chováním v kyberprostoru. V této kapitole je představena metodologie a výsledky výzkumného šetření.

6.1 Výzkumný problém, cíle a hypotézy

Vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy. V pedagogice jde o záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají a ověřují hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy. Fáze výzkumu má základní schéma postupu. (Chrásková, 2007)

- stanovení problému,
- formulace hypotézy,
- testování (verifikace, ověřování) hypotézy, a
- vyvození závěru a jejich prezentace.

Výzkum musí začít vymezením výzkumného problému. Měl by vycházet ze studia teoretické problematiky, tedy z toho, co už o zkoumaném jevu známe, co se zjistilo, popsalo, pojmenovalo, tedy se současným stavem poznání informací v této oblasti. Stanovení výzkumného problému je základem, od kterého se odvíjí další kroky. (Gavora, 2000)

Podle Hendla (2016) na začátku výzkumného šetření identifikujeme problém, účel výzkumu, stanovíme výzkumný problém, cíl výzkumu a výzkumné otázky a hypotézy. Výzkumný problém, který potřebuje řešení, účel výzkumu, co se bude zkoumat a jak, výzkumná otázka se týká procesu, který se bude zkoumat.

Výzkumný problém

Zkušenosti adolescentů s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru.

Hlavním cílem této diplomové práce je prozkoumat vztah mezi pohlavím a rizikovým chováním v kyberprostoru, s důrazem na formy jako jsou sexting, kybergrooming a sextortion. Práce si klade za cíl analyzovat, jaké faktory ovlivňují účast jedinců na těchto rizikových interakcích a jaké jsou jejich dopady, přičemž se zaměřuje na genderové rozdíly. K dosažení tohoto cíle bude proveden systematický přehled literatury a empirický výzkum pomocí dotazníkového šetření. Výsledky této práce mohou přispět k lepšímu porozumění problematice kybernetického rizikového chování a k podpoře prevence a intervencí v této oblasti.

Dílčí cíle

- Analyzovat motivaci adolescentů k účasti na sextingu a identifikovat hlavní rizikové faktory spojené se sextingem, včetně sdílení sexuálně explicitních materiálů a rizika šíření obsahu bez souhlasu a vydírání.
- Identifikovat nejčastější platformy a aplikace využívané adolescenty k rizikovému seznamování a komunikaci v online prostoru.
- Zhodnotit povědomí a postoje adolescentů k rizikům spojeným s online seznamováním a komunikací a jejich schopnost identifikovat a řešit potenciální rizika.

Hypotézy

Hypotéza je vědecký předpoklad, vychází z vědecké teorie, tedy z toho, co bylo o tématu zpracováno. Hypotézy rozvíjejí nebo potvrzují určitou teorii. Při kvantitativně orientovaném výzkumu se stanovuje na jeho počátku a určuje jeho směr. Hypotéza musí vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými. (Gavora, 2000)

Testování hypotéz ve vědeckém výzkumu

Rozhodnout o přijatelnosti hypotézy v kvantitativním výzkumu lze pouze na základě rozsáhlého sběru dat a jejich tříděním, zpracováním a vyhodnocováním, toto označujeme jako empirické metody. Při zpracování dat i jejich interpretaci používáme statistiku. Na základě výsledků ověřených hypotéz vyslovujeme závěry a konstatujeme přijetí, nebo odmítnutí hypotézy. (Chráška, 2007)

Hypotéza musí vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými, proto musí být hypotéza vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích, nebo následcích. Hypotézu musí

být možno empiricky ověřovat. Proměnné, které v hypotéze vystupují, musí být měřitelné. (Chráška, 2007)

Na základě výzkumného problému této diplomové práce byly stanoveny 4 hypotézy, které jsou podloženy následujícími výzkumy.

H1 Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu.

Z průzkumu ESET a Policie ČR z roku 2022 vyplývá, že každý sedmý nezletilý a třetina dospělých sdílí intimní fotky a videa, riziko zneužití hrozí zejména mladistvým. Dívky (17 %) a ženy (36 %) posílají své intimní fotografie častěji než mladíci (12 %) a muži (30 %), ti naopak posílají častěji intimní fotky jako reakci na příchozí intimní fotky (40 % nezletilých chlapců a 52 % mužů).

Z výzkumu realizovaného na vysokých školách v Massachusetts, Coloradu a Virginii z roku 2022, kterého se zúčastnilo 1 066 respondentů ve věku 18–23 let a který se zaměřoval **na rozdíly mezi pohlavími** při provozování sextingu a nátlakovém sextingu, vyplynulo, že muži a starší adolescenti jsou častěji příjemci nebo odesílateli sextů ve srovnání se ženami. Ve studii zaměřené na sexting v partnerských vztazích mezi adolescenty, Reed et al. (2022) zjistili, že ženy obecně cítí větší pocit nátlaku než muži, pokud jde o sexting. Jak muži, tak ženy, kteří se zúčastnili výzkumu, nejvíce provozují sexting s osobou, se kterou jsou ve vztahu (ženy 35,1 %; muži 26,2 %).

H2 Motivací pro sexting jsou jiné důvody než nátlak jiné osoby.

Z výzkumné zprávy E-bezpečí z roku 2017 vyplynulo, že sexting provozují respondenti především v rámci partnerských vztahů. Intimní materiály jsou využívány také k flirtování – ve více než třetině případů (35,47 %) byl intimní materiál využit právě pro tento účel. Méně často jsou pak intimní materiály odesílány z legrace či nudy, případně z potřeby získat v online prostředí ocenění. Alarmující je, že více než 7 % dětí provozujících sexting bylo k tomuto jednání donuceno jinou osobou a intimní materiál nebyl odeslán dobrovolně.

H3 Obětí sextortion jsou častěji dívky než chlapci.

Podle výzkumu z roku 2022, který realizovala společnost ESET, Safer Kids Online ve spolupráci s Policií ČR, vyplynulo, že nedobrovolné zaslání intimní fotky či videa vlivem manipulace a přinucení **nejvíce uváděly dotázané dívky ve věku do 18 let,**

konkrétně 15 % dotázaných. Dívky také častěji uváděly, že jejich fotografie byly proti jejich vůli zveřejněny nebo jim zveřejněním někdo vyhrožoval a vydíral je. U mladších chlapců je pak jako nejčastější forma zneužívání uváděn posměch a šikana.

Prevalence sextortion se stala středem zájmu několika výzkumných studií (Eaton et al., 2023; Patchin & Hinduja, 2018; Wittes et al., 2016; Wolak & Finkelhor, 2016). Ve Spojených státech provedli Wolak a Finkelhor (2016) studii, která zahrnovala 1 631 obětí kybernetické sextortion a odhalila, že 46 % z nich byli nezletilí a 6 % byli dospělí ve věku 23–25 let. Toto zjištění koresponduje s výsledky Wittes et al. (2016), kteří uváděli, že většina případů (71 %) zahrnovala pouze nezletilé. Mezi nezletilými oběťmi Patchin & Hinduja (2018) zjistili, že 5 % studentů ve věku 12–17 let zažilo online sexuální vydírání, a 3 % přiznala, že hrozili sdílením explicitních obrázků jiných osob. Je třeba poznamenat, že **ženy byly častěji pozorovány jako oběti**, zatímco muži častěji jako pachatelé (Wittes et al., 2016). Nicméně Eaton et al. (2023) poukázali na to, že muži a mladí dospělí se stávají čím dál častěji oběťmi sextortion v souvislosti s kyberšikanou.

H4 Méně než 10 % adolescentů má osobní zkušenost s kybergroomingem.

Tato hypotéza je podložena následujícími výzkumy. EU Kids online v roce 2019 realizovali výzkum, kde zjistili, že zkušenost s komunikací s osobou známou pouze z prostředí internetu má 25 % dětí ve věku 9–16 let a 14 % se s takovou osobou i setkala tváří v tvář (Šmahel et al., 2019). V roce 2013 to bylo dle průzkumu Univerzity Palackého v Olomouci ve spojení se společnostmi Seznam a Google mezi dětmi ve věku 11–17 let již 53 %, 36 % respondentů by bylo ochotno na takovou schůzku jít (Kopecký et al., 2014).

V roce 2022 se PhDr. Marek Hejduk zabýval ve své dizertační práci *Počítačová mravnostní kriminalita* mimo jiné tématem kybergroomingu a došel k závěru, že z celkového počtu 1 914 respondentů jich 137 (7,16 %) odpovědělo, že má přímou osobní zkušenost s kybergroomingem. Drtivá většina respondentů však uvedla, že osobní zkušenost s kybergroomingem nemá – 1 777 (92,84 %) z celkového počtu respondentů.

6.2 Metodologie výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo realizováno kvantitativní metodou. Podstatou kvantitativního výzkumu je výběr jasně definovaných proměnných, sledování jejich rozložení v populaci a měření vztahů mezi nimi. Existuje teoretické tvrzení, které je ověřováno na základě stanovených hypotéz. Výstupem výzkumu je pak verifikace hypotéz na základě statistické významnosti. Výzkum s použitím kvantitativní metodologie se zaměřuje na ověřování vztahů mezi proměnnými, nebo jakým způsobem se k sobě vztahují. Kvantitativním výzkumem můžeme zjistit výskyt, prevalenci určitého jevu a jak je ve společnosti rozložen. „*Pokud použijeme statisticky reprezentativní vzorek v kvantitativní metodologii, můžeme tvrdit, že poměry a vztahy, které se objevily v tomto vzorku, jsou zobecnitelné na celou populaci.*“ (Švaříček & Šedová, 2007, s. 13–22)

Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry a strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků, získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem je popisovat a ověřovat. (Hendl, 2016)

Nástrojem kvantitativního výzkumu je dotazník. (Švaříček & Šedová, 2007). Dotazník je určený k hromadnému sběru dat, má mít promyšlenou strukturu, před jeho přípravou je třeba stanovit výzkumný problém.

Dotazník má 3 části, vstupní část se skládá z názvu a adresy instituce, která dotazník zadává, nebo obsahuje jména autora dotazníku, může obsahovat i instrukce k vyplnění dotazníku. Druhá část obsahuje vlastní otázky. Na konci dotazníku by mělo být poděkování. Dotazník je vhodné otestovat v rámci předvýzkumu, aby se předešlo tomu, že nebude pro respondenty srozumitelný. Dotazník může obsahovat uzavřené i otevřené otázky a neměl by být příliš dlouhý, aby nedošlo k tomu, že ho respondenti nevyplní celý, nebo jen povrchně a nepravdivě. Návratnost (poměr počtu odeslaných a vyplněných) dotazníků by měla být min. 75 %, ale ne vždy je snadné toho dosáhnout. (Gavora, 2000)

Dotazník by měl splňovat následující předpoklady kladené na spolehlivé měření, těmi jsou validita, reliabilita a praktičnost. Validita dotazníku spočívá v tom, že zjišťuje, co má zjišťovat, co je výzkumným záměrem. Konstrukce dotazníku by měla vycházet z vědecké hypotézy a musí přinášet data pro verifikaci hypotéz. Reliabilitou dotazníku je schopnost zachytit spolehlivě a přesně zkoumané jevy. Dostatečně vysoká reliabilita

je zárukou dobré validity dotazníku. Dotazník je často jediným zdrojem informací, o které se šetření opírá. (Chráska, 2007)

Sběr dat probíhal v únoru a březnu 2024 formou online dotazníků. V lednu 2024 proběhl předvýzkum na malém souboru respondentů z řad studentů střední školy s cílem zjistit, zda jsou otázky dotazníku srozumitelné a relevantní. Původní záměr realizovat výzkumné šetření pouze na středních školách musel být přehodnocen z důvodu neochoty vedení škol, nebo samotných respondentů z řad studentů účastnit se online výzkumného šetření. Důvodem mohlo být specifické téma, zaměřující se na oblast rizikové komunikace a seznamování v online prostoru s důrazem na sexting, kybergooming, i když bylo v dotazníku uvedeno, že všechna data jsou zcela anonymní a budou zpracována za účelem diplomové práce. Online dotazník byl sdílen také na sociálních sítích, sběr dat tedy probíhal v celé České republice, není lokalizován na jednu konkrétní školu, město nebo oblast.

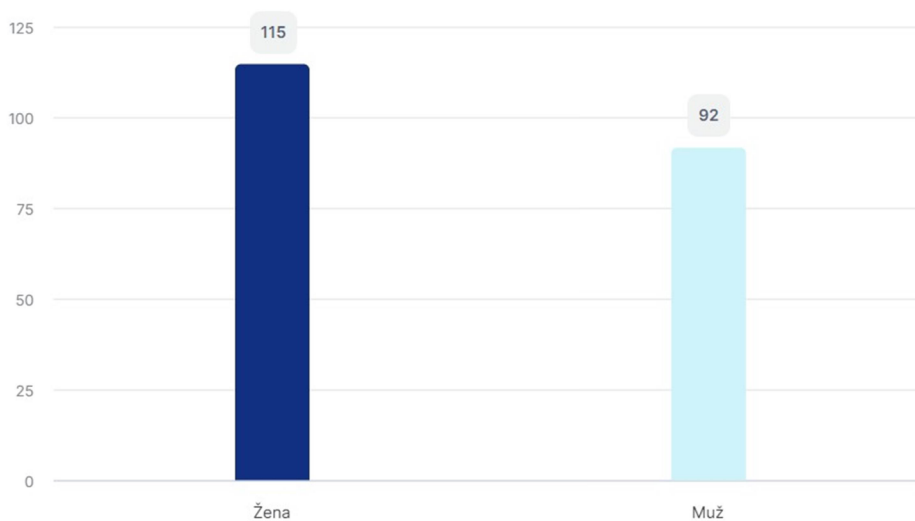
Dotazník vlastní konstrukce, který byl sestaven na základě výzkumného problému a předem stanovených hypotéz a cílů empirického šetření obsahuje úvod, kde je popsáno téma diplomové práce, prosba o pravdivé vyplnění dotazníku, informace o tom, že účast na výzkumném šetření je dobrovolná a zaručuje naprostou anonymitu. Dotazník obsahuje celkem 22 otázek, z toho je 20 uzavřených s výběrem nabídky odpovědí, nebo možností uvést svoji odpověď a 2 otázky otevřené.

6.3 Výzkumný soubor

Podle Chrásky (2007) je důležité, aby výběr výzkumného vzorku byl co nejvíce reprezentativní. Rozlišujeme základní soubor (populace) a výběrový soubor. Druhy výběrů rozdělujeme na prostý, náhodný, skupinový, stratifikovaný, záměrný a mechanický výběr.

Kvantitativního výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 213 respondentů. Z celkového počtu 213 respondentů bylo 6 vyřazeno, důvodem bylo uvedení věku, který byl zcela mimo věkové rozpětí 15–25 let, což podle dosavadních provedených výzkumů odpovídá věku, kdy je největší pravděpodobnost rizikového chování v online prostoru. Dále tedy pracujeme s počtem 207 respondentů. Z toho je 115 (55,6 %) žen a 92 (44,4 %) mužů.

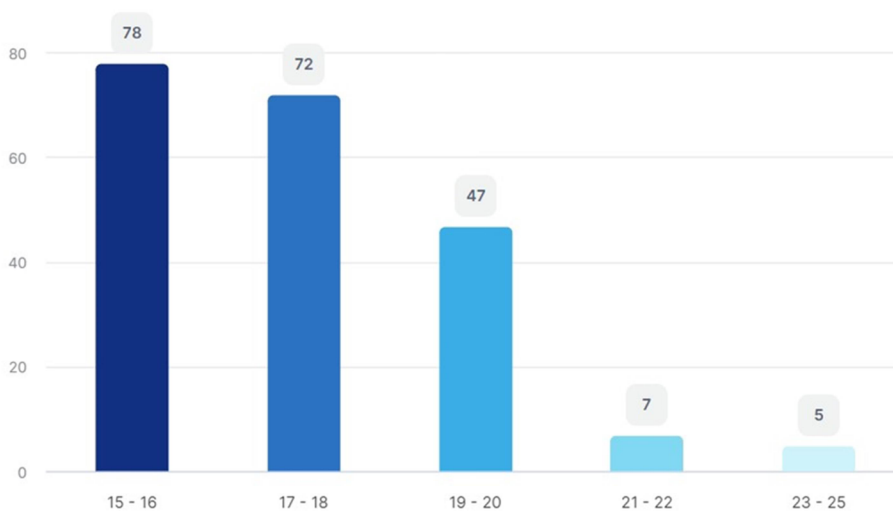
Graf č. 1: Výzkumný soubor

Zdroj: vlastní zpracování

Uveďte svůj věk

Graf č. 2: Rozdělení podle věku

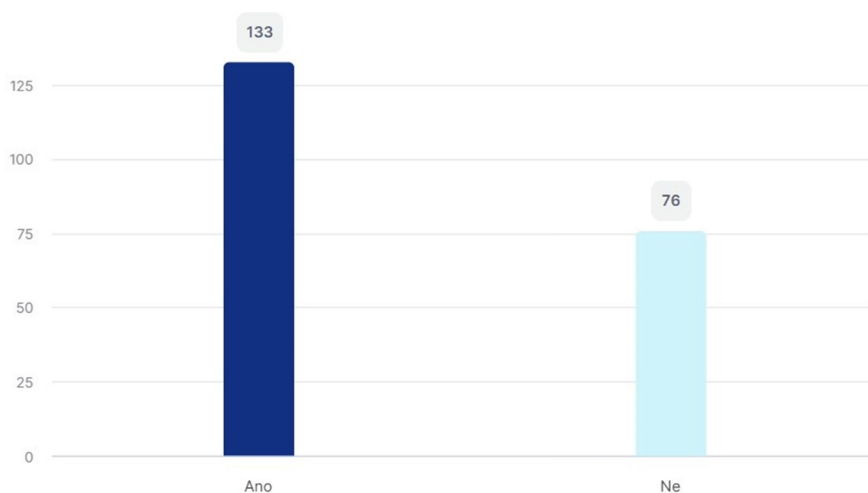
Zdroj: vlastní zpracování

Z celkového počtu respondentů se výzkumného šetření zúčastnilo 115 žen a 92 mužů. Tedy 55,6 % žen a 44,4 % mužů. Věk 15 let (13,9 %), 16 (23,4 %), 17 (13,9 %), 18 (20,6 %), 19 (11 %), 20 (11,5 %), 21 (2,9 %), 22 (0,5 %), 23 (1,4 %), 24 (0 %), 25 (1 %). Nejvíce je zastoupena věková kohorta 16, 17 a 18 let. Nejméně respondentů je ve věkové skupině 22, 23, 25 let. Věk 24 let je zastoupen v 0 %.

6.4 Výsledky výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je prozkoumat vztah mezi pohlavím a rizikovým chováním v kyberprostoru, s důrazem na formy jako sexting, kybergrooming a sextortion s přihlédnutím k tomu, jaké faktory ovlivňují účast jedinců na těchto rizikových interakcích s ohledem na genderové rozdíly. V grafu č. 3 uvádíme počet respondentů, kteří odpověděli na otázku **Měl/a jste někdy zkušenost se sextingem?** Z celkového počtu 207 respondentů 133 (63,6 %) odpovědělo ano a 76 (36,4 %) respondentů uvedlo odpověď ne. Tedy téměř 70 % respondentů má zkušenost s touto formou online interakce.

Graf č. 3: Zkušenost respondentů se sextingem

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 1: Zkušenosti se sextingem

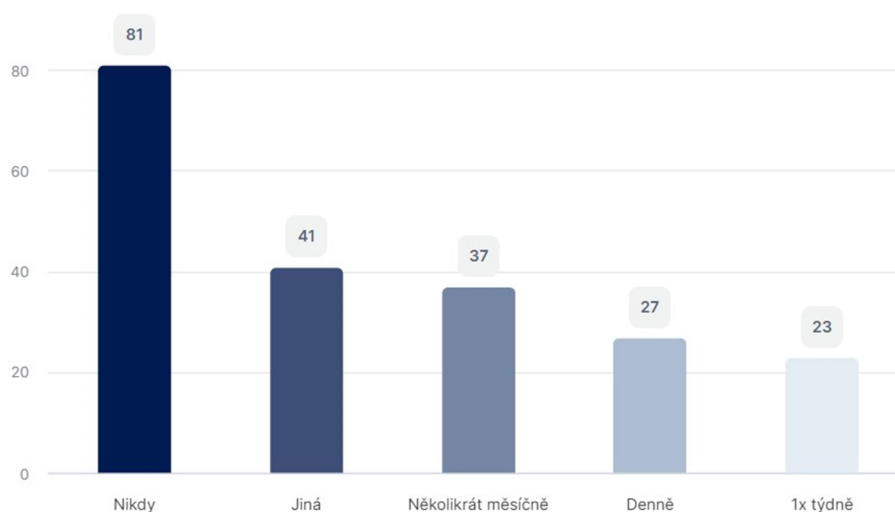
	Žena	Muž	Celkem
Ano	80	51	131
Ne	35	41	76
Celkem	115	92	207

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 1 udává zkušenost respondentů se sextingem z hlediska pohlaví. 80 žen a 51 mužů, celkem 131 respondentů odpovědělo, že má zkušenost se sextingem. 35 žen a 41 mužů, celkem 76 z nich nemá žádnou zkušenost s provozováním sextingu.

Kolikrát jste provozoval/a sexting, pokud jste někdy sexting provozoval/a?

Graf č. 4: Četnost provozování sextingu

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4 popisuje odpovědi respondentů na otázku **Kolikrát jste provozoval/a sexting, pokud jste někdy sexting provozoval/a?** Na tuto otázku odpovědělo 81 (38,8 %) respondentů, že nikdy, 41 (19,6 %) respondentů zvolilo odpověď jiné, 37 (17,7 %) respondentů se věnuje provozování sextingu několikrát měsíčně, 27 (12,9 %) denně a 23 (11 %) respondentů pak 1x týdně.

Tabulka č. 2: Četnost sextingu

	Žena	Muž	Celkem
Denně	11	16	27
1x týdně	14	9	23
Několikrát měsíčně	22	14	36
Nikdy	43	38	81
Jiná	25	15	40
Celkem	115	92	207

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 2 vyplývá, že sextingu se denně věnuje 11 žen a 16 mužů, celkem 27 respondentů. 1x týdně udává 14 žen a 9 mužů, celkem 23 respondentů. Několikrát měsíčně 22 žen a 14 mužů, dohromady 36 respondentů. Variantu nikdy uvedlo 43 žen a 38 mužů, celkem 81 respondentů. Variantu jiné uvedlo 25 žen a 15 mužů, dohromady 40 respondentů. Celkem má tedy opakovanou zkušenost 128 respondentů z celkového

počtu 207 respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli. S touto otázkou se pojí hypotéza H1, kterou budeme testovat pomocí chí-kvadrátu.

Test dobré shody chí-kvadrát začíná formulováním nulové a alternativní hypotézy. Nulová hypotéza označovaná jako H0 je předpoklad, že mezi sledovanými jevy není vztah, souvislost, rozdíl. Alternativní hypotéza označovaná jako H1 nebo HA je naopak předpoklad, že mezi sledovanými jevy je souvislost, rozdíl. Hladina významnosti je pravděpodobnost, že neoprávněně odmítneme nulovou hypotézu. Ve většině pedagogických výzkumů se však pracuje s hladinou významnosti 0,05 (5 %) nebo 0,01 (1 %). Pokud nulovou hypotézu přijímáme, znamená to, že výsledky je možné vysvětlit působením náhody, mezi sledovanými jevy nemusí být významný vztah. (Chráška, 2007)

Na základě výsledků ověření hypotéz vyslovujeme závěry, ke kterým výzkum dospěl, interpretujeme výsledky, provádíme komparaci s dosavadními výzkumy, zdůvodňujeme případné rozdíly, konstatujeme odmítnutí, či přijetí hypotéz. (Chráška, 2007)

Graf č. 3 a č. 4 udává zkušenosti a četnost respondentů se sextingem. Tabulka č. 2 ukazuje počet žen a mužů. S těmito údaji souvisí hypotéza, kde zjišťujeme **H1 Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu**

Nulová hypotéza (H0): Mezi pohlavím a provozováním sextingu neexistuje statisticky významný vztah.

Alternativní hypotéza (HA): Existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu.

Testováním pomocí chí-kvadrát testu pro kategoriální data můžeme, pokud máme k dispozici data o pohlaví respondentů a jejich účasti na sextingu, zjistit, zda je rozdělení odpovědí na otázku o provozování sextingu mezi jednotlivými pohlavími statisticky významné. Hodnota chí-kvadrát 0,04472626 nám poskytuje informaci o míře, do jaké jsou rozdělení pohlaví a provozování sextingu odlišná. Pro interpretaci této hodnoty můžeme použít zvolenou hladinu významnosti (např. 0,05). Pokud je hodnota chí-kvadrát testu menší než hladina významnosti, zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu. V tomto případě, kdy je hodnota chí-kvadrát testu $0.0447 < 0.05 \Rightarrow$ zamítáme nulovou hypotézu.

To znamená, že existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu, přijímáme alternativní hypotézu. Hypotéza **Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu** se tedy potvrdila.

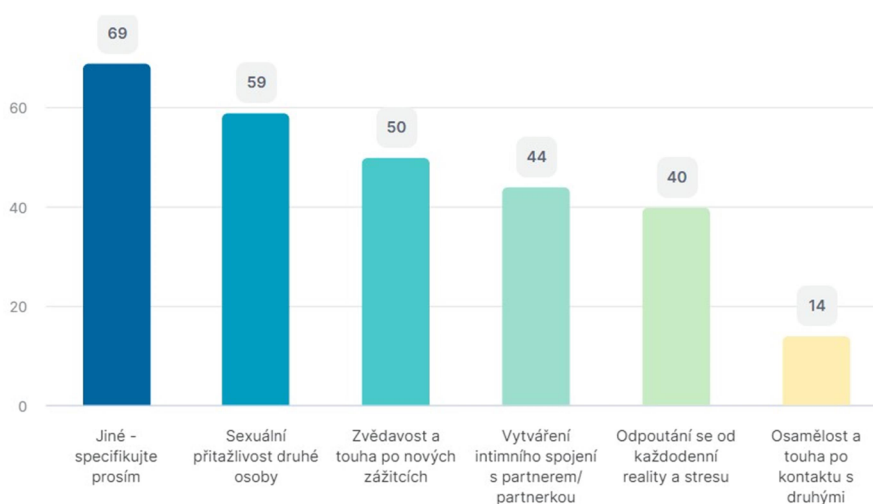
Tabulka č. 3: Kontingenční tabulka pro výpočet H1

	Ženy (aktuální)	Muži (aktuální)	Marginální suma řádku
ANO	80	51	131
NE	36	41	77
Marginální suma sloupců	116	92	
Celkem pozorování	208		
	Ženy (očekávané)	Muži (očekávané)	
ANO	73,05769231	57,94230769	
NE	42,94230769	34,05769231	
Výsledek chí-test	0,04472626		

Zdroj: vlastní zpracování

Co vás motivuje k účasti na sextingu?

Graf č. 5: Motivace k provozování sextingu

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 5 prezentuje motivace respondentů k provozování sextingu. Ta se u jednotlivých respondentů přirozeně liší. Na tuto otázku 69 (25 %) respondentů uvedlo možnost „jiné“, ovšem toto není blíže specifikováno, možnost sexuální přitažlivost druhé osoby udává 59 (21,4 %), zvědavost a touha po nových zážitcích 50 (18,1 %), vytváření

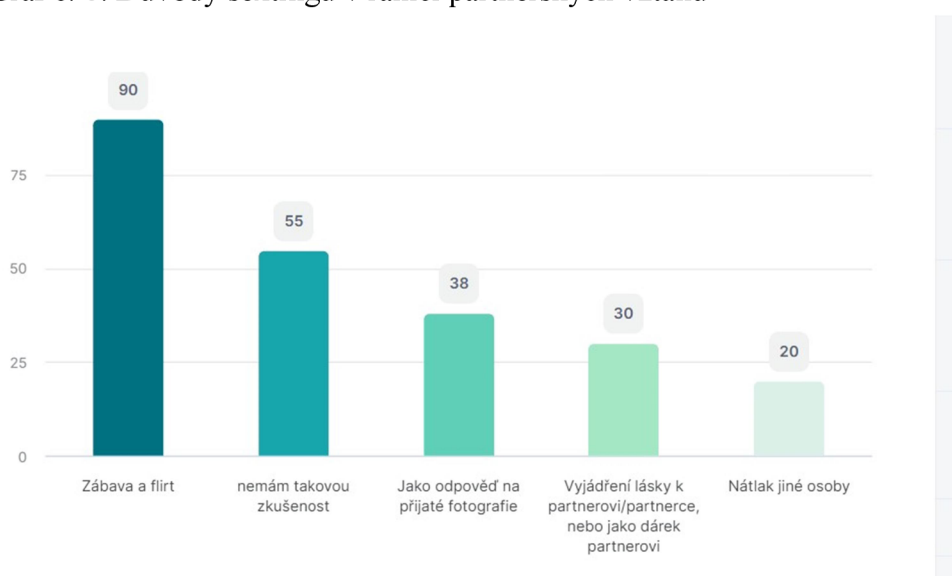

intimního spojení s partnerem/partnerkou uvedlo 44 (15,9 %), odpoutání se každodenní reality a stresu 40 (14,5 %), osamělost a touha po kontaktu s druhými 14 (5,1 %).

Abychom mohli potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že **H1 motivací pro sexting jsou jiné důvody než nátlak jiné osoby**, zjišťovali jsme hlavní motivaci pro provozování sextingu a také motivaci pro sexting v rámci partnerských vztahů, viz graf č. 4 a graf č. 5 a tabulka č. 3.

Jak byste popsal/a vaše důvody pro provozování sextingu v rámci partnerských vztahů?

Graf č. 6: Důvody sextingu v rámci partnerských vztahů

Zdroj: vlastní zpracování

Provozování sextingu v rámci partnerských vztahů respondenti odpověděli takto, pro 90 (38,6 %) respondentů je důvodem zábava a flirt, 55 (23,6 %) respondentů odpovědělo, že nemá takovou zkušenost, 38 (16,3 %) uvedlo důvody sextingu jako odpověď na přijaté fotografie, 30 (12,9 %) vyjádření lásky k partnerovi/ partnerce a 20 (8,6 %) jako nátlak jiné osoby. Z obou uvedených grafů (graf č. 4 a graf č. 5) vyplývá, že celkové motivace pro provozování sextingu jsou z jiné než nátlak jiné osoby. Nátlak jiné osoby udává pouze 20 (8,6 %) respondentů.

Má přítomnost nátlaku od jiných osob vliv na vaše rozhodnutí sextovat?

Tabulka č. 4: Přítomnost nátlaku u sextingu

	Žena	Muž	Celkem
Ano	26	6	32
Ne	89	86	175
Celkem	115	92	207

Zdroj: vlastní zpracování

Podle tabulky č. 4 je zřejmé, že pouze 26 žen a 6 mužů, celkem 32 respondentů udává vliv nátlaku na jejich rozhodnutí účastnit se sextingu. U 89 žen a 86 mužů, celkem 175 respondentů nemá přítomnost nátlaku vliv na provozování sextingu.

Z uvedených údajů vyplývá, že v rámci partnerských vztahů je nejčastější motivací pro provozování sextingu zábava a flirt, následovaná nedostatkem zkušeností, dále pak respondenti uvádějí odpověď na přijaté fotografie a vyjádření lásky k partnerovi či partnerce. Pouze marginální část respondentů udává jako důvod pro sexting nátlak jiné osoby.

Pro přesnější testování byl proveden test nezávislosti chí-kvadrát:

- **Nulová hypotéza (H₀):** Rozdělení motivací pro sexting a rozdělení důvodů spojených s nátlakem jiné osoby jsou stejná.
- **Alternativní hypotéza (H_A):** Rozdělení motivací pro sexting se statisticky významně liší od rozdělení důvodů spojených s nátlakem jiné osoby.

Hodnota chí-kvadrát testu ve výši 0,00146196 nám poskytuje informaci o míře, do jaké se rozložení motivací pro sexting liší od rozložení důvodů spojených s nátlakem jiné osoby.

Pokud je tato hodnota menší než úroveň významnosti, kterou jsme zvolili (např. 0,05), můžeme zamítnout nulovou hypotézu, což znamená, že rozdíly ve výskytech mezi motivacemi pro sexting a nátlakem jiné osoby jsou statisticky významné.

V tomto případě, kdy je hodnota chí-kvadrát testu $0,0015 < 0,05 \Rightarrow$ zamítáme nulovou hypotézu. To nám verifikuje hypotézu H₂, která tvrdí, že motivace pro sexting jsou jiné než nátlak jiné osoby.

Hypotézu, že **H2 motivací pro sexting jsou jiné důvody, než nátlak jiné osoby** tedy můžeme potvrdit. 91,4 % dotázaných odpovědělo, že jejich důvody jsou jiné než nátlak. Motivace pro sexting je u více než 91 % respondentů jiná, nátlak jiné osoby z výše uvedených skutečností nemá vliv na jejich motivaci účastnit se sextingu.

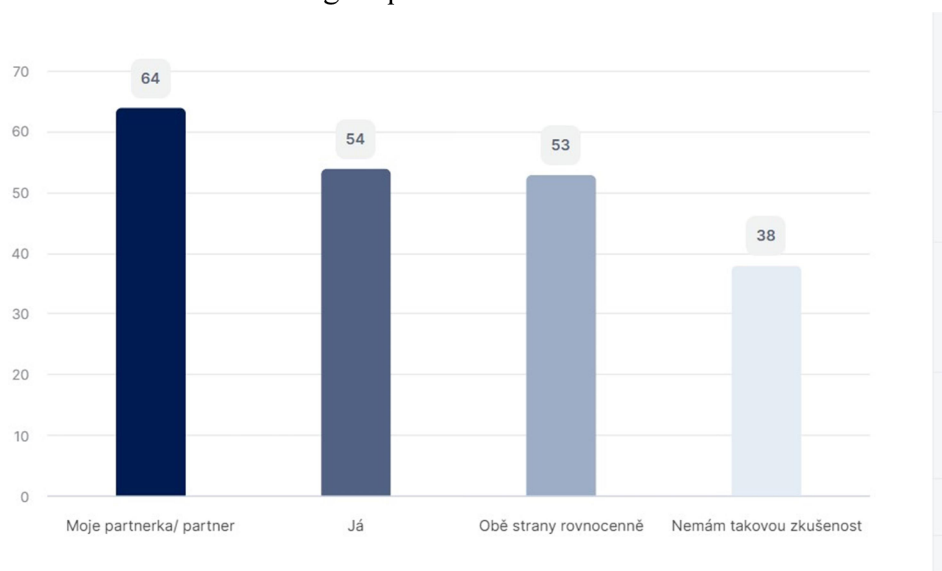
Tabulka č. 5: Kontingenční tabulka pro výpočet H2

	Ženy (aktuální)	Muži (aktuální)	Marginální suma řádku
ANO	30	8	38
NE	86	84	170
Marginální suma sloupců	116	92	
Celkem pozorování	208		
	Ženy (očekávané)	Muži (očekávané)	
ANO	21,19230769	16,80769231	
NE	94,80769231	75,19230769	
Výsledek chí-test	0,00146196		

Zdroj: vlastní zpracování

Kdo je obvykle iniciátorem sextingu ve vašich interakcích?

Graf č. 7: Iniciátor sextingu v partnerském vztahu

Zdroj: vlastní zpracování

V grafu č. 7 je patrné, že 64 (30,6 %) respondentů uvádí, že iniciátorem je partner/partnerka, 54 (25,8 %) uvádí možnost já, 53 (25,4 %) obě strany rovnocenně a 38 (18,2 %) z nich nemá zkušenost. Z uvedené tabulky č. 4 vyplývá, že iniciátorem

sextingu v rámci partnerských vztahů je ve většině případů muž. Možnost já, vybralo 9 žen a 44 mužů, celkem 53 respondentů, možnost moje partnerka/partner 52 žen a 11 mužů, celkem 63 respondentů, obě strany rovnocenné uvedlo 32 žen a 21 mužů, celkem 53 respondentů, 22 žen a 16 mužů, dohromady 38 respondentů uvedlo, že nemá žádnou takovou zkušenost. Iniciátorem sextingu je v partnerských vztazích většinou muž, jak udává tabulka č. 6.

Tabulka č. 6: Iniciátor sextingu v partnerském vztahu

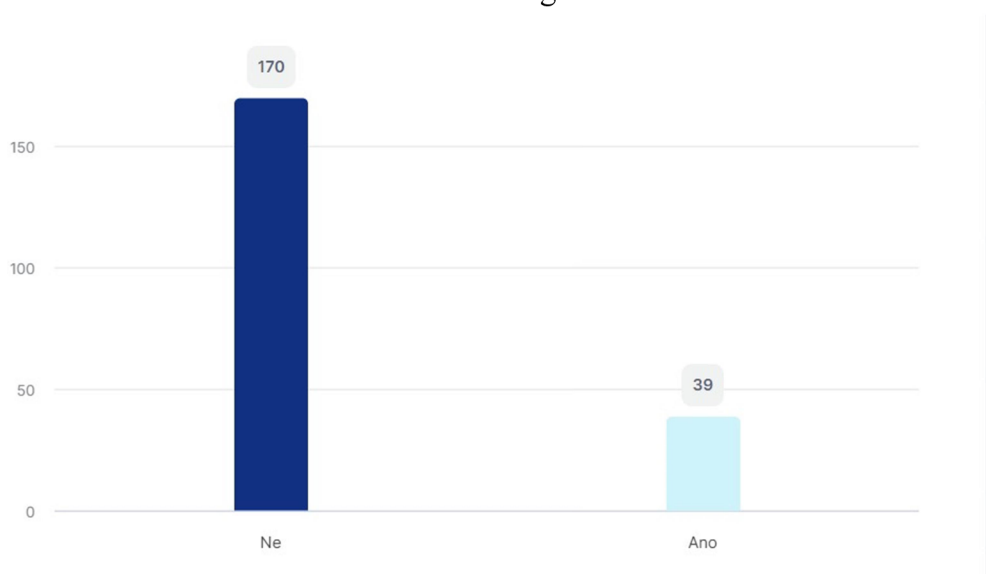
	Žena	Muž	Celkem
Já	9	44	53
Moje partnerka/partner	52	11	63
Obě strany rovnocenně	32	21	53
Nemám takovou zkušenost	22	16	38
Celkem	115	92	207

Zdroj: vlastní zpracování

Tato tabulka č. 6 vypovídá o tom, kdo je iniciátorem sextingu v partnerských vztazích. Možnost já jsem iniciátor uvedlo 9 žen a 44 mužů, celkem 53 respondentů. Moje partnerka, partner, uvedlo 52 žen a 11 mužů, celkem 63 respondentů. Obě strany rovnocenné udává 32 žen a 21 mužů, celkem 53 respondentů. Možnost nemám takovou zkušenost uvedlo 22 žen a 16 mužů, celkem 38 respondentů.

Měl/a jste někdy negativní zkušenost v souvislosti se sextingem?

Graf č. 8: Zkušenosti v souvislosti se sextingem

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 8 prezentuje zjištěná data související s otázkou **Měl/a jste někdy negativní zkušenost v souvislosti se sextingem?** Z celkového počtu 209 respondentů odpovědělo 170 (83,1 %) respondentů, že nemá negativní zkušenost se sextingem, 39 (18,7 %) respondentů udává, že má špatnou zkušenost s provozováním sextingu.

Tabulka č. 7: Negativní zkušenost se sextingem

	Žena	Muž	Celkem
Ano	30	8	38
Ne	85	84	169
Celkem	115	92	207

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 7 vypovídá o negativní zkušenosti se sextingem. Více jak 81 % respondentů nemá negativní zkušenost v souvislosti se sextingem. Špatnou zkušenost udává 30 žen a 8 mužů, celkem 38 respondentů. 85 žen a 84 mužů, celkem tedy 169 respondentů, nemá žádnou negativní zkušenost. Rozhodnutí o tom, zda budou posílat nebo si vyměňovat svoje intimní fotky, videa, nebo zprávy, je jejich svobodné rozhodnutí a není podmíněné nátlakem ze strany někoho jiného.

Specifikujte, jakou negativní zkušenost máte v souvislosti se sextingem.

Další z otázek v dotazníku směřovala k tomu, jakou případnou negativní zkušenost v souvislosti s provozováním sextingu respondenti mají. Většinou se jednalo o nevyžádané intimní fotografie od cizí osoby, nebo kamaráda, zveřejnění fotek bývalým přítelem, kyberšikanu v souvislosti se sextingem, vydírání, přeposílání fotek dalším lidem atd. Ve všech případech jde o jednotky procent (0,5 %) jednotlivých odpovědí. V následující tabulce jsou uvedeny některé z nich.

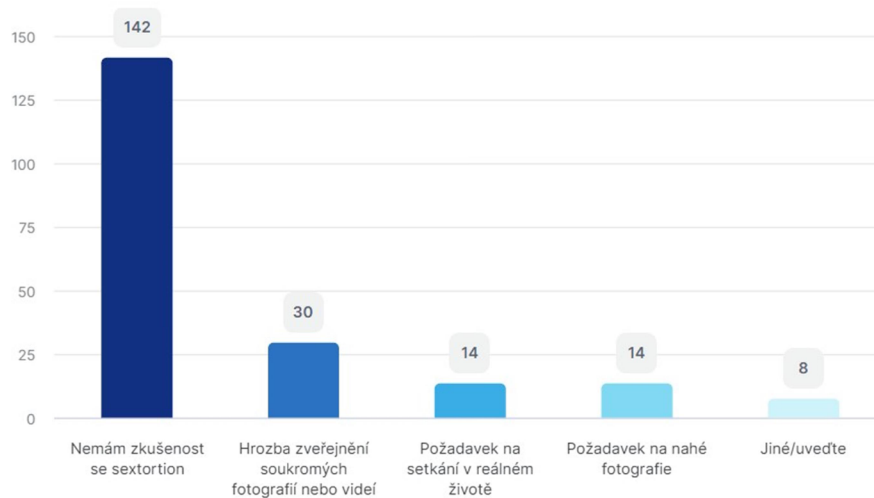
Tabulka č. 8: Příklady negativních zkušeností s provozováním sextingu

<i>Zveřejnění mezi skupinou lidí</i>	1	0,5 %
<i>Zavolala na mě policii a řekla to babičce, holka, která to se mnou chtěla mít.</i>	1	0,5 %
<i>Vydíráni a nátlak</i>	1	0,5 %
<i>Vydíráni</i>	1	0,5 %
<i>Šok z cizích lidí, co posílají fotky v souvislosti se sextingem.</i>	1	0,5 %
<i>Šikana</i>	1	0,5 %
<i>Šikana</i>	1	0,5 %
<i>Spolužačka z vyššího ročníku mě donutila ji poslat video, jak masturbuju, dostalo se to ke mně až asi po půl roce, když šli rodiče něco řešit do školy. Kdy ředitel vyhrožoval, že to předá kriminální policii, pokud se nebudu chovat podle jeho představ.</i>	1	0,5 %
<i>Přítel poslal moje fotky kamarádům.</i>	1	0,5 %
<i>Přijala jsem v žádosti ve zprávách nevyžádané fotografie panského přirození, kdy si dotyčný myslel, že budu "nadšena".</i>	1	0,5 %
<i>Přijela na mě policie na koupalko, když mě nachytali, že jsem si fotil žáky mateřské školy.</i>	1	0,5 %
<i>Poslání fotek někomu jinému</i>	1	0,5 %
<i>Posílání nahých fotek.</i>	1	0,5 %
<i>Posílal jsem fotky</i>	1	0,5 %
<i>Nutil mě poslat další nahou fotku a vyhrožoval mi tím, že to rozešle dál</i>	1	0,5 %
<i>Nevyžádaný sexting</i>	1	0,5 %
<i>Nechtěně nahé fotografie</i>	1	0,5 %
<i>Nechci zmiňovat</i>	1	0,5 %
<i>Nátlak a vydírání</i>	1	0,5 %
<i>Moje fotky bývalý přítel stáhl z mého mobilu a poslal kamarádům</i>	1	0,5 %
<i>Moje fotky byly na netu.</i>	1	0,5 %
<i>kyberšikana</i>	1	0,5 %
<i>Dostala jsem nahé fotky.</i>	1	0,5 %
<i>Bývalý přítel se tím začal chlubit jeho kamarádům po našem rozchodu.</i>	1	0,5 %

Zdroj: vlastní zpracování

Jaké formy vydírání používal útočník při sextortion?

Graf č. 9: Formy vydírání při sextortion

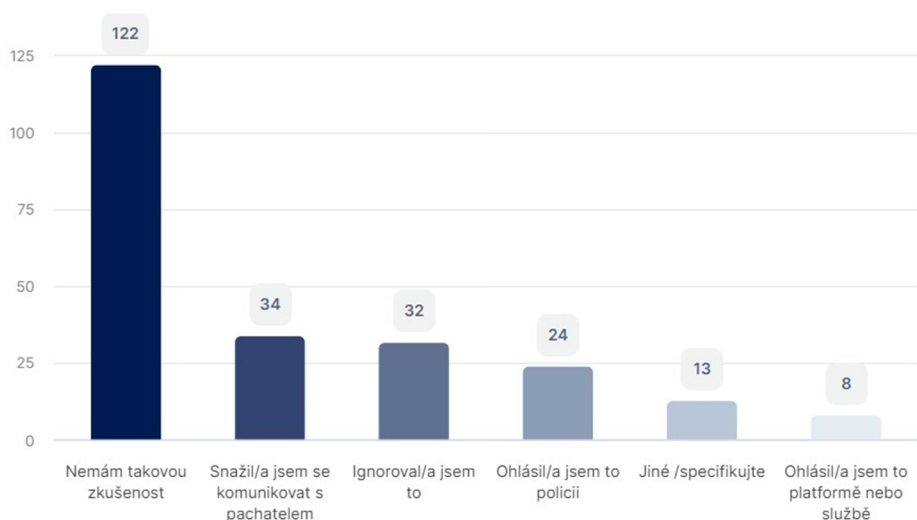
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 9 popisuje odpovědi na dotazníkovou otázku s **jakými formami se respondenti setkali při sextortion**, tedy vydíráním v souvislosti s intimními materiály (fotografie videa, zprávy), 142 (68,3 %) respondentů nemá žádnou zkušenost, 30 (14,4 %) respondentů se setkala s hrozbou zveřejnění soukromých fotografií nebo videí, 14 (6,7 %) má zkušenost s požadavkem na setkání v reálném životě, dalších 14 (6,7 %) respondentů se setkala s vydíráním a požadavkem na nahé fotografie a 8 (3,8 %) vybralo možnost jiné, aniž by to dále specifikovali.

Požadavek na nahé fotografie v souvislosti se sextortion uvádí 12 žen a 2 muži. Hrozbu zveřejnění soukromých fotografií nebo videí uvedlo 22 žen a 8 mužů, požadavek na setkání v reálném životě udává 10 žen a 4 muži, možnost jiné uvedli 1 žena a 6 mužů a nemají zkušenost se sextortion, toto udává 70 žen a 72 mužů.

Pokud jste odpověděl/a ANO na předchozí otázku, jak jste na to reagoval/a?

Graf č. 10: Reakce respondentů na sextortion

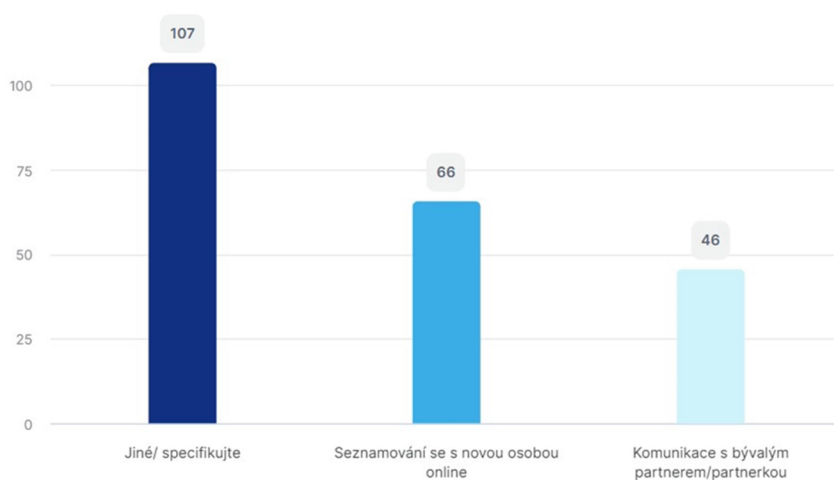

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 10 popisuje reakce respondentů na vydírání sextortion. Otázka **Pokud jste odpověděl/a ANO na předchozí otázku, jak jste na to reagoval/a?** 122 (54,2 %) respondentů odpovědělo, že zkušenost s vydíráním (sextortion) nemá, 34 (14,6 %) se snažilo komunikovat s pachatelem, 32 (13,7 %) to ignorovalo, 24 (10,3 %) ohlásilo policii, 13 (5,6 %) odpovědělo jiné a 8 (3,4 %) respondentů to ohlásilo platformě, nebo službě.

Jaký byl kontext této situace?

Graf č. 11: Riziková komunikace online

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu č. 11 vidíme, v jakém kontextu došlo při online komunikaci k vydírání v souvislosti s provozováním sextingu. Z celkového počtu respondentů uvedlo 107 (48,9 %) možnost jiné. 66 (30,4 %) respondentů má negativní zkušenost v souvislosti se seznamováním se s novou osobou, kdy se setkali s vydíráním. 46 (21 %) respondentů zažilo sextortion při komunikaci s bývalým partnerem/partnerkou.

Uvedené skutečnosti můžeme shrnout tak, že zkušenost se sextortion má dohromady méně než 30 % všech respondentů, většinou se jedná o ženy a vydírání se objevuje v kontextu seznamování s novou osobou online, méně často se to stává v interakci s bývalým partnerem.

Požadavek na nahé fotografie v souvislosti se sextortion uvádí 12 žen a 2 muži. Hrozba zveřejnění soukromých fotografií, nebo videí uvádí 22 žen a 8 mužů, požadavek na setkání v reálném životě 10 žen a 4 muži. Z toho vyplývá, že i v omezeném vzorku respondentů, kteří mají zkušenost se sextortion, mají statistickou převahu ženy. Pro upřesnění byl proveden test nezávislosti chí-kvadrát.

- **Nulová hypotéza (H₀):** Podíl dívek a chlapců mezi oběťmi sextortion je stejný.
- **Alternativní hypotéza (H_A):** Podíl dívek mezi oběťmi sextortion je vyšší než podíl chlapců.

Výsledek testu, který má hodnotu chí-kvadrát 0,004992538, nám poskytuje pravděpodobnost, že bychom pozorovali dané rozložení dat, pokud by platila nulová hypotéza (H₀) – tedy, že neexistuje žádný rozdíl ve výskytu sextortion mezi dívkami a chlapci. Pokud je tato pravděpodobnost velmi malá (nižší než konvenční úroveň významnosti, například 0,05), obvykle zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu (H_A). V tomto případě přijímáme alternativní hypotézu, která tvrdí, že existuje statisticky významný rozdíl ve výskytu sextortion mezi dívkami a chlapci. Protože výsledek chí-kvadrát testu je $0,00499 < 0,05 \Rightarrow$ zamítáme nulovou hypotézu, je to dostatečný důkaz k zamítnutí nulové hypotézy a přijetí alternativní hypotézy.

Hypotézu **H₃ Obětí sextortion jsou častěji dívky než chlapci**, tedy můžeme potvrdit.

Tabulka č. 9: Kontingenční tabulka pro výpočet H3

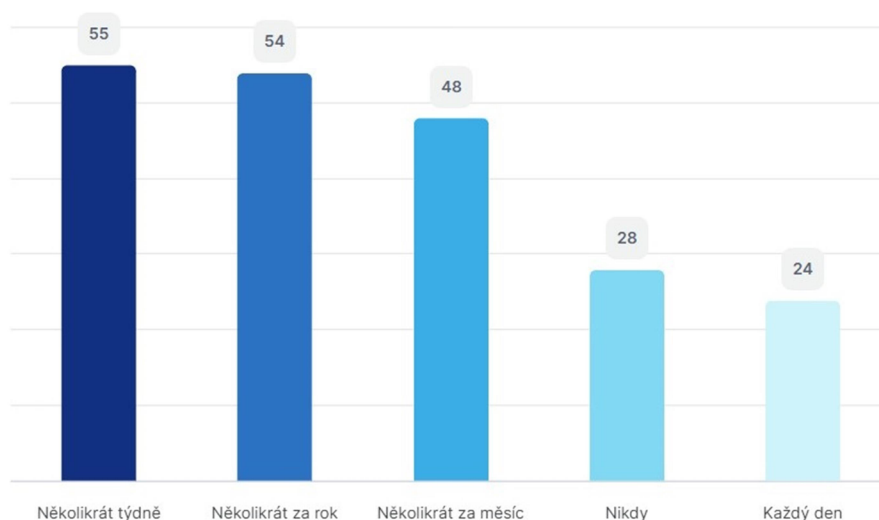
	Ženy (aktuální)	Muži (aktuální)	Marginální suma řádku
ANO	34	12	46
NE	82	80	162
Marginální suma sloupců	116	92	
Celkem pozorování	208		
	Ženy (očekávané)	Muži (očekávané)	
ANO	25,65384615	20,34615385	
NE	90,34615385	71,65384615	
Výsledek chí-test	0,004992538		

Zdroj: vlastní zpracování

V poslední části výzkumného šetření jsou uvedeny otázky, pomocí nichž je možné popsat zkušenosti respondentů online komunikace s neznámou osobou, která se pokouší o manipulaci, nebo osobní setkání, dále zjišťujeme, o jakou nevhodnou interakci se jednalo. Zda respondenti měli pocit, zkušenost, že jsou obětí kybergroomingu. Další otázka se týkala platform a aplikací, které nejvíce používají při komunikaci a seznamování a frekvence komunikace s cizími lidmi v kyberprostoru. S tím je spojená hypotéza **H4 Méně než 10 % adolescentů má osobní zkušenost s kybergroomingem.**

Jak často komunikujete s neznámými lidmi online?

Graf č. 12: Četnost online komunikace s neznámými lidmi

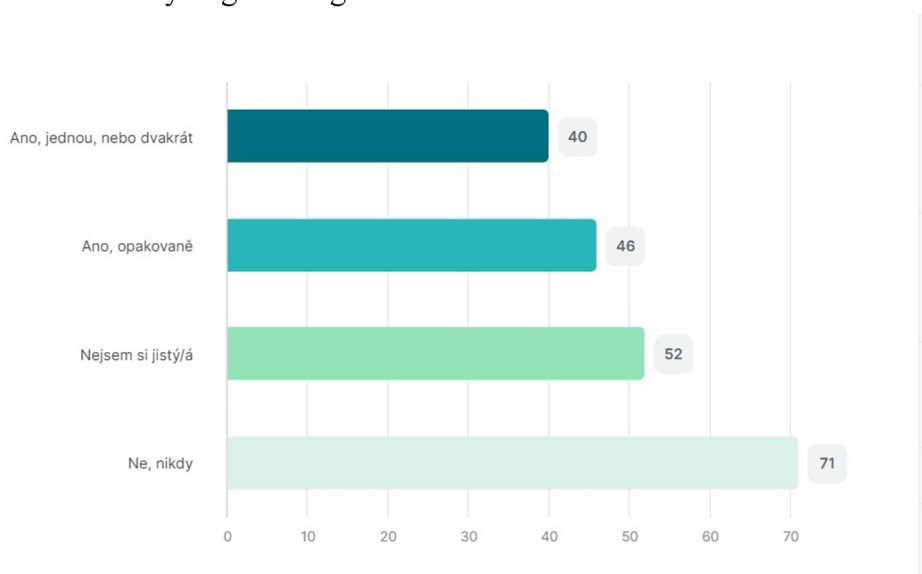

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 12 udává četnost komunikace s neznámými lidmi a souvisí s otázkou **Jak často komunikujete s neznámými lidmi online?** Na to odpověděli respondenti takto. Každý den komunikuje s neznámými lidmi online 55 (26,3 %) respondentů, několikrát za rok 54 (25,8 %) respondentů, několikrát za měsíc 48 (23 %) respondentů, nikdy 28 (13,4 %) respondentů, každý den 24 (11,5 %) respondentů.

Byl/a jste někdy osloven/a online neznámou osobou, která se chovala nevhodně, nebo se pokoušela o manipulaci, případně osobní setkání?

Graf č. 13: Kybergrooming

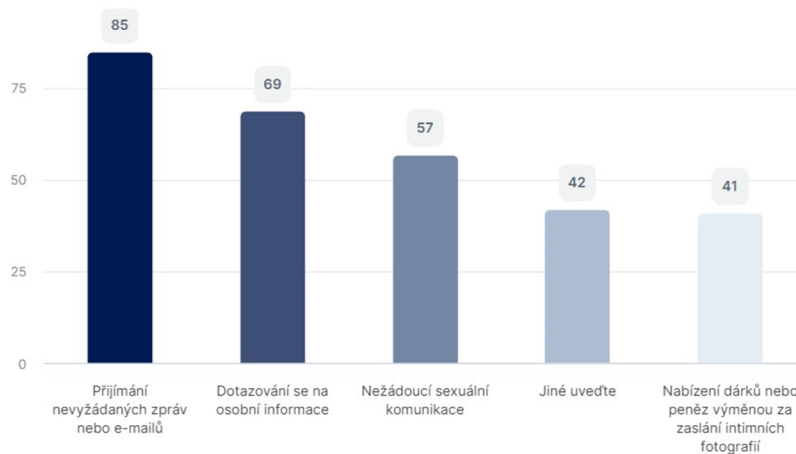

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka **Byl/a jste někdy osloven/a online neznámou osobou, která se chovala nevhodně, nebo se pokoušela o manipulaci, případně osobní setkání?** 71 (34 %) respondentů nemá žádnou nevhodnou online zkušenost s neznámou osobou, 52 (24,9 %) respondentů si není jistých, 46 (22 %) respondentů má opakovanou negativní zkušenost a 40 (19,1 %) respondentů se s nevhodným chováním v online prostoru setkala pouze 1x nebo 2x v životě.

Jaký druh online interakce jste měl/a s neznámou osobou, která se chovala nevhodně?

Graf č. 14: Riziková interakce v online prostoru

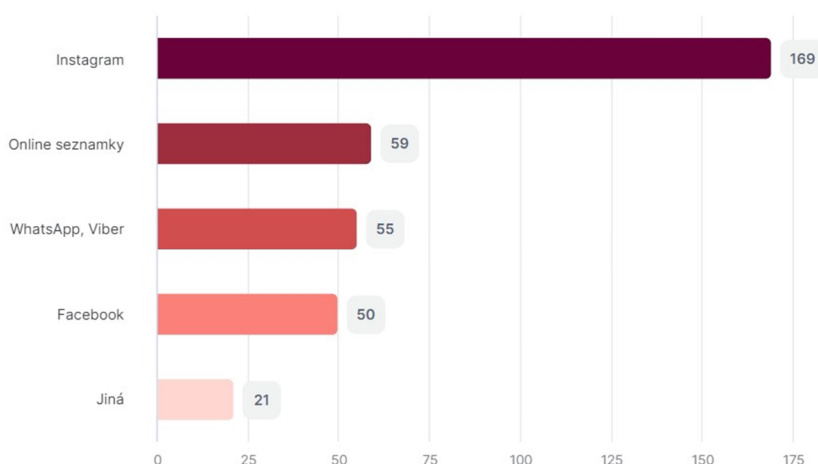

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku, **Jaký druh online interakce jste měl/a s neznámou osobou, která se chovala nevhodně?** Odpovědělo 85 (28,9 %) respondentů, že dostávali nevyžádané zprávy, nebo e-maily, 69 (23,5 %) respondentů se setkala s dotazováním na osobní informace, 57 (19,4 %) má zkušenost s nežádoucí sexuální komunikací v online prostoru, 42 (14,3 %) respondentů uvedlo možnost jiné, bez bližší specifikace, 41 (13,9 %) z nich se setkala s takovou formou rizikové komunikace, kdy jim někdo nabízel dárky, nebo peníze výměnou za zaslání intimních fotografií.

Jaké platformy používáte nejčastěji ke komunikaci a seznamování?

Graf č. 15: Nástroje pro komunikaci v online prostoru

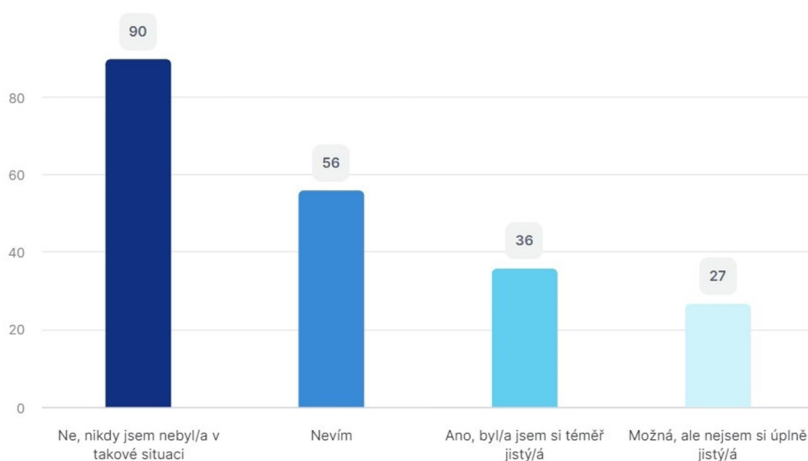

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 15 je patrné, že respondenti nejvíce používají ke komunikaci Instagram – 169 (47,7 %), na druhém místě se umístily online seznamky – 59 (16,7 %) respondentů, dále komunikační aplikace WhatsApp – 55 (15,5 %) respondentů a Facebook – 50 (14,1 %), možnost jiné uvedlo 21 (5,9 %) respondentů.

Měl/a jste někdy podezření, že jste byl/a obětí kybergroomingu?

Graf č. 16: Zkušenost s kybergroomingem

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 16 popisuje zkušenost respondentů s kybergroomingem. Na otázku **Měl/a jste někdy podezření, že jste byl/a obětí kybergroomingu?** odpovědělo 90 (43,1 %) respondentů, že nikdy nebyli v takové situaci, 56 (26,8 %) odpovědělo neví, 36 (17,2 %) respondentů odpovědělo, že má téměř jistotu, že ano. 27 (12,9 %) odpovědělo, že možná, ale nejsem si úplně jistý/á.

respondentů odpovědělo možná, ale nejsem si úplně jistá/y. Podle svého tvrzení má 17,2 % respondentů pocit, že se někdy setkala s kybergroomingem. Tito uvádí, že jsou si téměř jisti, že se stali obětí kybergroomingu, ovšem z ostatních odpovědí na doplňující otázky vyplývá, že k tomuto termínu zahrnují i běžnou obtěžující online komunikaci, jako nevyžádané e-maily, dotazování na osobní informace apod. Z těchto důvodů nelze jednoznačně vyvodit, zda můžeme potvrdit stanovenou hypotézu, proto potvrzujeme hypotézu pomocí chí-kvadrátu testu nezávislosti.

Pro potvrzení hypotézy **H4 Méně než 10 % adolescentů má osobní zkušenost s kybergroomingem.**

- **Nulová hypotéza (H0):** Podíl adolescentů s osobní zkušeností s kybergroomingem je 10 % nebo vyšší.
- **Alternativní hypotéza (HA):** Méně než 10 % adolescentů má osobní zkušenost s kybergroomingem.

Výsledek chí-kvadrát testu v hodnotě 1,92028E-08 naznačuje, že není dostatečný důkaz pro odmítnutí nulové hypotézy. To znamená, že není statisticky signifikantní rozdíl mezi pozorovanými daty a očekávanými daty podle nulové hypotézy. V tomto případě neodmítáme nulovou hypotézu, což znamená, že podíl respondentů s osobní zkušeností s kybergroomingem je 10 % nebo vyšší.

Tabulka č. 10: Kontingenční tabulka výpočet H4

	Ženy (aktuální)	Muži (aktuální)	Marginální suma řádku
ANO	56	9	65
NE	53	75	128
Jiné	7	8	15
Marginální suma sloupců	116	92	
Celkem pozorování	208		
	Ženy (očekávané)	Muži (očekávané)	
ANO	36,25	28,75	
NE	71,38461538	56,61538462	
Jiné	8,365384615	6,634615385	
Výsledek chí-test	1,92028E-08		

Zdroj: vlastní zpracování

6.5 Shrnutí výzkumného šetření

Výzkumné šetření této diplomové práce bylo realizováno kvantitativní metodou, a sice formou dotazníku a zaměřilo se na zkušenosti adolescentů s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru.

Hlavním cílem bylo prozkoumat vztah mezi pohlavím a rizikovým chováním v kyberprostoru, s důrazem na formy jako sexting, kybergrooming a sextortion. Dále byly stanoveny dílčí cíle – analyzovat motivace adolescentů k účasti na sextingu a identifikovat hlavní rizikové faktory spojené se sextingem, včetně sdílení sexuálně explicitních materiálů a rizika šíření obsahu bez souhlasu a vydírání, identifikovat nejčastější platformy a aplikace využívané adolescenty k rizikovému seznamování a komunikaci v online prostoru a zhodnotit povědomí a postoje adolescentů k rizikům spojeným s online seznamováním a komunikací a jejich schopnost identifikovat a řešit potenciální rizika. Hlavní cíl a dílčí cíle byly stanoveny na základě výzkumného problému, tedy zkušenosti adolescentů s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostředí. Výzkumným nástrojem byl dotazník vlastní konstrukce, který obsahoval 22 otázek. Cíl práce byl splněn.

Kvantitativního výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 213 respondentů. Výzkumným nástrojem pro realizaci výzkumného šetření byl dotazník, který obsahoval 22 otázek. Z celkového počtu 213 respondentů bylo 6 vyřazeno, důvodem bylo uvedení věku, který byl zcela mimo věkové rozpětí 15–25 let, což podle dosavadních provedených výzkumů odpovídá věku, kdy je největší pravděpodobnost rizikového chování v online prostoru. Dále tedy pracujeme s počtem 207 respondentů, z toho 115 žen a 92 mužů. Věkové rozložení respondentů je následující. Z celkového počtu respondentů se výzkumného šetření zúčastnilo 115 žen a 92 mužů. Tedy 55,6 % žen a 44,4 % mužů. Věk 15 let (13,9 %), 16 (23,4 %), 17 (13,9 %), 18 (20,6 %), 19 (11 %), 20 (11,5 %), 21 (2,9 %), 22 0,5 %, 23 1,4 %, 24 (0 %), 25 (1 %). Nejvíce je tedy zastoupena věková skupina 16 a 18 let, nejméně věkové rozpětí od 20 do 25 let. Pro zjištění dílčích cílů byly stanoveny otázky týkající se zkušeností se sextingem, motivace pro provozování sextingu, včetně nátlakového sextingu, sextortion, dále se výzkumné šetření zaměřilo na komunikace online s neznámou osobou a okolnosti takové interakce, nejčastější platformy pro komunikaci v online prostoru a zkušenosti s kybergroomingem.

Na otázku, zda mají zkušenost se setingem, odpovědělo **133 (63,6 %) respondentů, že má zkušenost se sextingem** a 76 (36,4 %) nemá. 80 žen a 51 mužů, celkem tedy 131 respondentů udává opakovanou zkušenost s nějakou formou sextingu, ženy více než muži. Na otázku, jak často se věnují sextingu, odpovědělo 81 (38,8 %) respondentů, že nikdy, 41 (19,6 %) zvolilo odpověď jiné, 37 (17,7 %) se věnuje provozování sextingu několikrát měsíčně, 27 (12,9 %) denně a 23 (11 %) pak 1x týdně.

V porovnání s výzkumnou zprávou *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v online prostoru* Univerzity Palackého v Olomouci (2017), sexting ve formě rozesílání vlastních intimních fotografií provozuje 15,37 % českých dětí. 72 % z nich pak intimní fotografie sdílí zřídka, zbývajících 28 % pak své vlastní intimní fotografie poskytuje ostatním v prostředí internetu často. Své intimní fotografie rozeslalo 53,75 % dívek a 46,25 % chlapců.

Výzkumné šetření se zaměřilo také na motivaci pro sexting. Z uvedených výsledků vyplynulo, že **motivací jsou jiné důvody než nátlak jiné osoby**, 69 (25 %) respondentů uvedlo možnost „jiné“, ovšem to není blíže specifikováno, sexuální přitažlivost druhé osoby udává 59 respondentů (21,4 %), zvědavost a touha po nových zážitcích 50 respondentů (18,1 %), vytváření intimního spojení s partnerem/partnerkou uvedlo 44 respondentů (15,9 %), odpoutání se každodenní reality a stresu 40 (14,5 %), osamělost a touha po kontaktu s druhými 14 (5,1 %) respondentů. Nejčastějšími důvody, proč respondenti provozují sexting, jsou přitažlivost jiné osoby a flirt. Dále pak provozují sexting v rámci partnerských vztahů. Velkou motivací je zvědavost, nebo touha po nových zážitcích. Sexting je tedy většinou dobrovolný a probíhá v rámci partnerských vztahů, motivy jsou jiné než nátlak jiné osoby. 64 (30,6 %) respondentů uvádí, že iniciátorem je partner/partnerka, 54 (25,8 %) uvádí možnost já, 53 (25,4 %) obě strany rovnocenné. Největší motivací pro provozování sextingu je sexuální přitažlivost druhé osoby, na druhém místě je to zvědavost a touha po nových zážitcích a dále je jedním z nejčastějších důvodů vytváření intimního spojení s partnerem či partnerkou. Toto zjištění víceméně koresponduje s výsledky Univerzity Palackého v Olomouci z roku 2017.

Výzkum *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v online prostoru* Univerzity Palackého v Olomouci z roku 2017 uvádí následující, nejčastějším důvodem je sexting především v rámci partnerských vztahů – intimní materiály jsou vnímány často jako

„dárky“ pro přítelkyni či přítele, případně jako odpovědi na tyto dárky. Intimní materiály jsou využívány také v rámci flirtování – ve více než třetině případů (35,47 %) byl intimní materiál využit právě pro tento účel, např. flirt 37,4 %, nuda 14,3 %, hra a zábava 16,2 %, upoutání pozornosti 11,6 %.

Z výzkumného šetření této diplomové práce vyplynulo, že **170 (83,1 %) respondentů nemá negativní zkušenost v rámci provozování sextingu**. Pouze 9 (18,7 %) z celkového počtu respondentů odpovědělo, že má špatnou zkušenost. Pokud mají špatnou zkušenost, většinou se jednalo o nevyžádané intimní fotografie od cizí osoby nebo kamaráda, zveřejnění fotek bývalým přítelem, kyberšikanu v souvislosti se sextingem, vydírání, přeposílání fotek dalším lidem atd. Ve všech případech jde o jednotky procent 0,5 % jednotlivých odpovědí.

Další otázky výzkumného šetření směřovaly ke zjištění, zda se respondenti setkali se sextortion, tedy vydíráním a nátlakem v souvislosti s intimními materiály (fotografie videa, zprávy). **142 (68,3 %) respondentů nemá žádnou zkušenost se sextortion**, 30 (14,4 %) z nich se setkalo s hrozbou zveřejnění soukromých fotografií nebo videí, 14 (6,7 %) má zkušenost s požadavkem na setkání v reálném životě, dalších 14 (6,7 %) respondentů se setkalo s vydíráním a požadavkem na nahé fotografie. Většina respondentů (68,3 %) uvedla, že nemá žádnou negativní zkušenost, 14,4 % se setkalo s hrozbou zveřejnění soukromých fotografií. 12 žen a 2 muži uvedli, že se setkali s požadavkem na nahé fotografie v souvislosti se sextortion. Hrozbu zveřejnění soukromých fotografií, nebo videí udává 22 žen a 8 mužů, požadavek na setkání v reálném životě udává 10 žen a 4 muži. Z toho vyplývá, že i v omezeném vzorku respondentů, kteří mají zkušenost se sextortion, mají statistickou převahu ženy.

Výsledky z tohoto výzkumného šetření porovnáme s výsledky výzkumu ESET a Policie ČR 2022. Podle dat tohoto průzkumu vyplývá, že se obětí vydírání či vyhrožování zveřejněním intimního obsahu stal každý dvacátý mladistvý. Nedobrovolné zaslání intimní fotky či videa vlivem manipulace a přinucení nejvíce uváděly dotázané dívky ve věku do 18 let, konkrétně 15 % dotázaných. Dívky také častěji uváděly, že jejich fotografie byly proti jejich vůli zveřejněny nebo jim zveřejněním někdo vyhrožoval a vydíral je.

V porovnání s výzkumem ESET a Policie ČR můžeme potvrdit, že z výsledků výzkumného šetření docházíme k podobným závěrům. Se sextortion se setkalo více žen

než mužů. Z celkového počtu respondentů, kteří mají negativní zkušenost s provozováním sextingu, uvedlo 107 (48,9 %) možnost jiné. 66 (30,4 %) respondentů má negativní zkušenost v souvislosti se seznamováním se s novou osobou, kdy se setkali s vydíráním. 46 (21 %) respondentů zažilo sextortion při komunikaci s bývalým partnerem/partnerkou. Většina špatných zkušeností v rámci provozování sextingu souvisí s tímto: nevyžádané intimní fotografie od cizí osoby nebo kamaráda, zveřejnění fotek bývalým přítelem, kyberšikana v souvislosti se sextingem, vydírání, přeposílání fotek dalším lidem.

Na otázku, jak respondenti na případný sextortion reagovali, pokud někdy měli pocit, že se s takovou zkušeností setkali, 122 (54,2 %) z nich odpovědělo, že zkušenost s vydíráním nemá, 34 (14,6 %) se snažilo komunikovat s pachatelem, 32 (13,7 %) to ignorovalo, 24 (10,3 %) respondentů to ohlásilo policii, 13 (5,6 %) odpovědělo jiné a 8 (3,4 %) to ohlásilo platformě, nebo službě.

Při interakci s neznámou osobou online **71 (34 %) z nich nemá žádnou nevhodnou zkušenost online s neznámou osobou**, 52 (24,9 %) si není jistých, 46 (22 %) má opakovanou negativní zkušenost a 40 (19,1 %) respondentů se s nevhodným chováním setkalo pouze 1x nebo 2x v životě. Každý den komunikuje s neznámými lidmi online 55 (26,3 %), několikrát za rok 54 (25,8 %), několikrát za měsíc 48 (23 %), nikdy 28 (13,4 %), každý den 24 (11,5 %) respondentů. Pokud někdy měli negativní zkušenost s cizí osobou při online komunikaci, odpovědělo 85 (28,9 %) respondentů, že dostávali nevyžádané zprávy, nebo e-maily, 69 (23,5 %) se setkalo s dotazováním na osobní informace, 57 (19,4 %) má zkušenost s nežádoucí sexuální komunikací v online prostoru.

Nejčastější platformy ke komunikaci a seznamování jsou Instagram, to uvedlo **169 (47,7 %) respondentů**, na druhém místě se umístily **online seznamky s 59 (16,7 %) respondenty**, dále komunikační aplikaci WhatsApp uvedlo 55 (15,5 %) respondentů a Facebook 50 (14,1 %), možnost jiné uvedlo 21 (5,9 %) respondentů.

Na otázku, zda měli někdy podezření, že byli obětí kybergroomingu, odpovědělo 90 (43,1 %) respondentů, že nikdy nebyli v takové situaci, 56 (26,8 %) neví, 36 (17,2 %) má téměř jistotu, že ano, jsou si jistí. 27 (12,9 %) uvedlo možná, ale nejsem si úplně jistý/á. **17,2 % respondentů uvádí, že jsou si téměř jisti, že se stali obětí kybergroomingu.** 17,2 % se zdá jako vysoké číslo, je však třeba vzít v úvahu, že

někteří respondenti pod termínem kybergooming uvádějí i nevyžádané e-maily a zprávy, doptávání se na osobní informace, nebo jinou nevhodnou online interakci. Nelze s určitostí potvrdit, zda se všichni osobně setkali s kybergoomerem.

Z dosavadních výzkumů vyplývá, že zkušenost s kybergoomingem se pohybuje pod 10 %. Toto udává výzkum z roku 2022, kdy se PhDr. Marek Hejduk ve své dizertační práci *Počítačová mravnostní kriminalita* zabýval tímto tématem a došel k závěru, že z celkového počtu 1 914 respondentů jich 137 (7,16 %) odpovědělo, že má přímou osobní zkušenost s kybergoomingem. Některé výzkumy udávají, že u kybergoomingu existuje vysoký stupeň latence, velké množství obětí tohoto typu útoku incident nenahlásí. Dle dostupných výzkumů kybergooming ohlásí max. 10 % zneužitých. (Kopecký, 2021)

V souvislosti s výzkumným šetřením byly stanoveny celkem 4 hypotézy, z nich 3 byly verifikovány a jedna nebyla:

H1 Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu, byla potvrzena, H2 Motivací pro sexting jsou jiné důvody, než nátlak jiné osoby byla taktéž potvrzena, H3 Obětí sextortion jsou častěji dívky než chlapci – potvrzena, H4 Méně než 10 % adolescentů má osobní zkušenost s kybergoomingem, nebyla potvrzena.

6.6 Diskuse k výsledkům výzkumného šetření

Výsledky výzkumného šetření této diplomové práce nelze generalizovat, výzkumný vzorek je příliš malý, uvedená data nemohou reprezentovat celou populaci ve věkové kategorii 15–25 let. Bylo složité dostat se k většímu počtu potřebných dat z důvodu citlivého a pro mnohé respondenty možná kontroverzního tématu. Během analýzy výsledků je nutné brát v úvahu možnost zkreslení odpovědí z důvodu obav respondentů o nedostatečnou anonymitu dotazníku. Respondenti mohli mít obavy, že jejich odpovědi nebudou zcela anonymní a že by mohli být identifikováni na základě poskytnutých informací. Tato obava mohla vést k sebekontrolě při vyplňování dotazníku a k záměrnému poskytování zkreslených či neupřímných odpovědí. Tato situace mohla mít vliv na kvalitu a pravdivost poskytnutých odpovědí, což může ovlivnit validitu výsledků a spolehlivost závěrů této studie. Dále můžeme uvést omezený čas na provedení výzkumného šetření, což může ovlivnit rozsah a hloubku analýzy.

Studium rizikového seznamování je komplexní téma, které lze zkoumat z různých perspektiv. Zde je několik možných přístupů pro případné další výzkumné šetření. Jedním z nich je analýza psychologických faktorů, které vedou jedince k účasti na rizikovém seznamování, např. rozvoj úzkosti a deprese a při provozování sextingu, nebo vliv rodinného prostředí v kontextu rizikového seznamování a komunikace online. Identifikovat sociální faktory ovlivňující rizikové chování při online seznamování a sledovat nové trendy v této oblasti. Z pohledu sociální pedagogiky by bylo možné uplatnit následující – hodnocení účinnosti preventivních programů a intervencí zaměřených na prevenci rizikového seznamování u dětí a dospívajících, nebo identifikace nejlepších postupů pro podporu digitální gramotnosti v online prostředí. Dále by bylo přínosné zkoumat prevalenci rizikové komunikace a seznamování u dětí a dospívajících, kteří pocházejí ze sociokulturně odlišného, nebo znevýhodněného prostředí.

Doporučení pro praxi sociálního pedagoga

Pro školního sociálního pedagoga je důležité mít přehled o možných rizicích spojených s online komunikací a seznamováním u dětí a mládeže a umět jim poskytnout odpovídající podporu a prevenci. Zde jsou některá konkrétní doporučení.

Prvním krokem je poskytnout žákům vzdělávací programy nebo workshopy o bezpečném používání internetu a sociálních sítí. Tato opatření by měla zahrnovat informace o rizicích v kyberprostoru, jako jsou kyberšikana, predátoři, sdílení osobních údajů a sexting. Školní sociální pedagog by měl být k dispozici pro žáky, kteří se cítí ohroženi při komunikaci a seznamování v online prostoru. Sociální pedagog by měl být schopen také poskytnout emocionální podporu a poradenství a vést rozhovory se žáky a studenty o jejich online zkušenostech a případných obavách. Je také důležité sledovat chování žáků, zejména pokud jde o jejich online aktivity.

Změny v chování, jako je úzkost, izolace nebo agresivita, by měly být brány vážně a mělo by se s těmito žáky diskutovat, případně jim poskytnout vhodnou intervenci. Dále by sociální pedagog měl navázat spolupráci s rodiči a poskytnout jim informace, jak chránit své děti před online riziky. V rámci preventivních programů je důležité pravidelně pořádat osvětové akce nejen pro žáky, ale i rodiče a učitele, které budou zaměřené na problematiku rizikové komunikace a seznamování v online prostoru. V rámci školního prostředí je možné toto realizovat v předmětech jako je výchova

ke zdraví nebo sexuální výchova. Důležitým prvkem v práci s online komunikací je podpora kritického myšlení u žáků a studentů. Sociální pedagog by měl pomáhat jedincům rozvíjet schopnost kriticky posuzovat informace, rozpoznávat manipulativní taktiky a rozlišovat mezi pravdivými a nepravdivými informacemi. Dále se může ve spolupráci s výchovným poradcem a metodikem prevence podílet na preventivních programech a reagovat na nejnovější trendy v oblasti online bezpečnosti.

Sociální pedagog také může v rámci vzdělávacích a preventivních programů použít metodu využívání životních situací a inscenační metodu, která poskytuje pedagogovi možnost ovlivnit výchovné působení prostřednictvím přirozených i uměle navozených situací, nebo metodu práce se skupinou. Modelové situace se dají využít v prevenci rizikového chování nebo pro rozvoj empatie a sociálních dovedností, kde si účastníci vyzkouší v bezpečném prostředí různé zátěžové situace.

Jako inscenační metodu můžeme doporučit například Rubikon, jedná se o zjednodušený model reálného života ve virtuální realitě. Každý z žáků má jednu postavu (tzv. avatara) a domeček v rámci své třídy. Avatar má jeden život. Musí si jej chránit. Postava musí tak jako v reálném životě jíst, spát a může se i bavit. Vše, co zde žák, nebo student udělá a prožije, formuje jeho další život úplně stejně jako v životě skutečném. Pokud jedinec udělá chybné rozhodnutí ve virtuálním světě, na „vlastní kůži“ zažije jeho důsledky, a může si toto ponaučení odnést do skutečného života. Učitel vzniklé situace společně se všemi dětmi rozebírá, hodnotí a vyvozuje závěry (především) mimo virtuální prostředí, třeba v běžných vyučovacích hodinách. Rubikon využívá virtuálního prostředí, kde děti a adolescenti tráví většinu svého času k tomu, aby ho trávili smysluplně a nenásilnou formou si vyzkoušeli modelové situace, se kterými se mohou setkat v reálném životě, kdy toto můžeme aplikovat v prevenci rizikového seznamování a komunikace.

Závěr

V rámci této diplomové práce byla provedena analýza možností sociálně pedagogického poradenství a prevence v souvislosti s rizikovými formami komunikace a seznamování v online prostředí. Teoretická část diplomové práce pojednává o rozmanitosti rizik, která mohou online aktivity pro děti a dospívající přinášet, včetně šikany, kyberšikany, sdílení osobních informací přes nebezpečí online seznamování. První kapitola se zaměřuje na definici a vymezení rizikového chování, kde jsme přiblížili různé formy a faktory ovlivňující toto chování, včetně syndromu rizikového chování.

Druhá kapitola se pak detailněji zabývá kyberprostorem a rizikovými jevy v online prostředí, jako jsou sociální sítě, komunikace na internetu a technologie určené k seznamování. Tato kapitola přináší vhled do dynamiky internetové komunikace a specifika komunikace v online světě, zejména u adolescentů, kteří jsou zvláště náchylní k rizikovému chování v online prostoru. V této části analyzujeme online prostředí, zahrnující různé formy digitální komunikace a interakce, a představujeme technologie určené k seznamování, jako jsou online seznamky či aplikace. Tyto nástroje mohou být pro uživatele přínosné, ale současně představují rizika spojená s anonymitou a možností kontaktu s neznámými osobami. Internetová komunikace a prostředky, jimiž se lidé ve virtuálním světě sdružují, jsou dalším předmětem zájmu této kapitoly.

Třetí kapitola pojednává o seznamování v online prostředí, popisuje online rizikové sexuální chování, sexting v rámci partnerských vztahů, zjišťuje motivaci k provozování sextingu a zaměřuje se na rizika při online seznamování, jako je vydírání sextortion, webcam trolling, kybergooming z pohledu groomera i jeho oběti, kyberstalking a kyberšikana. Čtvrtá kapitola nahlíží na problematiku rizikové komunikace a seznamování z hlediska práva a legislativy. Pátá kapitola koresponduje s názvem diplomové práce a zabývá se možnostmi sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikové komunikace a seznamování. Vymezuje pojem sociální pedagogika v obecném kontextu, představuje profesi sociálního pedagoga, jeho kompetence a možnosti preventivního působení ve školách z pohledu sociální pedagogiky, dále pak možnosti poradenství nejen v oblasti rizikového chování.

Poslední, šestá kapitola je empirická, pomocí kvantitativní metody a dotazníkového šetření byl stanoven výzkumný problém, tím bylo zjistit zkušenosti adolescentů

s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru. Cílem diplomové práce je prozkoumat vztah mezi pohlavím a rizikovým chováním v kyberprostoru, s důrazem na formy jako sexting, kybergrooming a sextortion. Analyzovat, jaké faktory ovlivňují účast jedinců na těchto rizikových interakcích a jaké jsou jejich dopady, přičemž se zaměříme na genderové rozdíly. K dosažení tohoto cíle byl proveden systematický přehled literatury a empirický výzkum pomocí dotazníkového šetření. Dále byly stanoveny dílčí cíle, které měly zjistit motivace adolescentů k účasti na sextingu a identifikovat hlavní rizikové faktory spojené se sextingem, včetně sdílení sexuálně explicitních materiálů a rizika šíření obsahu bez souhlasu a vydírání, identifikovat nejčastější platformy a aplikace využívané adolescenty k rizikovému seznamování a komunikaci v online prostoru a zhodnotit povědomí a postoje adolescentů k rizikům spojeným s online seznamováním a komunikací. Cíl práce z hlediska teoretických východisek a empirického šetření byl splněn.

Výzkumné šetření realizované kvantitativní metodou přineslo následující výsledky. Z celkového počtu 207 respondentů ve věku 15–25 let byla nejvíce zastoupena věková skupina 16 a 18 let, nejméně věkové rozpětí bylo od 20 do 25 let. 63,6 % z nich má zkušenost se sextingem, 17,7 % se věnuje provozování sextingu několikrát měsíčně, 12,9 % denně a 11 % pak 1x týdně. Motivací pro provozování sextingu jsou jiné důvody než nátlak jiné osoby. Nejčastější důvody pro provozování sextingu je sexuální přitažlivost druhé osoby, na druhém místě je to zvědavost a touha po nových zážitcích a dále je jedním z nejčastějších důvodů vytváření intimního spojení s partnerem, partnerkou, v tomto případě 30,6 % respondentů uvádí, že iniciátorem je partner/partnerka, 25,8 % respondentů udává, že je iniciátorem sám respondent, 25,4 % uvedlo možnost obě strany rovnocenné, sexting je tedy nejvíce provozován v rámci partnerských vztahů. Se sextortion, tedy nátlakovým sextingem a vydíráním v souvislosti s intimními materiály (fotografie videa, zprávy), nemá žádnou zkušenost 68,3 % respondentů. Pokud mají zkušenost se sextortion, tak statistickou převahu mají ženy. Co se týká nejčastěji používaných platform pro komunikaci a seznamování, nejčastěji respondenti udávají Instagram 47,7 %, na druhém místě se umístily online seznamky 16,7 %. Na otázku, zda měli někdy podezření, že byli obětí kybergroomingu, uvádí 17,2 % z nich, že jsou si téměř jisti, že ano. Při komparaci s obdobnými výzkumy, které byly na podobné téma realizovány, můžeme potvrdit, že výstupy výzkumného šetření se nějak zásadně neodchylují od výsledků jiných výzkumů. Pouze v případě

zkušenosti s kybergroomingem se data liší. Z výzkumného šetření této diplomové práce vyplývá, že tuto zkušenost udává 17,2 %, ve srovnání s dosavadními výzkumy je to o 10 % více. Je však třeba vzít v úvahu, že někteří respondenti pod termínem kybergrooming uvádějí i nevyžádané e-maily a zprávy, doptávání se na osobní informace nebo jinou nevhodnou online interakci. Nelze s určitostí potvrdit, zda se všichni osobně setkali s kybergroomerem.

V souvislosti s výzkumným šetřením byly stanoveny celkem 4 hypotézy, z nich 3 byly verifikovány a jedna nebyla. H1 Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a provozováním sextingu, byla potvrzena, H2 Motivací pro sexting jsou jiné důvody než nátlak jiné osoby, potvrzena, H3 Obětí sextortion jsou častěji dívky než chlapci – potvrzena, H4 Méně než 10 % adolescentů má osobní zkušenost s kybergroomingem nebyla potvrzena.

Tato diplomová práce může přispět k většímu povědomí o důležitosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti online rizikových forem komunikace a seznamování. Předkládaná doporučení a výsledky výzkumného šetření mohou být inspirací pro další zkoumání v tomto směru nebo pomoci vytvářet preventivní programy pro bezpečnější online prostředí.

Seznam zdrojů

AMBROŽOVÁ, Petra. *Nové formy školního podvádění a vyrušování v kontextu digitálního vzdělávání*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2020. ISBN 978-80-7465-451-0.

BĚLÍK, Václav. *Perspektivy sociální pedagogiky, sborník, Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-407-6.

BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

DIVÍNOVÁ, Radana. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-725-4636-8.

DOČEKAL, Daniel et al. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. 207 s. ISBN 978-80-204-5145-3.

DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2642-6.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Edice pedagogické literatury. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6.

HANSEN, Anders. *Instamozek: stres, deprese a úzkosti zapříčiněné moderní dobou*. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-802-6217-176.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

- HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JEDLIČKA, Richard et al., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Grada. ISBN 978 - 80 -247-5447-5
- JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Havlíčkův Brod: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1561-2.
- JUNOVÁ, Iva. *Metody sociální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-807-4356-988.
- KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, 2016. ISBN 978-80-88168-15-7.
- KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, 2017. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4861-9.
- KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4868-8.
- KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. *Bezpečně na internetu*. Grada. ISBN 978-80-247-5595-3.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KUBÍČKOVÁ, Hana a FILIPI, Věra. *Perspektivy sociální pedagogiky, sborník, Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-407-6.
- LORENZOVÁ, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

MULLER, Mary. *Jak ochránit děti před pornografií na internetu*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0694-1.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.

SLUSSAREFF, Michaela. *Hry, síť, porno: rodičovský průvodce džunglí digitálního dětství a puberty*. Žádná velká věda. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2022. ISBN 978-80-7555-156-6.

SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Grada. ISBN 978-80-247-4042-3.

SVOBODA HOFERKOVÁ, Stanislava, Blahoslav KRAUS a Václav BĚLÍK. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. ISBN 978-80-7435-686-5.

SZOTKOWSKI, René a kol., 2020. *Sexting u českých dětí*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5793-2.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 183 s. Psyché. ISBN 978-80-210-7527-6.

ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4527-3.

ŠMAHEL, David, 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. TRITON. ISBN 80-7254-360-1.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

Elektronické zdroje

Bezpecneonline.CZ. *Teenageři a komunikace na internetu*. Online. Dostupné z: <https://bezpecne-online.ncbi.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-komunikace>. [cit. 2024-03-14].

Co je rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality. Online. PCPP. Dostupné z: Rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality (prevence-praha.cz) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), 2019 Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027. Online. MŠMT. Dostupné z: narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf (msmt.cz).

CORNELIUS, Tara; BELL, Kathryn M a DROUI, Michelle. *Consensual Sexting among College Students: The Interplay of Coercion and Intimate Partner Aggression in Perceived Consequences of Sexting.* Online International Journal of Environmental Research and Public Health (*IJERPH*) 17(17):1-18. S. 18. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/ijerph17197141>. [cit. 2024-03-16].

DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. *Školní sociální pedagog.* Online. Šance dětem. 2024. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>. [cit. 2024-03-05].

DEL REY, Rosario; OJEDA, Mónica; CASAS, José A.; MORA-MERCHÁN, Joaquín A. a ELIPE, Paz. *Sexting Among Adolescents: The Emotional Impact and Influence of the Need for Popularity.* Online. *Frontiers in Psychology*. 2019, roč. 10. ISSN 1664-1078. Dostupné z: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01828>. [cit. 2024-03-16].

DÖNMEZ, Yunus Emre a SOYLU, Nusret. *Online sexual solicitation in adolescents; socio-demographic risk factors and association with psychiatric disorders, especially posttraumatic stress disorder.* Online. *Journal of Psychiatric Research*. 2019, č. 117, s. 68-73. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022395618314018>. [cit. 2024-04-03].

DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *REVENGE PORN A DEEPAKES: OCHRANA SOUKROMÍ V ĚRE MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ.* Online. *Revue pro právo a technologie*. 2020, roč. 14 (2023), č. 28, s. 39. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/13416/pdf>. [cit. 2024-03-04].

HAMBERGER, Tomáš. *Kybergrooming.* Online. *Prevence se musí vyplatit*. Roč. 2022. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/kybergrooming/>. [cit. 2024-03-04].

HEJDUK, Marek. *Počítačová mravnostní kriminalita [online].* Praha, 2022 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/m7v>. Dizertační práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce Ing. Bc. Marek ČANDÍK, Ph.D.

HODAČOVÁ, Veronika. *Nebezpečí spojená se sextingem*. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-vydala-celoevropske-varovani-ve-veci-internetoveho-zneužívání-a-vydirání-deti.aspx>. [cit. 2024-03-04].

KOHOUT, Roman a KACHRŇÁK, Radek. *Kyberšikana*. Online. Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpece.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>. [cit. 2024-03-05].

KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ, Veronika. *Sociální sítě: Úvod do problematiky*. Online. In: . Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2023, s. 94. ISBN 978-80-244-6370-4. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/166-socialni-site-uvod-do-problematiky-2023-kopecky-krejci/file>. [cit. 2024-03-05].

KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Online, Výzkumná zpráva, vedoucí Centrum prevence rizikové virtuální komunikace ve spolupráci se společností O2 Czech Republic. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2017. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>. [cit. 2024-03-04].

KOPECKÝ, Kamil. *Alarmující nárůst případů vydírání (sextortion) v kyberprostoru, E-Bezpečí bojuje v první linii*. E-Bezpečí, roč. 8, č. 1, s. 48-51. Olomouc: Univerzita Palackého, 2023. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/3310-alarmujici-narust-pripadu-vydirani-sextortion-v-kyberprostoru-e-bezpeci-bojuje-v-prvni-linii>. [cit. 2024-03-04].

KOPECKÝ, Kamil. E-Bezpečí: Problém zvaný Tik Tok [online]. ISSN 2571-1679. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.ebezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1403-problemzvaný-tik-tok> HODAČOVÁ, Veronika, 2022.

KOPECKÝ, Kamil. *Online predátoři netvoří homogenní skupinu, najdeme mezi nimi osoby s vysokým i nízkým stupněm společenské nebezpečnosti*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 1, s. 104-106. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. Online. ISSN SSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online->

komunikaci/kybergrooming/1561-online-predatori-netvori-homogenni-skupinu-najdeme-mezi-nimi-osoby-s-vysokym-i-nizkym-stupnem-spolecenske-nebezpecnosti. [cit. 2024-03-05].

KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René a DOBEŠOVÁ, Pavla. *Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Online. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-5914-1. [cit. 2024-03-04].

KOŽÍŠEK, Martin et al., 2012. *Seznam se bezpečně!* Online. Seznam.cz. Dostupné z: seznam_se_bezpecne.pdf (zsnadrazi.cz).

KOŽÍŠEK, Martin. *Místo brigády prodávají nahé fotky a videa. Českým dětem se nechce pracovat, varuje expert*. Online. CNN Prima News. 2023. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/piss-i-footfetish-nektere-deti-si-na-letovydelavaji-prodejem-fotek-i-videi-lici-expert-353476>. [cit. 2024-03-06].

MARIAMO, Audrey, *Conduct problems and sexting: Gender differences*. Online. 2024, č. 154. Department of Educational and Counselling Psychology, McGill University, 3700 McTavish Street, Montreal, H3A 1Y2, Québec, Canada: Computers in Human Behavior, 2024. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/journal/computers-in-human-behavior>. [cit. 2024-03-04].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2019, 18. března). Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027. https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. AKČNÍ PLÁN REALIZACE NÁRODNÍ STRATEGIE PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE NA OBDOBÍ 2023-2025. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/akcni-plan-realizace-narodni-strategie-primarni-prevence-23-25>. [cit. 2024-03-05].

MIOVSKÝ, Michal; SKÁCELOVÁ, Lenka; ZAPLETALOVÁ, Jana; NOVÁK, Petr; BARTÁK, Miroslav et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Online. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-392-1. [cit. 2024-03-06].

MORAVCOVA, Nina a KOPECKY, Kamil. *Kyberšikana silí, děti se vydírají nahými fotkami i záběry z webkamer*. Online. IDNES.cz. 2014. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/na-skolach-pribyva-kybersikana.A140623_082726_domaci_jj. [cit. 2024-03-18].

MORAVEC, Štěpán; KABELOVÁ, Kristýna; HŮLE, Daniel a ŠTASTNÁ, Anna. *Zavedení pozice sociálního pedagoga do škol*. Online. 2015, s. 119. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/Shared/Clanky/4591/studie-4.pdf>. [cit. 2024-03-04].

Nebezpečí internetové komunikace IV. Online. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: Microsoft Word - MONOGRAFIE.docx (e-bezpeci.cz) SZOTKOWSKI, René a Kamil KOPECKÝ, 2019.

NILSSON, Mirjana; TZANI, Kalliopi; IOANNOU, Maria a LESTER, David. *UNDERSTANDING THE LINK BETWEEN SEXTORTION AND SUICIDE*. Online. International Journal of Cyber Criminology. 2022, article 13(1, s. 55-69. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/345171797_UNDERSTANDING_THE_LINK_BETWEEN_SEXTORTION_AND_SUICIDE. [cit. 2024-04-03].

PARTI, Katalin; SANDERS, Cheryl E. a ENGLANDER, Elizabeth K. *Sexting at an Early Age: Patterns and Poor Health-Related Consequences of Pressured Sexting in Middle and High School**. Online. Journal of School Health. 2023, roč. 93, č. 1, s. 73-81. ISSN 0022-4391. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/josh.13258>. [cit. 2024-04-03].
Zákon č. 40/2009 Sb. . [cit. 2024-04-11].

PEDAGOGICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI. *Kybergrooming*. Online. CENTRUM PREVENCE RIZIKOVÉ VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE (E-BEZPEČÍ). Kybergrooming. Dostupné z: <https://www.kybergrooming.cz>. [cit. 2024-03-17].

PÍSECKÝ, Václav. *Jsou různé typy predátorů. Rodiče nezajímá, k čemu se děti na sociálních sítích mohou dostat*. Online. Český rozhlas. 2019. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/v-siti-vit-klusak-sexualni-zneuzivani-deti-na-internetu-predatori_1905190714_dbr. [cit. 2024-03-17].

Projekt E-bezpečí: www.e-bezpeci.cz MIOVSKÝ, Michal, et al., 2015 a. *Prevence rizikového chování ve školství*. Nakladatelství Lidové noviny SZOTKOWSKI, René, KOPECKÝ Kamil a Veronika KREJČÍ, 2013.

Rubikon – nejlepší škola je život. Online. Dostupné z: <http://systemrubikon.cz/homepage.php>. [cit. 2024-04-06].

SCHWEINER, Pavel. *Rekordní počet případů za leden 2024*. E-Bezpečí, roč. 9, č. 1, s. 23-26. Olomouc: Univerzita Palackého, 2024. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=3831>.

SOCIÁLNÍ PEDAGOGOVÉ V ČESKÝCH ŠKOLÁCH – výzkumná zpráva. Online. 2023, roč. 11, č. 2. Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci: Sociální pedagogika – časopis pro sociální pedagogiku, 2023. Dostupné z: https://soced.cz/wp-content/uploads/2023/11/SocEd_November_2023.pdf. [cit. 2024-03-04].

Sociální pedagogové v českých školách. Online. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ, Z.S. Od myšlenky k realitě. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/socialni-pedagogove-v-ceskych-skolach/>. [cit. 2024-03-17].

SZOTKOWSKI, René a KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové sexuální chování dětí na internetu - sexting*. Online, Studijní text k projektu. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2019. Dostupné z: https://www.pdf.upol.cz/fileadmin/userdata/PdF/VaV/2019/odborne_seminare/PdF_Rizikove_sexualni_chovani_deti_na_internetu_sexti ng.pdf. [cit. 2024-03-04].

SZOTKOWSKI, René. *Sexting u českých dětí*. Online. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5793-2. [cit. 2024-03-04].

ŠMAHEL, David, Lenka DĚDKOVÁ, Anna MACHÁČKOVÁ a Marie BEDROŠOVÁ. EU KIDS ONLINE IV v České republice: *České děti a dospívající na internetu* [online]. Brno: MUNI Fakulta sociálních studií, 2018, s. 34 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3137006/eu_kids_online_report_2018_cz_main.pdf.

Šmída, J., Čech, T., Blábolilová, N., Slívová, E., Balaban, V., Daněk, J., Hormandlová, T., & Kohoutová, D. (2023). *Sociální pedagogové v českých školách*. *Sociální*

pedagogika | *Social Education*, 11(2). Online. In: Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/socialni-pedagogove-v-ceskych-skolach/>. [cit. 2024-03-05].

VLACH, Jiří; KUDRLOVÁ, Kateřina a PALOUŠOVÁ, Viktorie. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě*. Online. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. ISBN ISBN978-80-7338-189-9. [cit. 2024-03-16].

WANG, Fangzhou. Breaking the silence: *Examining process of cyber sextortion and victims' coping strategies*. Online. *International Review of Victimolog.* 2024, s. 26. Licence: CC BY-NC 4.0. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/378804688_Breaking_the_silence_Examining_process_of_cyber_sextortion_and_victims_coping_strategies. [cit. 2024-04-03].

Zákon č. 183/2023 Sb: Zákon, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Online. In: *Zákony pro lidi - sbírka zákonů*. 2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-183?text=zakon+o+pedagogickych+pracovnicich>. [cit. 2024-04-11].

Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník. Online. *Zákony pro lidi – sbírka zákonů*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>. [cit. 2024-04-11].

Zákon č. 563/2004 Sb.: Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Online. In: *Zákony pro lidi – sbírka zákonů*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563?text=zakon+o+pedagogickych+pracovnicich>. [cit. 2024-04-11].

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Zkušenosti se sextingem	77
Tabulka č. 2: Četnost sextingu.....	78
Tabulka č. 3: Kontingenční tabulka pro výpočet H1	80
Tabulka č. 4: Přítomnost nátlaku u sextingu.....	82
Tabulka č. 5: Kontingenční tabulka pro výpočet H2	83
Tabulka č. 6: Iniciátor sextingu v partnerském vztahu	84
Tabulka č. 7: Negativní zkušenost se sextingem	85
Tabulka č. 8: Příklady negativních zkušeností s provozováním sextingu	86
Tabulka č. 9: Kontingenční tabulka pro výpočet H3	90
Tabulka č. 10: Kontingenční tabulka výpočet H4	94

Seznam grafů

Graf č. 1: Výzkumný soubor.....	76
Graf č. 2: Rozdělení podle věku	76
Graf č. 3: Zkušenost respondentů se sextingem	77
Graf č. 4: Četnost provozování sextingu	78
Graf č. 5: Motivace k provozování sextingu.....	80
Graf č. 6: Důvody sextingu v rámci partnerských vztahů	81
Graf č. 7: Iniciátor sextingu v partnerském vztahu.....	83
Graf č. 8: Zkušenosti v souvislosti se sextingem.....	84
Graf č. 9: Formy vydírání při sextortion.....	87
Graf č. 10: Reakce respondentů na sextortion	88
Graf č. 11: Riziková komunikace online	88
Graf č. 12: Četnost online komunikace s neznámými lidmi.....	90
Graf č. 13: Kybergrooming.....	91
Graf č. 14: Riziková interakce v online prostoru.....	92
Graf č. 15: Nástroje pro komunikaci v online prostoru	93
Graf č. 16: Zkušenost s kybergroomingem	93

Seznam příloh

Příloha A Dotazník	I
--------------------------	---

Přílohy

Příloha A Dotazník

Možnosti sociálně pedagogického poradenství a prevence v oblasti rizikové komunikace a seznamování v online prostoru

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku, který se zabývá zkušenostmi s rizikovou komunikací a seznamováním v online prostoru. Vyplnění je dobrovolné a získané údaje budou anonymně zpracovány pro účely výzkumného šetření do diplomové práce. Dotazník zabere zhruba 10 minut a je určen osobám ve věku od 15 do 25 let.

Děkuji za váš čas a ochotu.

Jana Titzová, studentka Pedagogické fakulty Hradec Králové

1 Jsem

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Žena Muž

2 Uvedte svůj věk

3 Měl/a jste někdy zkušenost se sextingem?

Nápověda k otázce: *Sexting je zaslání nebo přijímání explicitních sexuálně zaměřených zpráv, fotografií, nebo videa*

Ano Ne

4 Kolikrát jste provozoval/a sexting, pokud jste někdy sexting provozoval/a?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Denně 1x týdně Několikrát měsíčně Nikdy

Jiná

5 Co vás motivuje k účasti na sextingu?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více možností*

- Zvědavost a touha po nových zážitcích   Sexuální přitažlivost druhé osoby   Vytváření intimního spojení s partnerem/ partnerkou   Osamělost a touha po kontaktu s druhými
- Odpoutání se od každodenní reality a stresu
- Jiné - specifikujte prosím

6 Jak byste popsal/a vaše důvody pro provozování sextingu v rámci partnerských vztahů

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Vyjádření lásky k partnerovi/partnerce, nebo jako dárek partnerovi   Jako odpověď na přijaté fotografie   Zábava a flirt   Nátlak jiné osoby
- nemám takovou zkušenost

7 Kdo je obvykle iniciátorem sextingu ve vašich interakcích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Já   Moje partnerka/ partner   Obě strany rovnocenně   Nemám takovou zkušenost

8 Má přítomnost nátlaku od jiných osob vliv na vaše rozhodnutí sextovat?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano   Ne

9 Měl/a jste někdy negativní zkušenost v souvislosti se sextingem?

Nápověda k otázce: *např. šíření fotografií bez vašeho souhlasu, případně vydírání, kyberšikana atd.?*

- Ano   Ne

10 Specifikujte, jakou negativní zkušenost máte v souvislosti se sextingem

Nápověda k otázce: *Odpovídejte, pokud jste přechozí otázku odpověděl/a ANO*

11 Byl/a jste někdy v minulosti vystaven/a situaci, kdy vám někdo vyhrožoval zveřejněním intimních fotografií, videí, nebo zpráv, které jste sdílel/a online?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

12 Pokud jste odpověděl/a ANO na předchozí otázku, jak jste na to reagoval/a?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ignoroval/a jsem to Snažil/a jsem se komunikovat s pachatelem Ohlásil/a jsem to platformě nebo službě Ohlásil/a jsem to policii
- Nemám takovou zkušenost
- Jiné /specifikujte

13 Jaký byl kontext této situace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Seznamování se s novou osobou online Komunikace s bývalým partnerem/partnerkou
- Jiné/ specifikujte

14 Byl/a jste někdy osloven/a online neznámou osobou, která se chovala nevhodně, nebo se pokoušela o manipulaci, případně osobní setkání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, opakovaně Ano, jednou, nebo dvakrát Nejsem si jistý/á Ne, nikdy

15 Jak jste reagoval/a na takové situace?

- Ignoroval/a jsem je   Blokoval/a jsem je   Ohlásil/a jsem je na platformě nebo někomu jinému   Komunikoval/a jsem s nimi dál
- Jiné / uveďte

16 Jak často komunikujete s neznámými lidmi online?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Nikdy   Několikrát za rok   Několikrát za měsíc   Několikrát týdně   Každý den

17 Měl/a jste někdy pocit, že byla vaše online komunikace s neznámým člověkem
manipulativní, nebo nebezpečná?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano   Ne
- Jiné specifikujte

18 Jaký druh online interakce jste měl/a s neznámou osobou, která se chovala nevhodně?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Přijímání nevyžádaných zpráv nebo e-mailů   Dotazování se na osobní informace   Nabízení dárků nebo peněz výměnou za zaslání intimních fotografií   Nežádoucí sexuální komunikace
- Jiné uveďte

19 Měl/a jste někdy podezření, že jste byl/a obětí kybergroomingu?

Nápověda k otázce: *Snaha cizí osoby o získání vašich osobních informací, intimních fotografií, videí, nebo sexuální nátlak apod.?*

- Ano, byl/a jsem si téměř jistý/á   Možná, ale nejsem si úplně jistý/á   Ne, nikdy jsem nebyl/a v takové situaci   Nevím

20 Jaké platformy používáte nejčastěji ke komunikaci a seznamování

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Instagram   Facebook   WhatsApp, Viber   Online seznamky
 Jiná

21 Měl/a jste někdy zkušenost se sextortionem (vydíráním pomocí sexuálního obsahu) nebo jste byl/a obětí sexuálního vydírání online?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano   Ne

22 Jaké formy vydírání používal útočník při sextortionu?

Nápověda k otázce: *Uvedte jednu nebo více odpovědí*

- Požadavek na nahé fotografie   Hrozba zveřejnění soukromých fotografií nebo videí   Požadavek na setkání v reálném životě   Nemám zkušenost se sextortionem
 Jiné/uvedte